

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ГРАДА НИША

CITY OF NIS DEVELOPMENT STRATEGY

ПРЕДЛОГ
Ниш, октобар 2007. године

Пројекат финансира Влада Италије
у оквиру СИРП Програма становања и трајне интеграције избеглица у Србији
уз техничку подршку УН-ХАБИТАТ Програма Уједињених нација за људска насеља
и техничку помоћ ЕРВЕТ Агенције за развој регије Емилија Ромања

*Project financed by the Government of Italy
within SIRP Settlement and Integration of Refugees Programme in Serbia
with the technical support of UN-HABITAT United Nations Human Settlements Programme
and with the technical assistance of ERVET Emilia Romagna Valorizzazione Economica Territorio*

UN-HABITAT

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Министарство за инфраструктуру

SIRP Settlement and Integration of Refugees Programme in Serbia

Овај документ представља резултат групног рада у којем су узели учешћа Град Ниш, градски Савет за развој, Радна група и тим локалних консултаната, у оквиру процеса израде Стратегије развоја града, а који је реализован уз техничку подршку УН-ХАБИТАТ Програма Уједињених нација за људска насеља и техничку помоћ ЕРВЕТ специјализоване агенције за развој италијанске регије Емилија Ромања.

У овом процесу примењен је партиципативан и дидактички приступ: сваки корак процеса садржи модул "како урадити" на основу којег укључене групе "раде" у оквиру организованих партиципативних радионица.

This Document is the result of a group work which sees the engagement of the City of Nis, the City Development Council, the Working Group and the Team of Local Consultants, in the process of formulation of the City Development Strategy carried out with the technical support of UN-HABITAT United Nations Human Settlements Programme and the technical assistants of ERVET the specialized Development Agency of the Emilia Romagna Region in Italy.

The methodology applied has a participatory and didactic approach: each step of the process contains a module on "how to do it" and subsequently the groups engaged "do it" during the established participatory workshops.

ГРАД НИШ ГРАДОНАЧЕЛНИК

Смиљко Костић

САВЕТ ЗА РАЗВОЈ

Горан Илић, председник Скупштине града Ниша
Дејан Цакић, представник Скупштине града Ниша
Драган Јовановић, представник ГО Нишка Бања
Љубиша Јаковљевић, представник ГО Палилула
Александар Николић, представник ГО Црвени крст
Бојана Влаховић, представник ГО Медијана
Братислав Благојевић, представник ГО Пантелеј
Ирена Стаменковић, представник одб.групе "за Ниш"
Властимир Јовановић, предст.одб.групе СРС- Т. Николић
Зоран Марковић, представник одб.групе Г 17+
Милена Јовић, представник одб.групе ПСС Б.Карић
Јасмина Мурге, представник одб.групе СПО
Горан Радоичић, представник одб.групе ДСС
Миодраг Петровић, представник одб.групе СПС
Дејан Димитријевић, представник одб.групе ДС
Павле Премовић, предст. невладиних организација
Драган Видојковић, предст. невладиних организација
Братислав Вукадиновић, предст. невладиних организација
Оливера Миловановић, предст. невладиних организација

РАДНА ГРУПА

Славољуб Петровић, саветник градоначелника
Јован Мандић, главни архитекта
Властимир Ђокић, градски менаџер
Јадранка Стевановић, начелник Управе за привреду и одрживи развој
Александар Ждраљевић, одсек за одрживи развој
Зоран Делчић, Управа за привреду и одрживи развој- пројектни центар
Горан Петровић, шеф одсека за развој села
Душко Арсенијевић, кабинет градоначелника
Љиљана Цветановић, директор Центра за социјални рад
Звездан Миленковић, зам. начелника Управе за образовање и спорт
Јелена Чворовић, Регионална привредна комора
Драган Огњановић, зам.директора Националне сл. за запошљавање
Небојша Васић, стручни сарадник директора Аеродрома
Јанике Јанковић, АИК банка
Дејан Милошевић, НВО Протека
Бранислав Миловановић, саветник градоначелника
Љубиша Симоновић, саветник градоначелника
Ружица Ђорђевић, начелник Управе за социјалну заштиту
Сузана Јовановић, шеф пројектног центра у УПОР
Весна Братић, директор НКЦ

ЛОКАЛНИ КОНСУЛТАНТИ

арх. Мирољуб Станковић, ЈП Завод за урбанизам Ниш
Др Сузана Стефановић, Економски факултет Ниш
Мр Ненад Поповић, Филозофски факултет, Ниш
Др Бранислав Стевановић, Филозофски факултет, Ниш
Др Горан Ристић, Факултет заштите на раду, Ниш
Мр Владислав Марјановић, Економски факултет, Ниш
Мр Милош Милованчевић, Машински факултет, Ниш
Мирјана Марковић, ЕКОМАН-факултет за екологију, Ниш

УН-ХАБИТАТ

Лихија Рамирез, Главни технички саветник
Ратка Чолић
Предраг Цветковић
Драган Младеновић
Виктор Вељовић
Драго Бабић
Ђорђе Мојовић
Барбара Галаси

Велимир Шећеров
Светлана Поповић
Синиша Тркуља

ЕРВЕТ

Роберто Д`Агостино
Роберта Дал`Олио
Клаудија Дељи Еспости
Паола Макани
Стефано Марани
Клаудио Мура
Лука Росели
Елиза Ботаци
Ћелесте Паћифико
Стеван Талевски

На основу члана 18. и 30. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник Републике Србије", број 9/02, 33/04, 135/04 и 62/06-др. закон) и члана 34. Статута града Ниша ("Службени лист града Ниша", број 26/02 и 92/04), Скупштина града Ниша на седници од 18.10. 2006. године, донела је

ОДЛУКУ О ПРИСТУПАЊУ ИЗРАДИ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ГРАДА НИША

Члан 1.

Град Ниш приступа изради Стратегије развоја града Ниша.

Члан 2.

Под Стратегијом развоја града Ниша (у даљем тексту: Стратегија) у смислу ове одлуке подразумева се плански документ развоја, а у складу са правилима Европске уније.

Члан 3.

Циљ израде Стратегије је дефинисање визије одрживог развоја града, одређивање потенцијалних предности и развојних праваца града Ниша, одржавање стабилног економског раста и запошљавања, обезбеђење социјалног напретка и смањење сиромаштва, промовисање иновација, ефикасна заштита животне средине и унапређење свеобухватног квалитета живота грађана.

Члан 4.

Полазну основу за формулисање Стратегије града Ниша, представљају национална и локална стратешка документа, програми и пројекти који се реализују у Нишу.

Члан 5.

Кроз процесе припреме Стратегије промовисаће се интегрални партиципативни приступ планирању локалног развоја, међусекторска сарадња и размена информација, укључивање и координација јавног, приватног и цивилног сектора у процесу одлучивања и партнерство међу институцијама.

Члан 6.

Ради спровођења ове одлуке, Скупштина града Ниша (у даљем тексту: Скупштина) именује Савет за развој (у даљем тексту: Савет), чији је задатак да координира и надзире процес израде Стратегије, да разматра Стратегију по фазама припреме, предложеној од стране Радног тима и даје градоначелнику на даљу надлежност.

Савет чини 19 чланова и то: 2 (два) представника Скупштине града Ниша, по 1 (један) представник из градских општина, по 1 (један) представник из одборничких група и 4 (четири) представника невладиних организација регистрованих на подручју града Ниша.

Чланове Савета именује Скупштина Решењем, на основу предлога институција заступљених у Савету.

Саветом руководи председник Скупштине града Ниша.

Савет доноси Пословник о раду.

Члан 7.

Стручне, административне, финансијске и организационе послове за Савет ће обављати Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине града Ниша.

Члан 8.

У циљу спровођења ове одлуке и израде Стратегије, образоваће се Радни тим за израду Стратегије (у даљем тексту: Радни тим) кога чине представници градских управа, стручњаци ангажовани у администрацији, институтима, универзитетима, јавним предузећима, невладиним организацијама, удружењима, као и остали представници из јавног, приватног и цивилног сектора.

Чланови Радног тима бирају се путем конкурса који реализује надлежна Градска управа, а на основу критеријума које утврђује Савет.

У рад Радног тима могу бити укључени и страни стручњаци, као стручна и техничка подршка, кроз међународне програме.

Радом Радног тима руководи градоначелник.

Основни задатак радног тима је руковођење, израда и праћење остваривања припреме Стратегије. Ближи задаци Радног тима биће дефинисани кроз пројектни задатак, који усваја Савет, најкасније 30 дана од дана формирања Савета.

Члан 9.

Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине пружа подршку Радном тиму, кроз обезбеђење простора за рад и кадрове, техничку помоћ током израде Стратегије, достављање свих званичних релевантних података и др.

Члан 10.

Током израде Стратегије биће организовани форуми за стручне и јавне расправе, округли столови и радионице, на којима ће се усаглашавати предложена решења. У њихов рад могу бити укључени и сви остали заинтересовани учесници, како би се обезбедила партиципација и транспарентност процеса одлучивања и правовремено обавештавање јавности.

Члан 11.

Рок за израду Стратегије је 6 (шест) месеци од дана ступања на снагу ове одлуке.

Члан 12.

За реализацију ове одлуке задужена је Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине.

Члан 13.

Средства за праћење процеса и израду Стратегије обезбедити из буџета Града, донација и других извора.

Члан 14.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу града Ниша".

Број: 06-717/2006-1/02
У Нишу, 18.10.2006.

СКУПШТИНА ГРАДА НИША

ПРЕДСЕДНИК

Горан Илић

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Стратегија развоја града Ниша ће предвидети правце, приоритете и динамику даљег привредног и општедруштвеног развоја овог подручја и представљаће свеобухватни програмски документ. Идеја је да документ буде реалан, применљив и дугорочан. Документ ће бити заснован на општим и научно утемељеним начелима и треба да послужи као основа за доношење програма привредног развоја и развоја свих других сегмената локалне заједнице. Он мора бити изнад свих парцијалних интереса и надстранички оријентисан. Најзначајнији друштвени и привредни ефекти који ће се постићи успешном реализацијом Стратегије, биће пораст запослености, побољшање животног стандарда грађана, динамичнији регионални развој, препознавање компетитивних предности Ниша и његовог региона, раст извоза и повећање расположивих финансијских средстава за друге друштвене делатности.

На изради Стратегије биће ангажовани стручњаци, привредници, јавни и културни радници, уз подршку свих грађана Ниша, па се очекује да сви који буду укључени у формулисање овог стратешког документа, поред знања и стручности уложе иницијативу и ентузијазам према својој заједничкој будућности.

УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И
ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

НАЧЕЛНИЦА
Јадранка Стевановић, дипл. оец.

Порука градоначелника

„Хоћу да се супротставим увреженом политичком мишљењу да није неопходно планирати. Ми морамо да планирамо развој. Морамо да планирамо медијану истока и запада, индустријски град од значаја за Балкан, са модерним технологијама и квалитетним производима, енергетско чвориште европског гасовода и нафтовода, развијеног туризма и услуга, изразитог културно- споменичког наслеђа и природних вредности, научно- истраживачког и образовног центра југа Србије.

Све оно што је симбол овога града, све што је лепота овога града, што има име и презиме овога града, треба да отворимо и истакнемо.

На нама је да омогућимо младима да се осамостале, да почну да размишљају рационално, брже сазревају и стреме резултатима.

У овом подухвату неопходно је да учествују сви политичари овога града без обзира на политичке опције. Неопходно нам је политичко јединство јер само тако можемо успети. Очекујем да нам се придруже сви грађани Ниша, које овом приликом позивам да заједно делујемо на остварењу наше будућности“.

Смиљко Костић

Градоначелник града Ниша

УВОДНА РЕЧ УН-ХАБИТАТ-а

Изазов израде Стратегије развоја Ниша је огроман. Ниш је трећи град у Србији са више од 250.000 становника, који пролази кроз тежак период рецесије, са неколико хиљада избеглица, повећаном незапослености и ослабљеним економским приликама, али и град са великим потенцијалима, које тек треба препознати и искористити. Када кажемо изазов, ту пре свега мислимо на примену партиципативног процеса у изради Стратегије интегралног развоја, која би била окренута ка могућностима које нуди ЕУ. Сам процес би, међутим, за све нас, представљао истовремено и прилику за сазнавање и овладавање истим.

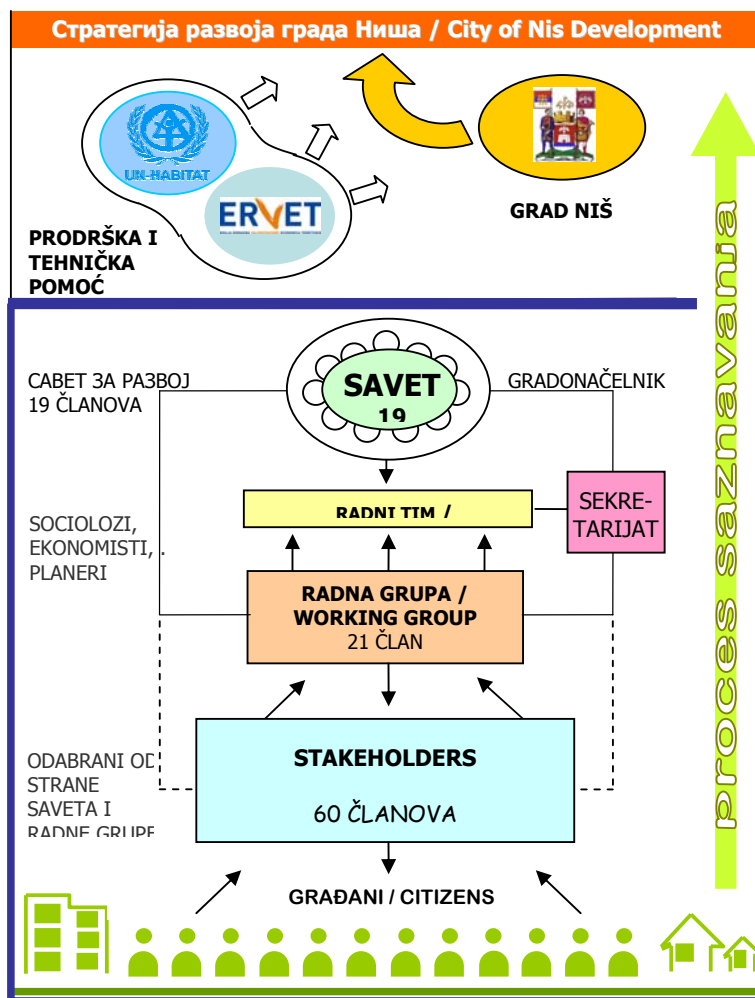
Прихватили смо изазов под једним условом: Град Ниш ће бити главни протагонист израде сопствене стратегије развоја, тј. анализирања своје територије и формулисања визије жељене будућности, а УН-ХАБИТАТ ће обезбедити сву неопходну подршку током целог процеса.

Процес израде Стратегије развоја града Ниша званично је отпочео у јануару 2007. и траје око шест месеци. Заснива се на „интегралном приступу и партиципацији“. Примењена методологија подразумева дидактички приступ: сваки корак садржи модул „како урадити“, након чега групе „раде“ у оквиру организованих радионица. Питања капацитета и управљања, која су суштинска за успешан процес стратешког планирања, решавања су систематично уз ангажовање градске управе и службеника, са циљем да преузму руковођење процесом и његову формализацију, док је у исто време пружена техничка подршка кроз тренинге и међународну експертизу.

Скупштина града је и званично усвојила идеју интегралног локалног развоја и стратешког планирања. Сви чланови Скупштине, без обзира на политичку припадност, заузели су заједнички став и сложили се да пруже политичку подршку процесу. Након тога донете су две одлуке. Скупштина града усвојила је Одлуку о оснивању Савета за развој који чине представници политичких странака и локални лидери, који ће надгледати процес планирања Стратегије. Усвојена је и Одлука о оснивању Радне групе коју чине стручњаци и општински званичници, који ће преузети на себе технички део посла, што подразумева прикупљање података, анализу и консултације са стејкхолдерима.

Процес формулације је структуриран на следећи начин:

Шире гледано, процес подразумева анализу територије Ниша, кроз испитивање постојећих докумената, припремање тематских материјала на основу одређеног броја индикатора, и тематске SWOT анализе, истовремено са детаљним анализама питања која се преплићу, нарочито у области финансија и управљања, дефинисања визије и развоја пројеката.

Главна радионица, одржана почетком маја, окупила је преко 100 стејкхолдера. Циљ те радионице био је презентовање SWOT анализе и идентификација потреба и циљева, о којима се дискутовало на пленарној сесији и до којих се дошло гласањем. То је била основа за развој циљева и пројеката и дефинисање визије.

Жељена будућност Ниша дефинисана је кроз партиципативан приступ, уз низ догађања која су организована на отвореном у току последње недеље маја под називом "Наш Ниш – дан за поглед у будућност града", са циљем размене идеја и гледишта на тему жељене будућности

града, као и обавештавања грађана о текућем процесу израде стратегије: отворено ликовно такмичење за децу на главном тргу на тему *"Будућност мог града"* (питали смо децу: коју поруку желите да упутите одраслима који размишљају о будућности вашег града?), прикупљена су 54 цртежа; округли столови у Регионалној привредној комори и на нишком Универзитету уз учешће Студентског парламента. На уличним пунктовима подељени су упитници на тему *"Како видите Ниш у најбољем светлу?"* и прикупљено је око 120 исказа грађана.

У току прве недеље јуна 2007. одржана је тродневна радионица на којој је спроведена вежба дефинисања визије и формулисан оквир Стратегије.

У току прве техничке сесије, консултанти и радна група формулисали су нацрт општих и специфичних циљева, као и стратешке развојне правце проистекле из идентификованих потреба, за које је сагласно одлучено да буду укључени у Стратегију.

Друга креативна сесија била је посвећена формулисању визије. Стејкхолдери, консултанти и радне групе радили су на материјалу прикупљеном у току припремних догађања *"Наш Ниш - дан за поглед у будућност града"*. Учесници су, са великом посвећеношћу и ентузијазмом, и подељени у групе, разменили идеје и гледишта и одабрали најбоље приче и формулисане слогане. Након тога, представници група радили су заједно и представили на крају дана Интегралну визију града.

У току друге сесије представљен је први број билтена посвећеног процесу израде Стратегије развоја града Ниша. Осим тога, учесници су одабрали најбољи дечји цртеж и три најбоље приче, објављене у другом броју билтена и на веб страници Ниша.

На трећој закључној сесији постигнут је консензус међу стејкхолдерима о финалном оквиру Стратегије развоја са коначном листом општих и специфичних циљева и стратешких праваца деловања. На крају сесије додељене су пригодне награде ауторима најбољих прича и цртежа.

У току ове тродневне радионице, осетила се снага размишљања и право УЧЕШЋЕ актера.

Радна група и консултанти учествовали су на дводневној радионици 27. и 28. јуна на тему *"Планирање буџета Стратегије"* и *"Територијални маркетинг"* (која треба да се укључи у Стратегију), као и *"План комуникације"*.

Презентација Нацрта документа одржана је у јулу месецу у Скупштини града Ниша, а јавни увид и расправе организовани су након тога у периоду до краја августа. Документ је био доступан и свим заинтересованима изложен на сајту Управе за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине и на сајту Града Ниша. У току септембра тимови консултаната су радили на корекцији документа по приспелим сугестијама и примедбама из јавног увида.

Крајем септембра одржана је и финална радионица процеса формулације Стратегије. Том приликом дефинисани су програми и пројекти који би били "први пакет" за имплементацију, као и шири опус планираних пројеката и оних на којима Ниш већ ради.

Након доношења, Град Ниш и све његове грађане чека важан задатак а то је *имплементација Стратегије*. Партиципација је до сада била *изнад очекиваног* и може се сматрати примером "најбоље праксе " на међународном нивоу. Надамо се да ће такав бити и предстојећи процес спровођења Стратегије.

УВОДНА РЕЧ експерата ЕРВЕТ-а

ЕРВЕТ тим је имао велико задовољство и част да учествује у креирању визије која ће допринети бољој будућности града Ниша. Имајући на уму велику одговорност коју овај задатак носи, желимо кратко да објаснимо разлоге учешћа ЕРВЕТ-а у овом процесу израде Стратегије развоја града Ниша. Одлука је донета из више разлога. Прво, наша Регионална влада и многе локалне управе из Емилија Ромања регије, где је наше седиште и где радимо, већ дуго година сарађују са институцијама и општинама у Србији. Друго, пројекат је замишљен као пилот пројекат који обухвата не само град Ниш већ и друге општине у Србији као посматраче, на тај начин повећавајући потенцијални резултат нашег ангажовања. Треће, сматрали смо изазовом рад у процесу партиципативног планирања изван националних граница, заједно са локалним властима у Србији и Агенцијом Уједињених нација УН-ХАБИТАТ. Једнако важна чињеница је да је Србија једна од држава на Балкану са највећим развојним потенцијалом, као и традиционални економски партнер Италије. Такође, то је једна од приоритетних области за међународну сарадњу у складу са нашим Регионалним планом за међународне односе.

Данас, након осам месеци интензивног рада на изради Стратегије развоја, истински смо срећни што смо део тог процеса. Од самог почетка пројекта били смо пријатно изненађени великим ентузијазмом, проактивним учешћем и доприносом представника града Ниша који су укључени у процес. Тај ентузијазам смо могли приметити и приликом шетње улицама Ниша, који је веома леп и жив град. Захваљујући таквом духу града успели смо да подржимо неке веома важне кораке у креирању визије одрживог развоја града, заједно са градском управом, локалним експертима и експертима УН-ХАБИТАТ-а. Иако је град суочен са неколико великих проблема, он такође има и великих предности које могу покренути развојни циклус.

Наш задатак није било лако постићи због кратког временског периода на располагању, као и због чињенице да ми нисмо дошли овде да пренесемо већ постојеће решење. Овде смо да са Нишом поделимо наше искуство и методологије које су имале успеха у Италији, али које треба прилагодити стварности Ниша. И ми смо имали проблема са нефункционисањем великих индустријских предузећа у току 70-их и 80-их година прошлог века. Али коначно смо успели да пронађемо алтернативне могућности за развој. На основу нашег искуства, можемо потврдити да је ово тежак процес који захтева много храбрости и дуготрајну визију. Не постоје сигурна решења или поуздани лекови.

Оно што смо урадили до сада са представницима града Ниша и УН-ХАБИТАТ-а представља само први корак. Будућу визију Града Ниша треба да подрже институције, грађани и сви стејкхолдери на локалном и републичком нивоу. То значи да сви поменути актери треба да уложе много напора у истицању приоритета и акција. У будућности треба радити на евалуацији свих аспеката који се односе на реализацију компоненти Стратегије, потенцијална решења, партнерства и ресурсе које треба активирати. То подразумева обавезивање и ентузијазам, са којима смо се до сада сусретали у Нишу.

САДРЖАЈ

Поглавље 1 – Увод	1
Поглавље 2 – Контекст	5
Поглавље 3 – Изазови и могућности	64
Поглавље 4 – Стратешки правци развоја града Ниша	76
Поглавље 5 – План комуникације	88
Поглавље 6 – Дефинисање буџета и извори финансирања	98
Поглавље 7 – Први кораци имплементације	109
Анекс 1 – Економски подаци и информације	128
Анекс 2 – Организациона шема Града Ниша	140
Анекс 3 – Образложење визије	146
Анекс 4 – Web site Стратегије	148
Анекс 5 – Други извори финансирања, донаторски програми и/или пројекти	150
Анекс 6 – Програми и пројекти	152

Поглавље 1. Увод

Стратешко планирање је процес који омогућава да се, путем усаглашеног и договорног планирања са главним актерима који делују у једном граду и уз учешће свих грађана, дефинише заједничка жељена визија којој заједница стреми, сценарији за постизање те визије, пројекти који су њен саставни део, стејкхолдери који треба да је спроведу, као и неопходни ресурси¹.

Захваљујући процесу који је покренут у Нишу, а нарочито креативним радионицама, дефинисана је визија која гласи:

Ниш ће постати раскрсница и место сусрета људи, идеја, културе и традиција; регионални економски, универзитетски, здравствени, спортски и туристички лидер; центар одрживог развоја у којем је достигнут висок квалитет живота за све грађане.

Суштина визије је затим сажета у водећем слогану:

Не постоје границе за (Непресушни)

извор (Извор)

перспектива (Шанси)

Укратко Ниш: Непресушни Извор Шанси.

Ради се о изузетно амбициозној *визији* која, да би се постигла, треба да буде прихваћена од стране целокупне заједнице. Истовремено треба утврдити да ли у Нишу постоје услови да би се та визија остварила и, ако постоје, какве акције треба предузети. Циљ вршења анализе и припрема за Стратегију јесте управо процена изводљивости тако високо постављених циљева.

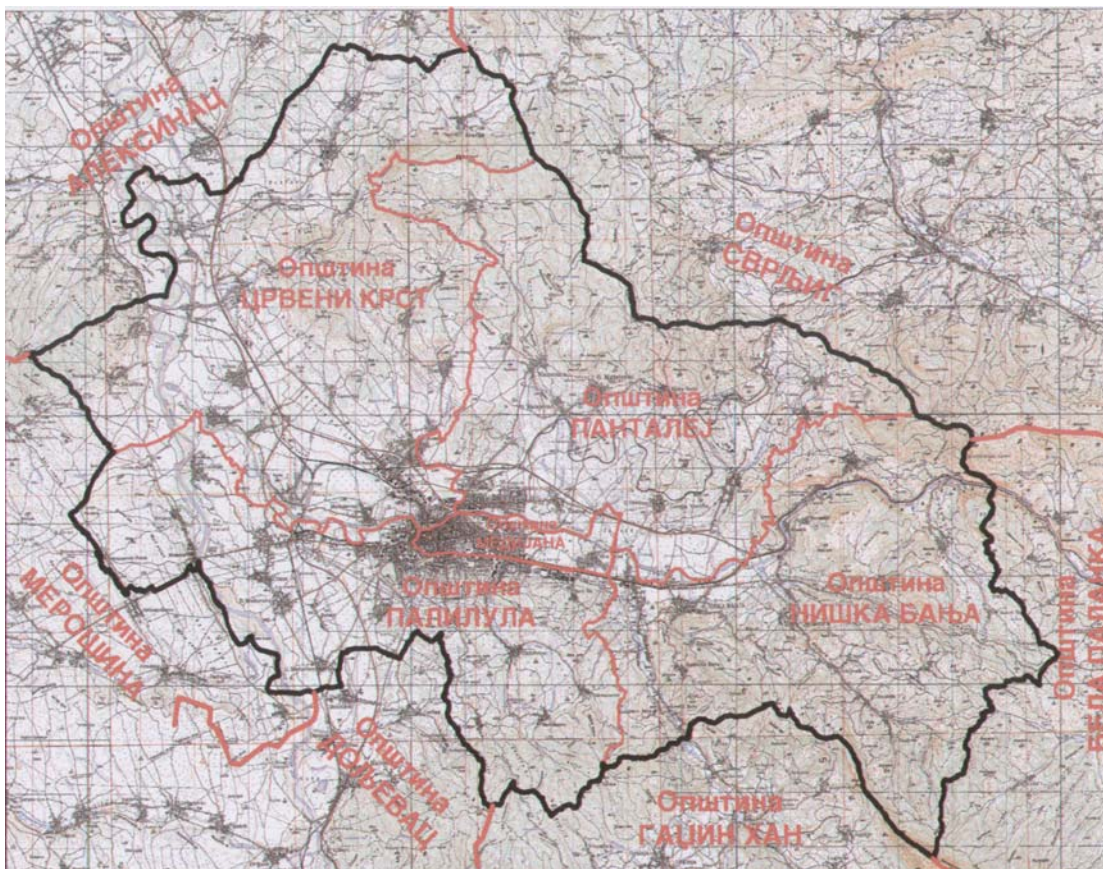
Извршена су два вида процене.

Прва се односи на детаљну анализу и испитивање јаких и слабих тачака привредног, социјалног и територијалног контекста Ниша, и извршена је уз помоћ *swot* анализе. Ове анализе показале су, с једне стране, стање опште слабости привредног и друштвеног контекста, као и неразвијеност система инфраструктуре; с друге стране, регистровани су

---

¹ Овој тврдњи иду у прилог бројна испитивања која су у овој области спровели неки успешнији градови попут Барселоне, Лисабона, Лиона, Глазгова, и који су изразом и применом сопственог стратешког плана, или више стратешких планова (у Барселони је управо започета примена трећег плана за двадесет пет година) успели да превазиђу неке критичне ситуације и да у знатној мери унапреде своја достигнућа.

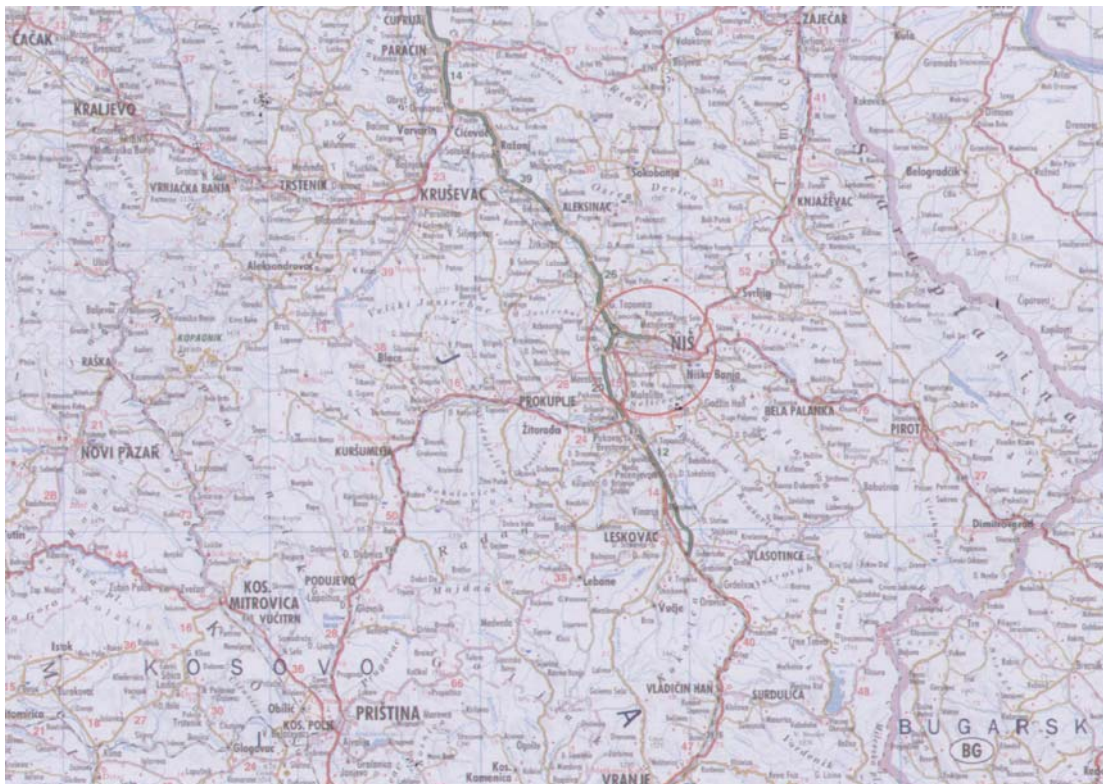
велики потенцијали у области животне средине, културе и локација појединачно, који би омогућили креирање политика развоја града које значајно могу да подигну ниво продуктивности постизањем циљева дефинисане *визије*.

Град Ниш и пет градских општина

Други вид анализе имао је као полазну тачку потенцијале и критичне тачке утврђене у току анализа контекста за дефинисање система стратешких праваца развоја, акција и пројеката неопходних за постизање такве визије. Резултат другог дела анализа довео је до закључка да такве акције и пројекти треба да буду вођени идејом града у коме ће у периоду од десет година бити унапређени општи услови животне средине – физички, социјални, економски и инфраструктурни. То би му обезбедило позицију изврсности, на основу које би град постао конкурентан, не само на регионалном нивоу, већ би нудио квалитет живота који се може поредити са најнапреднијим европским градовима сличне величине. У том смислу, стратешки правци развоја треба да буду усредсређени на контекстуалне аспекте и на стварање повољних услова у различито дефинисаним секторима. У тексту који следи образложене су спроведене анализе и детаљно су објашњени различити предложени стратешки правци, као и главни стејкхолдери који треба да их реализују. Ипак, треба имати на уму да је то само

привремени и прелазни тренутак у оквиру израде Стратегије, не због кратког временског периода за који је постигнут, већ и због саме природе стратешког планирања које представља процес и које стално треба да се ажурира.

Окружење Града Ниша

У сваком случају, треба напоменути да, у одређеној мери, најтежи део посла почиње управо онда када се заврши дефинисање заједничке визије и израде стратегије. Од тог тренутка почиње акција, која би се могла дефинисати као право стратешко *управљање*, и без које би сви досадашњи напори били узалудни.

Такво стратешко *управљање* остварује се кроз следеће акције:

- Праћење и проверу спровођења Стратегије, које треба да се реализује кроз наменски основану установу, као што је нпр. управа или агенција, у оквиру које сви стејкхолдери преузимају одговорност да спроведу Стратегију у мери њихове надлежности;
- Имплементацију садржаја Стратегије која, иако је непромењиво дефинисана у општој *визији*, треба да трпи промене појединачних стратешких праваца и пројеката да би била у складу са променама контекста;

- Обавештавање заједнице којој, да би се Стратегије спровела, треба омогућити да стално буде информисана да би могла непрестано да делује путем активности контроле и давања предлога у току спровођења плана;
- Обавештавање изван заједнице, путем урбаног маркетинга који се сада већ примењује широм света, у циљу привлачења материјалних и људских ресурса, неопходних за постизање циљева плана.

Ово су задаци који чекају будуће руководиоце и заједницу града Ниша у току следећих година. Преостају, дакле, последњи изазови у дневном реду стратешког развоја града Ниша. Изазови које би требало да прихвате и градска управа и сви они који су допринели изради овог документа. Изазови који, ако је покретачки елемент у граду и његовим ресурсима и унутрашњој снази, неминовно треба да укључе и републичке власти које Ниш треба да посматрају као стратешки чвор развоја земље.

Поглавље 2 - Контекст

2.1 Увод

У овом поглављу приказани су и анализирани основни подаци о територији, становништву, привреди, политичким и друштвеним институцијама Града Ниша.

Ниш је по величини трећи град у Србији са више од 250.000 становника² (3,3% становништва Србије и 65,5% становништва Нишавског округа) настањених у пет градских општина. Административни је центар Нишавског округа и регионални центар југоисточне Србије.

Извор: Републички статистички завод Србије

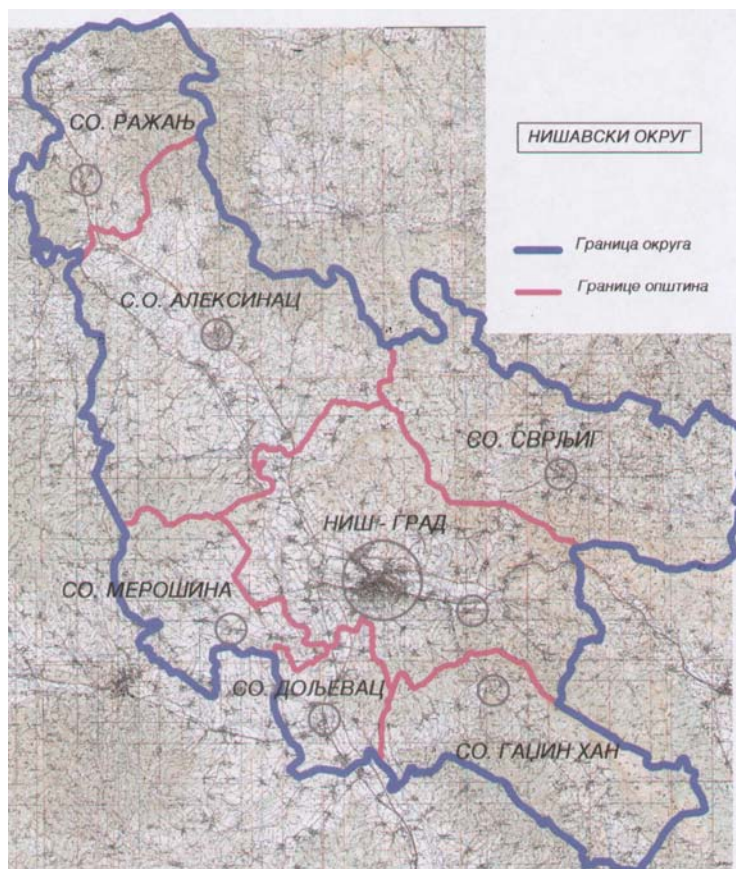
Површина града је 597 км² (око 0,7% површине Србије и 21,8% површине Нишавског округа). Налази се на раскрсници балканских и европских путева. Кроз територију града пролазе аутопут и железничка пруга који повезују север и југ Србије. Из Ниша се одваја крак аутопута и железничке пруге који води ка источној Србији и граници са Републиком Бугарском. Важни регионални путеви и железничке пруге воде из Ниша ка Копаонику, Новом Пазару и Црној Гори, Косову и Метохији, Зајечару и Неготинској крајини. Два важна правца европске транспортне мреже: Коридор X (Салзбург - Љубљана - Загреб - Београд – Ниш - Скопје - Велес – Солун) и Коридор VII (пловни пут Дунавом који повезује Немачку са Црним Морем) директно или индиректно повезују Ниш са ширим, европским окружењем. У северној зони

² Попис, 2002.

града смештен је међународни аеродром са одличним техничким и метеоролошким условима за обављање путничког и робног ваздушног саобраћаја.

Ниш је један од шест функционалних макрорегионалних центара Србије³. Осим општина које припадају Нишавском округу (Алексинач, Гацин Хан, Дољевац, Меровина, Ражањ и Сврљиг), Нишу гравитирају и читава јужна (Топлички, Јабланички и Пчињски округ) и источна Србија (Зајечарски, Борски, Пиротски округ), тј., регион у коме живи око милион становника. По европској номенклатури град Ниш припада категорији NUTS3.

Територија Ниша налази се на доминантној Моравској развојној осовини Србије, подручја које представља прворазредну зону интензивног развоја⁴ Ниш спада међу развијене општине Србије. Он је индустријски и туристички центар од националног значаја и један од највећих здравствених, образовних и културних центара у Србији.

Нишавски округ

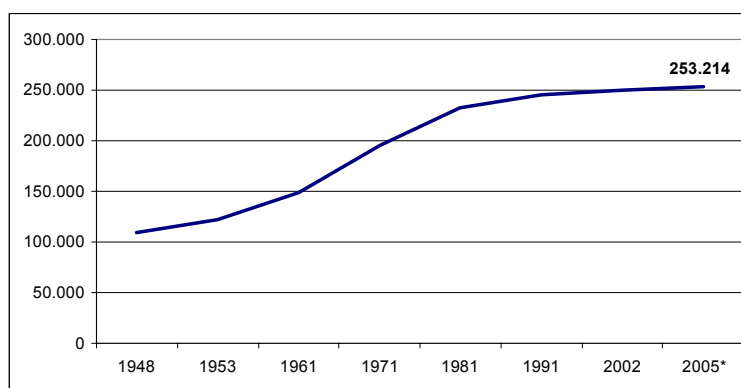
³ Просторни план Републике Србије, 1996.

⁴ Исто

2.2 Становништво

Процењени број становника града Ниша износи 253.214⁵. У укупној популацији Републике Србије, учествује са 3,3%, а у становништву Нишавског округа са 65,6%. У последњих 50 година, становништво се увећало 2,3 пута. Градски центар је увећао број становника 3,5 пута. У последњој деценији је раст становништва значајно успорен и приближава се нули.

Раст становништва града Ниша (1948 – 2005*)

* процена

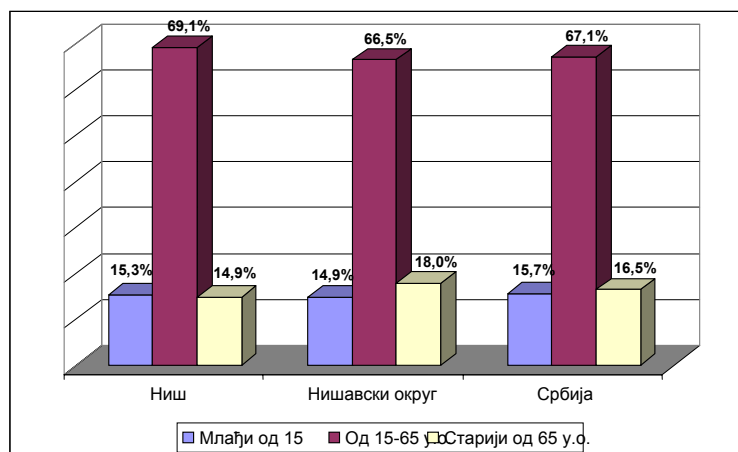
Просечна старост становништва је 40,3 године. Процентуално учешће старог становништва (65+ година старости) је порасло са 10% на 14% између два последња пописа, док се у исто време удео младих до 24 године смањило са 32% на 29%. Очекивано трајање живота за децу рођену после 2000. године је 72(м) и 75(ж) година.

Табела 1: Показатељи старења становништва Ниша 1953 – 2002

Показатељ	Година					
	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Индекс старења (60+/0-19) (Завод за статистику РС)	21,1	24,3	32,4	37,9	61,0	95,1
Индекс старења (64+/0-14) (УН статистика)	18,3	18,9	30,0	35,7	50,5	97,4
Средња вредност старости становништва	25	27	30	32	36	39

У односу на старосну структуру становништва града Ниша радни контингент чини 69,12% укупне популације (више него у Републици Србији - 67,12%, и Нишавском округу - 66,46%). Удео деце предшколског и школског узраста износи 15,34% (у Србији 15,69%, у Нишавском округу 14,86%), док је удео становништва старог 65 и више година у укупном становништву града Ниша 14,93% (у Србији 16,54%, а у Нишавском округу 17,95%).

⁵ Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину, стр. 184.

Старосна структура становништва града Ниша, Нишавског округа и Србије (%)

Према попису из 2002. године, 51,6% становништва града је аутохтоно, 47,4% досељеничко. Највећи број је дошао из других општина републике (30%), из нишког региона (10%), из бивших република СФРЈ (5%) и из других административних центара (3.5%). Миграције из околних села у град су углавном завршене крајем деведесетих година прошлог века. У последњој деценији појачане су дневне миграције. Кретање становништва на подручју града, поред апсолутног повећања броја становника карактерише: а) механички прилив и б) негативни природни прираштај. Иако су вредности ланчаног индекса у периоду 1948-2002. година бележиле пад (нпр. са 121,5 у 1961. год. на 102,2 у 2002. години), у овом периоду се становништво увећало готово три пута.⁶ Између два последња пописа (1991-2002) број становника се просечно годишње увећавао за 485 становника (у Републици Србији се просечно годишње смањивао за 7.167 становника). Имајући у виду податке о негативном природном прираштају од 1997. до данас⁷, може се закључити да је град и даље изложен jakim миграционим струјама. Између два последња пописа досељено је 21.967 лица.

Густина насељености износи 421 ст/км², што је скоро пет пута изнад републичког просека. Густина становништва је већа од просека Србије и у сеоским подручјима. У централном делу града густина становништва достиже 520 ст/км². У последње четири деценије густина насељености се повећала од 332 (1971.) и 396 (1981.) до 416 (1991.) и 420 (2002.) ст/км².

Мрежу насеља чине Ниш, 68 насељених сеоских и приградских насеља и два насеља (Коритњак и Манастир) у којима више нема стално настањених. Густина мреже (једно насеље на 8.41км²) је готово двоструко већа него густина мреже насеља у Србији (једно насеље на 14.2 км²), а просечна величина је готово троструко већа (у Нишу 3.528, у Србији 1.218

⁶ Студија развоја локалне економије града Ниша, 2005

⁷ Од 1997 Ниш има негативни природни прираштај у промилима 1997: - 0,4; 1998: - 1,3; 1999: - 2,1; 2000: - 1,9; 2001: - 1,1; 2002: - 2,1; 2003: - 1,7; 2004: - 1,3; 2005: - 2,5. (Извор: Статистички годишњак града Ниша 2005, Град Ниш, 2006)

становника у просеку). Степен урбанизације је 71,1% (мањи у односу на пре две деценије када је био 86%) и већи је од просека Србије (56,4%).⁸ Више од две трећине становништва живи у граду. Остало становништво (72.357 становника или 29% укупне популације) живи у сеоским насељима. У малим насељима (до 500 становника) живи 10% сеоског становништва, у насељима средње величине (500 до 2000 становника) живи 40% сеоског становништва, а преостала половина живи у сеоским насељима са преко 2.000 становника. Села и приградска насеља заузимају већи део територије града у односу на градско језгро.

Број породичних домаћинстава је већи од 85 хиљада, а у домаћинствима у просеку живи 2.9 чланова. Најучесталија су двочлана (27%) и четворочлана (24%), а затим трочлана (22%) и самачка (17%) домаћинстава. Око 13% лица старијих од двадесет пет година живи у заједничком домаћинству са родитељима. Од укупног броја домаћинстава, једнородитељских домаћинстава има 13%. Међу њима је двоструко више самохраних мајки него очева. Расте број разведених у поређењу са бројем склопљених бракова.

О животном стандарду домаћинстава нема прецизних података. Процена на основу пројекције података са нивоа републике говори да око 12.000 (14%) домаћинстава живи у изразито тешким материјалним условима, 42.000 (50%) домаћинстава има низак животни стандард, 18.500 (21%) домаћинстава средњи, 8.500 (10%) домаћинстава има средње високи материјални положај и 4.200 (5%) домаћинстава има високи животни стандард.

2.3. Економија

2.3.1. Привредни раст

За оцену економских резултата неке привреде или региона, један од најрелевантнијих показатеља јесте темпо привредног раста. Он показује којом брзином привреда региона излази из једног стадијума развијености и улази у нови.

Табела 2: Народни доходак (2004. година)

	Народни доходак по облицима својине (у мил. дин)					
	укупно	друштвена својина	приватна својина	задружна својина	мешовита својина	државна својина
Република Србија	887 724	115 820	472 517	8 636	200 479	90 272
Централна Србија	619 522	65 058	335 879	4 287	142 261	73 037
Нишавски округ	43 018	3 493	17 816	178	19 237	2 294
Град Ниш	35 694	2 750	12 631	132	18 098	2 083

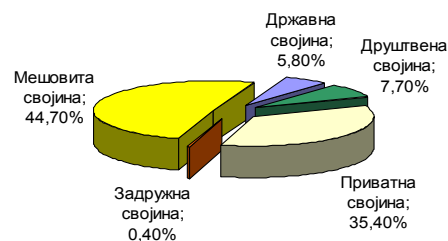
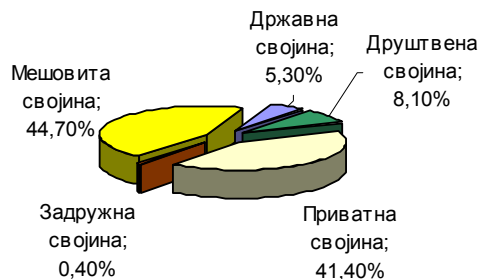
Извор: Статистички годишњак Града Ниша 2005, Град Ниш, 2006 година, стр. 18.

⁸ Студија развоја локалне економије града Ниша, 2005

Град Ниш учествује са 4,02% у стварању укупног НД (народног дохотка) Србије.

Народни доходак у Нишавском округу (2004)

Народни доходак у граду Нишу (2004)

Табела 3: Народни доходак

(у хиљ. дин.)

годи на	По облику својине						По становнику	
	укупно	друштве на својина	приватна својина	задружна својина	мешовита својина	државна својина	у динарима	Ниво просек РС=100
1995	1 339 630	711 731	296 220	5 622	326 057	-	5 324	174.8
1996	1 874 025	946 287	493 816	9 757	424 165	-	7 443	140.2
1997	2 447 008	1 128 986	712 013	7 921	598 088	-	9 718	139
1998	3 410 206	1 333 798	961 859	19 297	997 042	98 210	13 559	132.7
1999	4 185 970	1 626 804	1 403 557	55 624	1 004 866	95 119	16 670	102.8
2000	9 245 483	2 696 445	3 163 491	135 503	2 310 117	939 927	36 908	104
2001	15 798 950	6 867 222	5 227 069	133 592	3 723 415	-152 348	63 120	109.5
2002	21 964 017	7 975 843	7 676 401	156 871	5 810 664	344 238	87 646	114.8
2003	23 497 852	2 343 552	9 055 794	119 435	10 907 094	1 071 977	93 482	105.9
2004	35 693 779	2 749 951	12 630 785	132 474	18 097 455	2 083 114	141 568	119,0

Извор: Статистички годишњак Града Ниша 2005, Град Ниш, 2006 година, стр. 77.

Народни доходак који потиче из друштвеног сектора последњих година опада (са 6.867.222.000 динара у 2001. години на 2.749.951.000 динара у 2004. години), а у приватном сектору расте (са 5.227.069.000 динара у 2001. години на 12.630.785.000 динара у 2004. години). Учешће друштвене својине у стварању НД расте све до 2002. године када је он достигао вредност од 7.975.843.000 дин, да би већ наредне године рапидно почео да пада на 2.343.552.000 дин. НД приватног сектора био је у благом порасту до 1999. године да би након тога почео значајно да расте и 2004. године достигао вредност 12.630.785.000 дин. Овакав тренд је последица убрзане власничке трансформације (приватизације) у граду Нишу последњих година. Последње деценије НД по становнику је изнад просека Републике Србије. НД по глави становника Ниша је опадао у односу на републички просек до 1999. године, од када бележи постепени раст (4% у 2000. и 19% у 2004. години).

2.3.2. Привредна структура

Анализирајући привредну структуру града Ниша према тросекторском моделу уочава се да терцијарни сектор партиципира са највећим процентом у стварању НД, а затим индустрија и пољопривреда код којих је тај проценат нижи. Учешће терцијарног сектора далеко је испод нивоа неких европских градова сличне величине, што се посебно односи на допринос туризма у укупном дохотку.

Прерађивачка индустрија заузима доминантно место у стварању НД (са 38,7% у 2004. години), а затим следе трговина на велико и мало и саобраћај (са 26,9% и 12,5%, респективно). Сличан однос се задржао и у 2005. години. Упоређујући НД по општинама у Нишавском округу, уочава се да је град Ниш далеко најразвијенији са 149.971 дин.⁹ по становнику у 2005. години, што је 19% изнад републичког просека. НД per capita осталих општина у Нишавском округу је низак и са тенденцијом даљег опадања (нпр. Сврљиг, Ражањ, Нишка Бања).

Индустрија

Индустрија у Србији је између 1989. и 2000. год. забележила драстичан пад од 50%. Данас, традиционално продуктивни извозни сектори обраде метала, машинство и опрема, израда текстила, обућа и производи од коже, послују са мање од 25% нивоа на којем су били 1989. године. При томе, нема доказа о значајнијим променама индустријске производње у четворогодишњем периоду од 2000. до 2004. год.¹⁰

Општи ниво индустријске производње у Нишу је низак. У 2004. години у односу на 1990. год. износио је 45%. Највећи пад физичког обима индустријске производње био је у 1993. години -37% и 1999. године -25,6%. У периоду 1994 - 1998. год., индустријска производња је расла. Ланчани индекси индустријске производње показују да је укупна индустријска производња у 2004/03 опала 17,9%, а у 2005/04 за 8,1%¹¹.

У периоду 1995 – 1998. године забележен је раст ланчаних индекса индустријске производње (од 87,1 на 124), да би већ наредне 1999. тај индекс пао на 70,8 што је у највећој мери последица ратних дешавања. Године 2000. је индекс поново у порасту (133,4), 2001. у паду (91) и тако надаље циклично.¹² Ово је поред осталог, индикатор озбиљних структурних проблема у којима егзистира привреда Ниша, али и Србије последњих деценија.

⁹ Видети табеле 1, 2 и 3, Анекс 1.

¹⁰ Стратегија подстицања и развоја страних улагања (2006.год.), стр. 11.

¹¹ Статистички годишњак Града Ниша 2005, Град Ниш 2006. стр. 85., Видети табелу 5, Анекс 1.

¹² Статистички годишњак Града Ниша 2005, Град Ниш, 2006., стр. 84

Пољопривреда

Пољопривреда, као веома значајан сегмент укупне привредне активности, учествује у стварању укупног НД Ниша са 4,65%, док је на нивоу Републике учешће пољопривреде у стварању НД знатно веће, 17,27%. Учешће пољопривреде, шумарства и водопривреде у укупној запослености становништва града је 0,98%, што је, такође, ниже од учешћа на нивоу РС, 4,36%.¹³

Укупни земљишни фонд града Ниша износи 596,71 км². Укупно пољопривредно земљиште на територији града Ниша износи 36.996ха, од чега је 86,3% у приватном власништву (31.921ха). Просечни земљишни посед је око 3ха, а учешће ораничног у просечном поседу је око 2ха по домаћинству. Доминирају уситњени приватни поседи, који се најчешће састоје од неколико парцела, просечне величине мање од 5ха. Од укупног пољопривредног земљишта на оранице отпада 58,6%, воћњаке око 5,3%, винограде 10,6%, ливаде 5,1% и пашњаке 20,4%.¹⁴ Доминирају II, III, IV и V бонитетна класа земљишта. Основна компаративна предност нишког земљишног фонда је разноликост по типовима, надморској висини, начинима искоришћавања (што је предуслов за развој свих видова пољопривредне производње) и незагађеност земљишта, што омогућава најкраћу и најефикаснију конверзију конвенционалне у органску пољопривредну производњу¹⁵.

Сточни фонд града Ниша је у 2005. год. бројао око 3.400 говеда, 4.000 оваца, 11.000 свиња и 109.000 комада живине.¹⁶ Сточарска производња се ослања на производњу биља која је 2005. год. износила: 10.990т пшенице, 16.675т кукуруза, 3.57т детелине и 7.610т луцерке.¹⁷ Сточарство се последњих година опоравља, модернизује и повећава квалитет, а нешто већа стопа раста је у млекарству у односу на друге видове сточарске производње. Последњих година је присутна и експанзија у неконвенционалним видовима сточарења (пужеви, зечеви, нутрије, глисте, емуи), док је још увек спорадично присуство органске пољопривредне производње. Површине под шумама су око 15.671ха. Богатство подземних и надземних вода погодних за наводњавање значајно је за успостављање профитабилне биљне производње, индустрију прераде воде и развој бањског туризма.¹⁸

У приградској и сеоској средини града Ниша живи око 72.357 становника (28,89% од укупног становништва), чија просечна старост износи око 40 година, а око 23.310 становника је у

¹³ Прерачунато на основу података Статистичког годишњака града Ниша за 2005.год., Град Ниш, 2006. стр. 187. и стр. 191.

¹⁴ Студија развоја локалне економије града Ниша (2005. год.), стр. 114.

¹⁵ Стратегија економског развоја руралног подручја града Ниша за 2007-2010., 2006. Видети такође табеле 6 и 7, Анекс 1.

¹⁶ Статистички годишњак града Ниша за 2005. год., стр. 91.

¹⁷ Статистички годишњак града Ниша за 2005. год., стр. 88. и 89.

¹⁸ Стратегија развоја сеоског подручја (економског руралног развоја) на подручју града Ниша за период од 2007-2010. године (2006.год.)

добу 15-40 година старости. Између два пописа (1991-2002) учешће пољопривредног становништва у укупном на територији града Ниша се смањило са 4,4% на 2,05%, а удео активног пољопривредног становништва у укупном становништву града са 3,6% на 1,5%. Истовремено, удео пољопривредног у укупном становништву на нивоу Нишавског округа је 7,9%, а на нивоу Републике 10,9%, док је удео активног пољопривредног становништва у укупном 7,06% и 8,37% респективно.¹⁹

Пољопривредна механизација на подручју града је значајна (7.000 трактора, 14.000 једноосовинских самоходних машина, 130 комбајна, 1.000 пумпи за наводњавање, итд.), од чега је у приватном власништву 99,5% механизације. Основна карактеристика је изразита старост (просек 20 година) и амортизованост машина.

У Нишу је развијена индустрија прераде пољопривредних производа, репроматеријала и опреме за пољопривредну производњу (више од 30 агроиндустријских фирми). Од 20 домаћих и страних банака на подручју града Ниша свега 6 је имало пласмане у пољопривреду, што уз високе каматне стопе (1,5 до 1,9% месечно) заокружује слику о неповољним условима за кредитирање пољопривреде. Од изузетног значаја је присуство великог броја институција које пружају подршку руралном развоју, као што су: ДП Агроразвој Ниш, Центар за виноградарство и воћарство Ниш, Ветеринарски специјалистички институт Ниш, Универзитет у Нишу, Регионални задружни савез Ниш, Регионална привредна комора Ниш, локална самоуправа. Истичу се и добра искуства са досадашњим развојним пројектима страних донатора (пројекти "Река млека" и "Добра фарма"), које треба наставити и проширити и у будућем периоду.

Сеоско подручје града Ниша карактерише производна разноликост. Оно је груписано у 4 рејона: ратарско-повртарски, сточарски, агротуристички и воћарски рејон. Рејонизација је обављена на основу производних потенцијала и традиције, природних и техничких предуслова. Највећи потенцијал за раст има агротуристички рејон због величине и веома повољних природних услова за развој производње и услуга, чиме се ствара додата вредност у пољопривреди. Природна богатства (Сићевачка и Јелашничка клисура, планински врхови са ски стазама, параглајдинг полазиштима, мото-крос стазама, бањама, као и манастирима) омогућавају развој руралног туризма (агро-, еко-, етно-, ловни и транзитни туризам).²⁰

Грађевинарство

Град Ниш је учествовао у вредности изведених грађевинских радова у Републици Србији 2004. године са 3,6%, а у вредности стамбене изградње са 4,93%. Број укупно завршених

¹⁹ Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину, стр. 42, 179.

²⁰ Стратегија развоја сеоског подручја (економског руралног развоја) на подручју града Ниша за период од 2007-2010. године (2006. год.)

станова у 2004. години у граду Нишу је износио 845 (у Србији, 16.388 станова). Број изграђених станова на 1.000 становника у граду Нишу је 3,4 што је више и у односу на Нишавски округ, 2,6 и у односу на Србију, 2,2.²¹ Број укупно завршених станова у 2005. години у граду Нишу није се значајно повећао и износи 1.021, укупне површине 62.541м². Број изграђених станова на 1.000 становника у 2005. је незнатно већи и износи 4,3.²²

Трговина

Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину не садржи податке о трговини после 2001. године. Подаци из 2001. год. говоре да је у трговини запослено 7.779 лица. Од тога у трговини на мало, 2.900 лица у 730 продавница (2000.год.). Број становника на једну продавницу је 343, а промет по једном становнику 5,26дин. Трговина је у 2001. остварила друштвени производ од 2.618.275 (у хиљадама динара) и народни доходак од 2.354.152 (у хиљ. дин.). Остварени вишак производа у трговини износи 1.736.099 (у хиљ. дин.).²³

У односу на структуру привредних сектора према броју активних предузећа, у Нишу је у 2004. години од укупно 2.349 предузећа највећи број пословао у сектору трговине, 46%, а потом у сектору прерађивачке индустрије, 30%. У структури народног дохотка општине Ниш у 2003. години је сектор трговине учествовао са 29%, сектор прерађивачке индустрије са 36%, док су сви остали сектори партиципирали са 35%. Такође, највеће учешће у оствареним укупним приходима општине имају индустријски сектор (43,6%) и сектор трговине (39,4%).²⁴

Туризам

Туристички промет Града Ниша је испод нивоа који је био почетком 90-их година 20. века. Укупан број туриста 1991. године износио је 118.344, а у 2004. години свега 68.953. Кретање укупног броја туриста у периоду од 1990. до 2004. године је цикличан. Број иностраних туриста из 1991. године (33.637 гостију), још увек није достигнут (19.343 у 2004. години).

У односу на број ноћења туриста, уочава се велики пад у односу на 1991. годину. Укупан број ноћења туриста у 1991. години био је 350.293, док је у 2006. години био 246.205. Број ноћења страних туриста је у благом порасту од 2000. године, али је број ноћења домаћих туриста у паду.

Просечан број ноћења туриста у Граду је непромењен у последњих десетак година (3,9 ноћења у 1995. години и 4,6 ноћења у 2006. години). Просечан број ноћења страних туриста

²¹ Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину, Град Ниш, 2006., стр. 200.

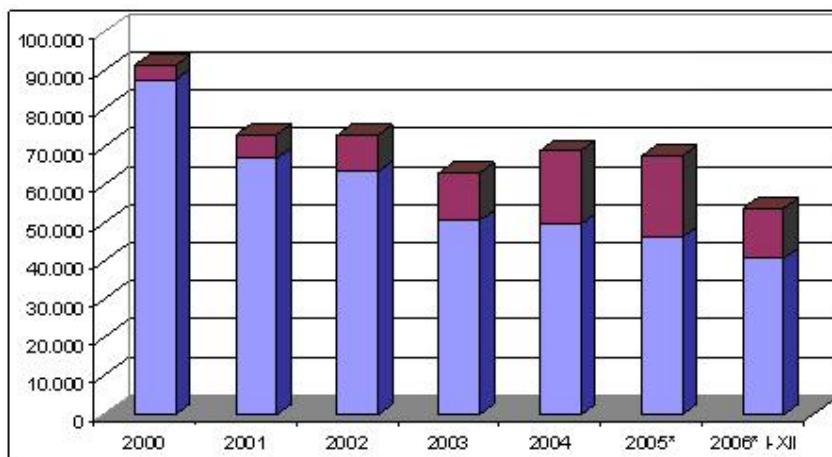
²² Општине у Србији, Републички завод за статистику Србије, 2006., стр. 207.

²³ Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину, Град Ниш, 2006., стр. 101.

²⁴ Исто

је свега 1,6 у 2006. години²⁵. Највећи број туриста одседао је у хотелима, а најмањи у камповима, што важи и за број ноћења.

Број страних и домаћих туриста

2.3.3. Запосленост и образовање

Запосленост

Сагледавајући структуру активног становништва на подручју које покрива територију Нишавског округа, односно Филијале Ниш, а према извештају Републичког завода за статистику (подаци представљају годишњи просек за 2006. годину), евидентиран број запослених у свим областима делатности је 97.947 лица и 14.255 (стање на дан 31.12.2006.г.) индивидуалних пољопривредника који сами уплаћују доприносе за ПИО, тако да је укупан број 112.202 лица. У односу на 2005. годину укупан број запослених скоро је исти, али је структура запослених промењена. Број запослених у предузећима, установама, задругама, и организацијама је смањен за 9,32% (са 81.929 запослених у 2005. години на 74.292 у 2006. години) што је негативна последица поступка приватизације, великог броја технолошких вишкова, стечаја и ликвидације предузећа у Нишавском округу у 2006. години. Такође се уочава велико повећање броја запослених који самостално обављају делатност (за 47,41%, са 16.047 у 2005. години на 23.655 у 2006.г.).²⁶

Један од најзначајнијих макроекономских индикатора који говори о стању привреде, је индикатор запослености/незапослености. Укупан број запослених у Граду Нишу од 2000.

²⁵ Видети табелу 8, Анекс 1.

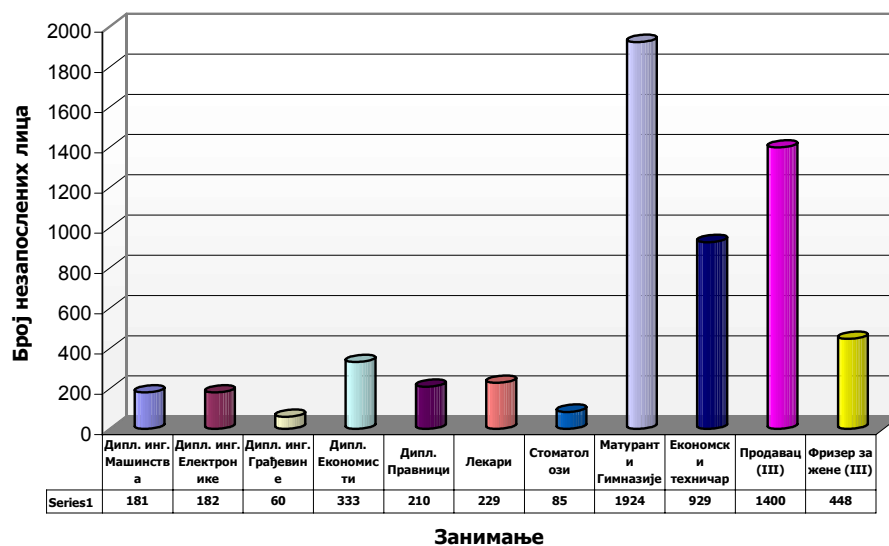
²⁶ Извештај о пословању за 2006. годину, Национална служба за запошљавање, Филијала Ниш, јануар 2007., стр. 4.

године варира, он је 2006. у односу на 2000. годину у порасту. Укупан број запослених је око 75.000. Стопа запослености износи 60,1% (док је на нивоу Републике Србије 60,4%). Према попису из 1991. године, стопа запослености је била 81,2%²⁷. Највећи број запослених је у привреди (46.183 у 2005. години), док је у ванпривреди неколико пута мањи (18.901 у 2005. години). Највећи број запослених је у прерађивачкој индустрији, трговини и саобраћају, што је последица секторског учешћа у стварању НД.²⁸

Град Ниш бележи високу стопу незапослености²⁹. Укупан број незапослених је крајем 2006. године износио 37.177. Највећи број је са средњом стручном спремом (13.612). Такође, велики је број незапослених и са високом стручном спремом (2.470).

Највећи проценат незапослених је у старосној доби од 31 до 40 година (24,4%), уз велики проценат незапослених младих од 19 до 25 година (21,1%) и од 26 до 30 година старости - 16,7%. Међу младима највише незапослених има са IV и III степеном стручности, али је велики број незапослених и са високом стручном спремом (VII-I).³⁰

Преглед незапослених лица према неком од занимања за Град Ниш - децембар 2005. године

Највише незапослених лица је са III и IV степеном стручне спреме, али је и највише слободних радних места за тај ниво стручности. Када је реч о високо стручним кадровима (VII-I степен стручне спреме), увидом у податке Националне службе запошљавања – Филијала Ниш, уочава се да је већи број слободних радних места од броја лица која траже

²⁷ Студија развоја локалне економије града Ниша, 2005., стр. 14.

²⁸ Видети табелу 9, Анекс 1.

²⁹ Видети табеле 10 и 11, Анекс 1.

³⁰ Месечни билтен 12-2006, Национална служба запошљавања, Филијала Ниш, видети таб. 22, Анекс 1

запослење (4.396 у односу на 2.601), док код VII-II степена стручности потребе су знатно веће од понуде (114 према 50).³¹

Иако постоји потреба за високо стручним кадровима, постоји несразмера у понуди и тражњи са становишта појединих занимања, што указује на недовољно праћење потреба привреде за појединим профилима од стране образовних институција. Наиме, највише незапослених са VII-I степеном стручне спреме има међу дипломираним економистима, правницима и докторима медицине, док код IV степена стручне спреме, међу незапосленима преовлађују матуранти гимназије, економски техничари, продавци и фризери.

Просечне зараде запослених радника су испод републичког просека како за привреду, тако и за ванпривреду³². Посматрајући по општинама, највећи просек зарада има општина Нишка Бања у децембру 2006. године, а општина Црвени крст у осталим месецима 2006. године, а најмањи општина Пантелеј. У односу на делатности, највећи просек зарада је у ванпривреди и то у финансијском посредовању, здравству и државној управи. Прерађивачка индустрија, као делатност са највећим учешћем у стварању НД и највећим бројем запослених, има низак ниво просечних зарада. Трговина, туризам и саобраћај као водеће терцијарне делатности имају такође веома низак просек зарада.

Стопа незапослености је близу 40% активног становништва. Готово 19,9% становништва града живи од пензија и других трансфера. У Републици Србији тај проценат је 20,2 а у Нишавском округу 20,7. Удео ове категорије становника се повећао за 6,1% у 2002. години у поређењу са 1991. Удео зависног становништва је 34,3% (у Републици Србији 34,5%, у Нишавском округу 34,3%)³³. Он је опао за 4,4% од 1991. године. Удео пољопривредног становништва у укупном становништву је 2%, а учешће активног пољопривредног становништва у укупном активном становништву је 3,2%. Индекс економске зависности се повећао од 114 у 1991. године на 119 у 2002. години.

Табела 4: Индекси економске зависности од 1953. до 2002.

	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Индекс зависности (УН)	48.4	49.6	38.5	38.9	40.1	43.4
Индекс зависности (Србија)	66	76	70	61	72	76
Индекс активног становништва	3.48	2.16	2.64	2.25	1.09	1.11

Напомена: У српској статистици, контингент зависног становништва се дефинише као млађи од 20 плус мушкарци старији од 64 година плус жене старије од 59 година. Статистика УН дефинише зависно становништво као млађе од 15 година плус старији од 64 године.

³¹ Извештај о пословању за 2006. годину, Национална служба за запошљавање, Филијала Ниш, јануар 2007., видети табелу 23, Анекс 1.

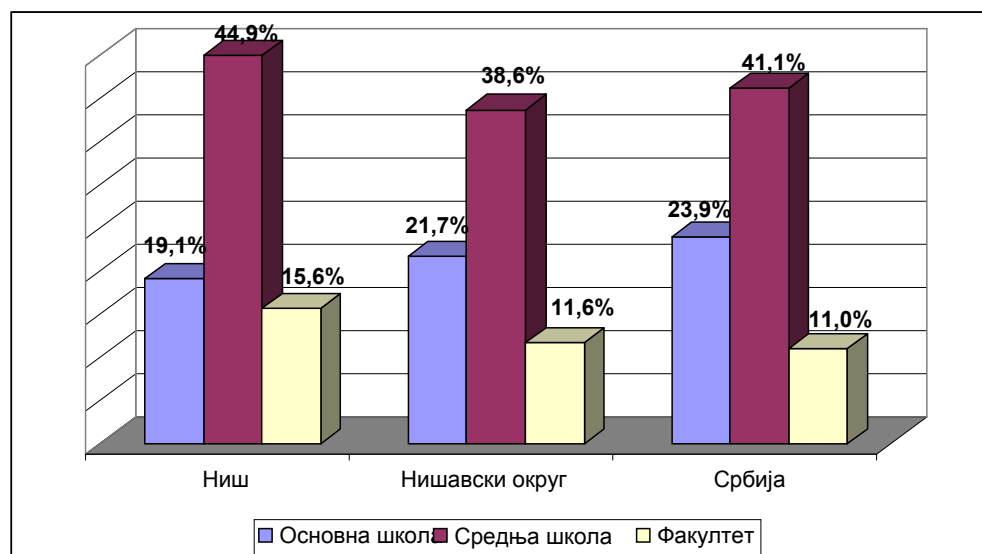
³² Видети табеле 12, 13, и 14, Анекс 1.

³³ Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину, град Ниш, 2006.

Образовање становништва

У образовној структури становништва града Ниша старог 15 и више година, према попису из 2002. године, доминира становништво са завршеном средњом школом са 44,9% (на нивоу Републике 41,1%, на нивоу Нишавског округа, 38,6%), затим становништво са основним образовањем 19,1% (РС–23,9%, Нишавски округ–21,7%), док становништво са вишом и високом стручном спремом чини 15,6% становништва (РС–11%, Нишавски округ–11,6%).³⁴ Велики удео становништва на нивоу основног и ниже од основног образовања (мада нешто повољнији од републичког просека) указује на потребу већег ангажовања на образовању становништва кроз различите програме дошколовавања, доквалификације, преквалификације и перманентног образовања.

Становништво (+ 15 година старости) према образовању

2.3.4. Конкурентност привреде на подручју Регионалне привредне коморе Ниш

Платни биланс је основни елемент за анализу конкурентности једне земље или региона. Негативан предзнак биланса роба и захваљујући томе укупног текућег биланса, један је од највећих макроекономских проблема привреде Србије. Хроничан и растући дефицит и све мања покривеност увоза извозом, условљавају и огромно екстерно задуживање око чијег се сервисирања нагомилавају крупни проблеми.

³⁴ Прерачунато - Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину, град Ниш, 2006. стр. 175. и 176.

Табела 5: Србија: увоз и извоз 1998-2005. (у милионима US долара)

Година	Висина увоза	Висина извоза	Спољнотрговински дефицит
1998	4.770	3.636	1.134
1999	3.296	1.676	1.620
2000	3.711	1.723	1.988
2001	4.837	1.903	2.934
2002	6.320	2.275	4.045
2003	7.473	2.755	4.718
2004	11.139	3.701	7.438
2005	10.576	4.553	6.023

Извор: Подаци Републичког завода за статистику у: Стратегија подстицања и развоја страних улагања, 2006.

Табела 6: Упоредни подаци о извозу за 2004. годину – изабране земље Југоисточне Европе

	Укупан извоз (% од БДП)	Извоз у ЕУ (% од укупног извоза)	Извоз у ЕУ (% од БДП)
Средња Европа (просек)	49.9	67.1	33.2
Албанија	7.1	89.4	6.4
БиХ	20.5	52.7	10.8
Бугарска	37.3	56.2	21.0
Хрватска	21.9	51.5	11.3
БЈР Македонија	29.1	47.0	13.7
Румунија	30.9	68.2	21.1
Србија и Црна Гора	13.8	42.7	5.9
Балкан (просек)	23.0	58.2	12.9

Извор: The Economist Intelligence Unit у: Стратегија подстицања и развоја страних улагања, 2006.

У анализи конкурентности града Ниша коришћена је анализа Регионалне привредне коморе Ниш (РПК), која спољнотрговинску размену посматра преко три округа – нишавског, пиротског и топличког. У 2006. години, на подручју које обухвата РПК, остварена је укупна спољнотрговинска размена у вредности од 669.350.304УСД. У односу на исти период претходне године, укупни спољнотрговински промет повећан је за 141%. У структури размене, извоз учествује са 44%, а увоз са 56%, што говори да је регион пословао са дефицитом од 85.801.264УСД, који је у односу на 2005. годину знатно повећан. Покривеност увоза извозом износи 77%, што је велики пад у односу на 2005. годину када је она била чак 96%. Повећање спољно-трговинског дефицита и смањење покривености увоза извозом су показатељи пада макроекономске конкурентности читавог региона. Доминантну улогу у оствареном извозу има Пиротски округ (55%), а у увозу Нишавски округ (75%), док у извозу учествује са свега 40%. Топлички округ има удео у размени 3% у увозу и 5% у извозу. Привреда овог подручја у укупној спољнотрговинској размени Републике Србије учествује са свега 3,4% (у извозу 4,5%, а у увозу са 2,8%).

У односу на спољнотрговинску размену општина, најуспешнија општина је Пирот, која у укупној спољнотрговинској размени учествује са 34%. Више од половине извоза региона (52%) је реализовала ова општина. Међу општинама које су оствариле позитивну размену са иностранством су и Алексинац, Бабушница, Бела Паланка, Блаце, Куршумлија, Мерошина, Ражањ и Сврљиг.

Највећа вредност увоза реализована је на подручју општине Медијана и Црвени крст и то са 60% укупног увоза региона³⁵. Главне увозне и извозне дестинације региона су углавном земље ЕУ, као и бивше југословенске републике. Највећи извоз регион Ниша је остварио у земљама ЕУ – Француској, Немачкој и Великој Британији, док је највећи увоз из Немачке, Кине и Бугарске³⁶. Најконкурентније робе у извозу у региону у 2006. години биле су: производи од каучука и гуме (извоз у вредности од 131.099.936УСД), производи од простих метала (извоз у вредности од 42.240.578УСД), одећа и производи од текстила (извоз у вредности од 26.148.312УСД), машине, апарати и уређаји (17.547.047УСД), биљни производи (17.182.385УСД). У увозу највеће учешће бележе следећи производи: машине, апарати и уређаји (91.031.120УСД), производи од пластичних маса и каучука (54.893.326УСД), производи од простих метала и прости метали (48.777.531УСД), текстил и производи од текстила (37.898.957УСД), производи хемијске и сродних индустрија (33.548.171УСД).

Регион је остварио отворену компаративну предност једино у производњи биљних производа, производа животињског порекла, производа од пластичних маса и каучука, производа од дрвета и обуће. Акценат је на производњи производа нижег степена обраде и сировина, што у савременим условима јасно казује да је регион још увек у првој фази конкурентности – фази ценовне конкурентности, која се врло лако имитира и веома је нефлексибилна у савременим условима привређивања.

2.3.5. Капитал и инвестиције

Само 13-16% БДП Србије одлази у инвестиције, што је једна половина нивоа улагања у успешним транзиционим земљама. При томе, домаћа улагања су значајна због тога што су, по правилу, већа од стране директне инвестиције (СДИ). Тако је учешће инвестиција у БДП (домаћа улагања) за 2003. год. у Србији износило 14,1%, а за 2004. год. процена износи 19,2%.

³⁵ Видети табеле 15 И 16, Анекс 1.

³⁶ Видети табелу 17, Анекс 1.

Табела 7: Укупан прилив СДИ у ЈИЕ и ЦИЕ (у милионима УС долара)

Држава	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Албанија	211	301	349	394	435	578	786	929	1107	1514
БиХ	-	-	-	67	244	390	509	774	1155	1660
Бугарска	337	446	951	1597	2403	2257	2758	3662	5000	7569
Хрватска	359	874	1443	1903	2578	3560	4706	6711	11351	12989
Македонија	33	45	75	203	235	410	851	929	1024	1175
Молдавија	94	117	196	258	232	459	600	727	789	940
Румунија	821	1097	2352	4418	5469	6480	7638	9022	12764	18009
Србија и ЦГ	-	-	740	853	965	1015	1180	1655	2915	3947
ЈИЕ – 8	1856	2881	6105	9691	12561	15149	19028	24409	36105	47803
Чешка	7350	8572	9234	14375	17552	21644	27092	38669	47527	56415
Мађарска	11304	13282	17981	20746	23381	23015	27698	38028	47809	60328
Пољска	7843	11463	14587	22479	26075	34227	41247	47900	60500	61427
Словачка	1297	2046	2083	2890	3188	4746	5582	8530	11250	14501
Словенија	1763	1998	2207	2777	2682	2893	2605	4081	5000	4962
ЦИЕ – 5	29557	37361	46092	63267	72879	86525	104224	137208	172086	197633

Извор: WIIW, OECD-FDI in CEE 2003-2004, June 2004, Gabor Hunua, UNCTAD у: Стратегија подстицања и развоја страних улагања (2006. год.)

Страна директна улагања су 2003. год. износила 1,36 милијарди УСД и чинила 7,1% БДП, док су у 2004. год. била на нивоу од 966 милиона УСД и чинила 4,3% БДП (процењена вредност).³⁷ Највећи део прилива СДИ у Србију је дошао кроз приватизацију.

СДИ у Србији у милионима УСД 2000-2005. су износиле: 2000. год.-50 милиона УСД, 2001.-165, 2002.-475, 2003.-1.360, 2004.-966 и 2005.-1.481 тј. готово 1,5 милијарди долара.³⁸ Укупан прилив СДИ у земљама југоисточне и централноисточне Европе (у мил. УСД) 1995-2004. год. дат је у табели. СЦГ нарочито 2003. и 2004. бележи значајнији прилив СДИ (али ипак мањи од земаља у региону). У том периоду прилив СДИ је као проценат БДП износио 6,4% и 5,3% респективно, што је, сем Бугарске и Румуније, више од осталих земаља у региону (нпр. Пољске, Мађарске, Чешке, Словачке, Хрватске)³⁹.

Табела 8: Прилив СДИ као процентуални удео БДП – изабране земље ЈИЕ и ЦИЕ

Држава	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Бугарска	0.7	8.0	6.0	5.8	7.1	11.7
Хрватска	0.6	5.9	7.9	5.0	6.9	3.5
Чешка Република	4.9	9.7	9.3	11.5	2.9	4.1
Мађарска	10.7	6.0	7.6	4.4	3.0	4.6
Пољска	2.9	6.0	7.6	4.4	3.0	4.9
Румунија	1.2	2.8	2.9	2.5	2.7	8.7
Србија и ЦГ	-	0.6	1.4	3.0	6.4	5.3
Словачка	1.3	9.5	7.6	17.0	1.8	3.1

Извор: OECD, WIIW, UNCTAD у: Стратегија подстицања и развоја страних улагања (2006. год.)

³⁷ Стратегија подстицања и развоја страних улагања (2006. год.)

³⁸ Исто, стр. 22.

³⁹ Исто, стр. 104.

Привреда Ниша располаже са 86% вредности имовине и 82% вредности капитала Нишавског округа, остварује око 89% прихода и 80% добити, док у стварању губитака учествује чак 94%. Генерално привреда Ниша је нето губиташ (у 2004. год. укупан губитак у привреди је већи од добитка за 5,2 пута). Посматрајући структуру привредних сектора према броју активних предузећа у Нишу је у 2004. год. од укупно 2.349 предузећа процентуално највећи број из сектора трговине (46%) и прерађивачке индустрије (30%).⁴⁰ Основна средства у привреди Ниша по делатностима за 2001. год. су: 37,15% у индустрији и рударству, 0,68% у пољопривреди и рибарству, 5,16% у трговини, 1,74% у угоститељству и туризму, 47,64% у саобраћају и везама, 1,47% у грађевинарству и 0,10% у шумарству.⁴¹

У односу на остварене инвестиције у граду Нишу по делатностима, подаци из 2004. год. указују да је од укупних инвестиција највише улагано у прерађивачку индустрију 39,2%, саобраћај и везе 25,2%, грађевинарство 11,3%, производњу и снабдевање ел. енергијом, гасом и водом 5,3%, а у остале секторе знатно мање.⁴² Када је реч о оствареним инвестицијама у граду Нишу по карактеру изградње и техничкој структури, по подацима из 2004. год. највећи део инвестиција је био за реконструкцију, модернизацију, доградњу и проширење (57,4%), у нове капацитете 30,5% и у одржавање постојећих капацитета 12,1%. Са становишта техничке структуре инвестиција највише је улагано у грађевинске радове 37,1%, у увозну опрему 33,5%, домаћу опрему 25,7% и остало 3,6%.⁴³ На основу података за 2002. год. учешће производних инвестиција је било 87,5%, а непроизводних 12,5%. Инвестиције по становнику износиле су 15.536дин, а по запосленом 56.732дин. Вредност укупних инвестиција у периоду 1995-2002. је у граду Нишу порасла 29 пута, што је показатељ значајног пораста инвестиционих активности, али је у односу на ниво инвестиција из 1990. год. незнатно већи (10%). Учешће инвестиција у Нишу у укупним инвестицијама на нивоу Републике Србије је 5%, а у инвестицијама Нишавског округа 98,4%.⁴⁴

2.3.6. Предузетништво

У периоду 1990-2004. год. број предузећа у Нишу се повећао са 531 на 2.484, што чини 84% укупног броја предузећа Нишавског округа, или 3,3% укупног броја предузећа у Србији. Друштвени сектор учествује са 4,6% у броју предузећа привреде Ниша у 2004. години и са 17,4% у броју запослених, ствара 0,6% добити и 9,1% укупног прихода локалне економије, а узрокује 20% губитака. У вредности сталне имовине и капитала свих предузећа учествује са

⁴⁰ Студија развоја локалне економије града Ниша, 2005.

⁴¹ Прерачунато на основу података из Статистичког годишњака града Ниша за 2005. годину, стр. 81-82. Видети табеле 18. и 19, Анекс 1.

⁴² Исто, стр. 115-117.

⁴³ Статистички годишњак града Ниша за 2005., град Ниш, 2006.

⁴⁴ Видети табеле 20. и 21., Анекс 1.

20,7% и са 13,7% у укупној имовини локалне привреде. У приватном сектору у Нишу послује укупно 2.045 предузећа (87,1%). У укупној запослености привреде овај сектор учествује са 29,4% а његов допринос добити локалне привреде је чак 79,3%, а укупном приходу—59,6%. Задружна и државна предузећа (њих 51, тј. 2%) запошљавају 3.175 лица (7,7%). У мешовитој својини послује укупно 146 предузећа. У укупној запослености привреде Ниша учествују са 45,4%, а њихов допринос добити локалне привреде је 18,8%, и у укупном приходу 27,9%.⁴⁵ По подацима Републичког завода за статистику, број предузећа у Нишавском округу је 31.12.2006. износио 6.506, а у граду Нишу 4.884, што је повећање у односу на ситуацију из 2004. године. Повећано је учешће предузећа у приватном власништву у укупном броју предузећа и њихов број у Нишавском округу износи 3.281, што је последица убрзања приватизације последњих пар година (Табела 9.). Паралелно се смањује број друштвених предузећа који у Нишавском округу износи 221, док је број предузећа у државном власништву 244.

Табела 9: Укупан ниво приватизационе активности у Србији 2002-2005

2002-2005	Укупно понуђено	Укупно продато	Успешност (у %)	Приход од продаје у 000 Е	Инвестициони програм у 000 Е	Социјални програм у 000 Е
Тендери	96	54	56	908.736	737.541	271.955
Аукције	1.608	1.254	78	602.095	160.785	-
Тендери + аукције	1.704	1.308	77	1.510.831	898.326	271.955
Капитално тржиште	773	523	68	325.838	5.902	-
Укупно	2.477	1.831	74	1.836.669	904.227	271.955

Извор: Стратегија подстицања и развоја страних улагања (2006. год.)

Укупно је понуђено 2.477 предузећа за приватизовање, а продато је 1.831 (успешност 74%). Од тога путем тендера 54, аукције 1.254, тендера и аукције заједно – 1.308, и на капиталном тржишту 523 предузећа, при чему је остварен приход од приватизације од 1.836 милијарди евра и инвестициони програми од око 904 милиона евра. Највише приватизованих предузећа из прерађивачке индустрије, грађевинарства и трговине.

Табела 10: Преглед приватизованих предузећа према сектору (до 5. марта 2006. године)

СЕКТОР	Број приватизованих предузећа
Индустрија и рударство	521
Грађевинарство	183
Трговина	178
Пољопривреда и рибарство	104
Финансијске и друге услуге	100
Занатство	89
Угоститељство и туризам	78
Саобраћај и везе	61
Образовање и култура	12
Стамбено комуналне делатности	7
Водопривреда	6
Друштвено пол. заједнице и организације	4
Здравство и социјална заштита	1
Укупно	1.344

Извор: Агенција за приватизацију Републике Србије у: Стратегија подстицања и развоја страних улагања (2006)

⁴⁵ Студија развоја локалне економије града Ниша (2005. год.), стр. 23. и 26.

Одлука о приватизацији је донета за 87 друштвених предузећа. Резултати приватизације друштвених предузећа, према подацима Управе за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине града Ниша, су следећи:⁴⁶

(I) у 2001. години, по тада важећем Закону о својинској трансформацији, у граду Нишу приватизовано је 5 друштвених предузећа;

(II) у 2002. приватизовано је 3 ДП (1 методом јавног тендера, 2 методом јавне аукције);

(III) у 2003. приватизовано је 18 ДП (3 методом јавног тендера, 15 јавном аукцијом);

(IV) у 2004. приватизовано је 5 ДП методом јавне аукције;

(V) у 2005. приватизовано је 12 ДП методом јавне аукције;

(VI) у 2006. приватизовано је 12 ДП (1 методом јавног тендера, 11 јавном аукцијом);

(VII) у 2007. (до маја) приватизовано је 9 ДП методом јавне аукције.

Укупно су приватизована 64 друштвена предузећа, од чега 5 методом јавног тендера, а 59 методом јавне аукције. Укупно је 7 предузећа чије се акције налазе на тржишту капитала.

У периоду 2000 – 2004. година, број регистрованих и активних малих и средњих предузећа (МСП) константно је растао и у Нишу и у Србији. Сектор МСП партиципира са релативно малим уделом у привреди Ниша. У 2004. години било је 2.327 МСП у нишком округу, што је 99,1% укупног броја предузећа у Нишу. МСП у Нишу репрезентују 25,97% укупног броја малих фирми у Србији, односно 3,49% свих фирми у Србији. Укупан број запослених у МСП у Нишу је 23.825, што је 57,7% укупног броја запослених у Нишу.⁴⁷ Највећи број МСП послује у области трговине (39,9%) и у индустрији (25,17%). Узимајући у обзир чињеницу да процес приватизације још увек није завршен, може се очекивати да ће број МСП расти у будућем периоду.⁴⁸ Просечан број запослених у малим предузећима је 6,46, а у средњим 177,20 (12,67 запослених по МСП). Реални просечан број запослених је засигурно већи, јер има запослених који нису званично регистровани. Највећи просечан број запослених у МСП је у задругама и индустрији.⁴⁹ Растући број регистрованих радњи протекле деценије показује развој предузетништва у Нишу. Овај број је перманентно растао, од 4.671 у 2000. години, 5.600 у 2003. години и 7.314 у 2005. години. Највећи број радњи и запослених у радњама је у сектору трговине (3.446 радњи и 4.325 запослених) и у занатству (1.997 радњи и 2.163 запослена).⁵⁰ У 2002. години број радњи у Нишу чинио је 9,25% укупног броја радњи у Србији. На републичком нивоу већина радњи егзистира у сектору трговине (43,84%) и у лакој индустрији (17,07%).⁵¹ Највећи број регистрованих радњи у 2003. био је у сектору трговине (633) и у лакој индустрији (166). Највећи број затворених радњи био је у трговини (395),

⁴⁶ Информација о приватизацији друштвених предузећа на територији Града Ниша, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине Града Ниша (мај 2007. год.).

⁴⁷ Студија развоја локалне економије града Ниша (2005. год.).

⁴⁸ Стратегија развоја МСП и предузетништва у граду Нишу (2003. год.)

⁴⁹ Исто

⁵⁰ Статистички годишњак града Ниша за 2005., град Ниш, 2006.

⁵¹ Стратегија развоја МСП и предузетништва града Ниша (2003. год.)

сектору туризма (184) и лакој индустрији (109). Однос регистрованих и затворених радњи у 2003. био је 1,23:1.⁵² Према подацима Одсека за приватно предузетништво Градске управе, број активних предузетничких радњи у 2006. години је износио 6.856. До смањења броја радњи је дошло услед превођења радњи са локалног нивоа на републички, тако да одређени број предузетника није превео своје радње у централни регистар АПР.

Структура средстава и капитала МСП у Нишу је незадовољавајућа. Доминантно учешће у средствима имају обртна средства (62,25%), док стална средства учествују свега са 34,75%. Структура обртних средстава је такође незадовољавајућа јер је учешће готовине симболично, а највећи део обртних средстава чине сумњива потраживања. Анализа структуре капитала показује да је пословање МСП у 2003. финансирано 40,35% из акција, а 59,65% углавном из краткорочних обавеза. Само је 0,88% малих и око 20% средњих фирми користило дугорочне обавезе. Недостатак дугорочних обавеза је последица неповољног кредитног потенцијала МСП (посебно малих фирми).

Просечна амортизација сталних средстава МСП је 49,13%, док је амортизација МСП у сектору индустрије много већа – у просеку 58,67%, што има последице на финансијски резултат. МСП у Нишу показују незадовољавајућу профитабилност и ефикасност.⁵³ Упоредба расположивих података о предузетништву у Нишу, Србији и земљама централне и источне Европе показује следеће:

- а) Ниш има 9 регистрованих фирми на 1000 становника, у Србији је тај индекс 20, у централној и источној Европи 31 и у ЕУ 43;
- б) Просечан број запослених у МСП у Нишу је 12,67, што је много више од просека у Србији (3 у малим и 35 у средњим предузећима) и земљама централне и источне Европе (7,4);
- в) Доминантан сектор малих предузећа у Нишу је трговина (46,71%) и индустрија (25,92%), док средња предузећа углавном послују у индустрији (46,07%), а нешто мање у трговини (26,82%). У Србији, доминантан сектор МСП је трговина (око 58%), а у централној и источној Европи преовлађује индустрија;
- г) Просечна старост МСП власника у Нишу је 45 година, у Србији 35, а у централној и источној Европи 38;
- д) Власници МСП у централној и источној Европи су углавном мануелни радници, док у Србији 65% власника и менаџера има вишу/високу стручну спрему. У Нишу преко 50% власника и менаџера МСП имају вишу или високу спрему;

---

⁵² Исто

⁵³ Исто

- f) У 2005. било је преко 7300 радњи које су пословале у Нишу. Учешће броја предузетничких радњи у Нишу у укупном броју радњи у Србији је 2,54% (у централној Србији – 3,82%).

Влада Србије је главна институција која је одговорна за стимулисање и безбедност бизнис окружења за МСП. У том циљу, Влада је јануара 2003. усвојила Стратегију предузетништва и развоја МСП у Србији за период 2003 – 2008. Главни циљеви стратегије су: 1) пораст броја МСП на око 400.000 у 2008. години 2) отварање преко 1.000.000 радних места у сектору МСП. На локалном нивоу постоји неколико пројеката (реализованих или су у процесу реализације) усмерених на предузетништво и развој МСП у Нишу: (I) Подршка развоју МСП, финансиран од стране донатора; (II) ЛЕДИБ пројекат (Local Economic Development In Balkan) усмерен на јачање компаративних предности предузећа; (III) Бизнис инкубатор центар (БИЦ). Корисници овог инкубатора су предузетници, тј. "start up" - мала и средња предузећа – 14 власника МСП и преко 100 запослених. Развојни пројекти, финансирани од страних донатора и фондација, су од изузетног значаја за локалну привреду: бизнис инкубатора за индустријску производњу (поменуто је да у оквиру „MIN Holding Co.“ је почело да ради 14 МСП – "start up"-ова), кластери фирми у текстилној и грађевинској индустрији, ИЦИТ – Иновациони центар за развој инфромационих технологија при Машинском факултету у Нишу, пројекти микрокредитирања МСП, итд.

2.3.7. Финансије

Домаћи извори финансирања су: фондови, агенције, пословне банке, пројекти, кредити министарстава, градски буџет, Фонд за развој и самофинансирање заједничких потреба грађана, сопствена средства носилаца активности (компаније) и средства заинтересованих домаћих инвеститора, (видети Анекс- извори финансирања).

Страни извори финансирања су кредитне линије (кредитне линије страних влада и кредитне линије међународних финансијских институција), пројекти и средства заинтересованих страних инвеститора. (видети Анекс- извори финансирања).

Карактеристике финансирања привредног развоја у граду су следеће:

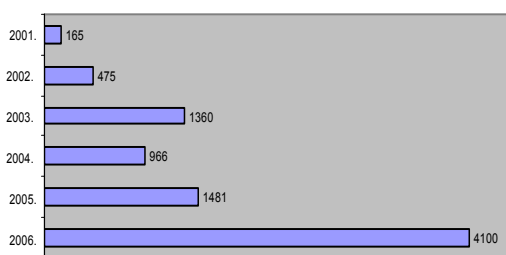
- a) На финансирање развоја града веома утиче укупан финансијски амбијент Републике, јер велики део финансијских средстава потиче из републичких фондова, агенција и пројеката.
- b) Поред домаћих извора финансирања који су најзначајнији за развој привреде једне земље, постоје и бројни екстерни (инострани) извори од изузетног значаја за развој.

- с) Најповољније услове финансирања, чини се, дају домаћи фондови и агенције, а док су најнеповољнији код комерцијалних банака од којих неке имају нереално високе каматне стопе.
- д) Град Ниш поред домаћих (републичких) и међународних извора финансирања, користи и локалне изворе као што су нпр. средства буџета града.
- е) Постоји разноврсност кредитирања како по висини кредита, тако и по рочности.
- ф) Постоје бројне могућности узимања средстава на дуги рок са грејс периодом, што је од значаја за финансирање веома значајних и крупних инвестиционих пројеката

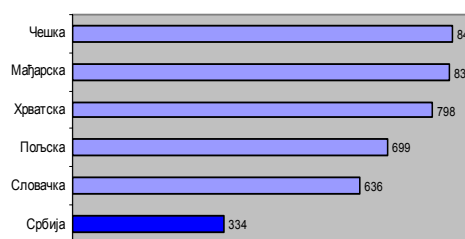
2.3.8 Пословно окружење

У Републици расте поверење инвеститора за финансирање српске привреде (Дијаграм 1.). Уочава се значајан пораст страних инвестиција у 2006. години. С обзиром на низак стандард и ниске личне дохотке грађана, Србија представља погодно тло за улагање јер је радна снага најјефтинија у односу на околне земље (Дијаграм 2.).

Дијаграм 1. Стране инвестиције у Србији у милионима УСД

Дијаграм 2. Компаративна предност ниске цене радне снаге у Србији

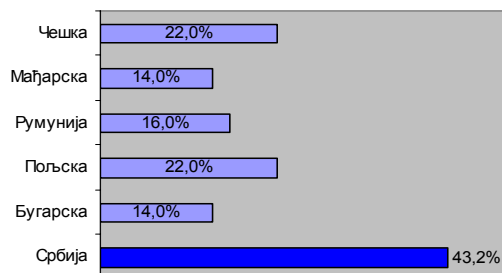

Макроекономска стабилност представља један од најважнијих услова који дефинишу повољно пословно окружење. НД је порастао четири пута у периоду 2001-2006., док у поређењу са земљама у окружењу Србија има највећи проценат радно активног становништва које говори енглески језик, што је значајна компаративна предност у случају уласка страних компанија.

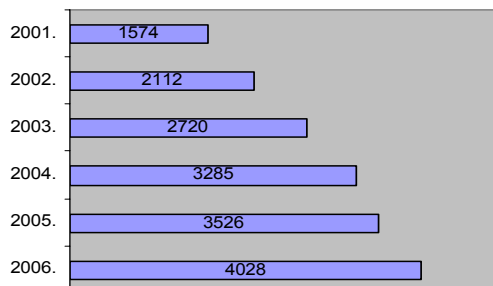
Инфлација на годишњем нивоу представља значајан показатељ економске стабилности пословног окружења и предуслов је за развој бизниса (Дијаграм 5.). За развој бизниса и на

стварање повољног пословног окружења значајан утицај има пореска политика државе (Дијаграм 6.).

Дијаграм 3. Процентуални приказ популације која говори енглески језик

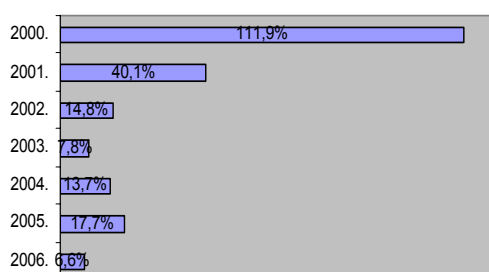

Дијаграм 4. раст НД у периоду 2001- 2006 у УСД

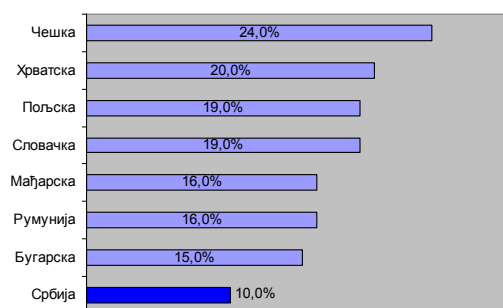

На повољност пословног окружења поред макроекономских утицаја, што је национални ниво ингеренција, утиче и спремност локалне самоуправе за развој одређених сектора привреде.

Дијаграм 5. Годишња инфлација у периоду 2000-2006.

Дијаграм 6. Упоредни приказ пореза на добит

Општине као јединице локалне самоуправе имају улогу кључног локалног партнера у повезивању различитих институција, организација и предузећа, чиме могу утицати на унапређење привредног развоја.

Улога општина у економском развоју у досадашњој пракси је прилично мала. Општинске и градска власт немају адекватне ингеренције у овој области. За то постоји неколико разлога: (I) Уставом и Законом о локалној самоуправи нису предвиђене велике компетенције општина у овој области; (II) Главне економске функције у Србији су централизоване на републичком

нивоу, што оставља мало простора за активности општина у области економије (приватизација, фонд за развој, капиталне инвестиције, буџетски приходи). Процес децентрализације и регионализације, посебно у сфери економског развоја, није спроведен. Модел "одозго на доле" одлучивања преовладава у функционисању готово свих институција; (III) Ограничени локални буџети онемогућавају директне инвестиције у економски развој, посебно у мањим и мање развијеним општинама; (IV) Недостатак институција за локални економски развој (локалних "micro-finance" институција, локалне државне асоцијације за обезбеђивање кредита, небанкарских институција за развој локалних "кластер"-а, МСП, техничке помоћи, програма самозапошљавања, повезивања (братимљења) општина, образовање и обуку); (V) Ограничени број и способности локалних кадрова и капацитети општине; (VI) Политичка нестабилност и сталне промене локалних власти, као и недостатак мотивације за рад на дугорочном економском развоју; (VII) Неповољни услови за бржи економски развој у Србији и (VIII) Републички закони који ограничавајуће делују на локални економски развој: Закон о средствима у државној својини, Закон о приватизацији (само 5% приватизационих прихода припада општинама), Закон о банкама, итд.

Основни проблеми за подстицај бољем пословном окружењу могу се сублимирати на следећи начин: високе локалне таксе и надокнаде, велика неликвидност у привреди, неефикасност локалних власти у издавању различитих дозвола, недостатак локација за изградњу са одговарајућим урбанистичким дозволама, неадекватно разумевање потреба предузетника, неефикасни рад судских органа у појединим привредним споровима, корупцију, неодговарајуће процедуре у јавним набавкама, подршка предузетницима је више вербална, него реална.

Хармонизација закона у Србији са регулативом ЕУ ће сигурно створити повољније пословно окружење за економски развој, посебно развој МСП, бржу приватизацију и реструктурирање, као и раст пољопривреде и унапређење развоја села.

Општинама у Србији недостаје политика и планови за локални економски развој, као и разумевање потребе за успостављањем партнерских односа у промоцији локалног економског развоја. Општинским службеницима или изабраним лицима недостаје образовање из ове области, изузимајући поједине случајеве, када су програме обуке спроводиле неке невладине организације (НВО), донатори или Агенције за развој МСП. Позитивни помаци су формирање Регионалног центра за развој малих и средњих предузећа и предузетништва у Нишу и формирање Центра за женско предузетништво у РПК Ниш.

2.4 Информационо комуникационе технологије - ИКТ

2.4.1 Национална политика развоја

Улога ИКТ сектора сагледана је кроз законски оквир и постојећу документацију у овој области. Националним документима⁵⁴ из ИКТ сектора, као најважније области развоја дефинисане су следеће:

- а) *Широкопојасни приступ*: омогућавање брзог приступа Интернету по ниским ценама, првенствено преко телефонских линија (ДСЛ) или каблова, али и преко бежичне технологије (3Г мобилних телефона, Wi-Fi) или чак преко сателита, који ће бити загарантовани адекватном применом последњег сета закона ЕУ.
- б) *Безбедност*: електронске мреже се морају осигурати од хакера и вируса и морају бити довољно безбедне да би се изградило поверење клијената у електронско плаћање, питање безбедности се мора уравнотежити са могућом повредом приватности грађана.
- в) *Е-укључивање*: осигурати да је информационо друштво доступно највећем делу становништва, без обзира на географске и социјалне разлике.
- г) *Е-управа*: приближити државну управу грађанима и привреди обезбеђивањем модерних јавних услуга путем Интернета до 2005. – углавном преко брзих интернет прикључака (широкопојасни приступ).
- д) *Е-учење*: прилагодити образовни систем и обучавање у ЕУ привреди заснованој на знању и дигиталној култури.
- е) *Е-здравље*: обезбедити електронске здравствене услуге које су кориснички настројене и информације за грађане и здравствене раднике широм Европе. Главно питање у овој тачки је увођење инфраструктуре за здравствену заштиту, превенцију болести и здравствено обучавање преко Интернета.
- ж) *Е-пословање*: стимулисање развоја е-трговине (куповина и продаја путем Интернета) и с тиме тесно повезана реорганизација пословних процеса коришћењем дигиталне технологије. Е-Европа предлаже усвајање закона о е-трговини и промовисање саморегулисања, успостављање електронског тржишта за јавне набавке и охрабрује МСП да „постану дигитална“.

⁵⁴ Стратегија развоја информатичког друштва у републици Србији 2006, Стратегија развоја телекомуникација у Србији 2004, Национална стратегија запошљавања 2005, Закон о електронском потпису 2006, Закон о информационим системима 1996

2.4.2 Телекомуникациона инфраструктура

За развој ИКТ сектора неопходан је подстицај телекомуникационој инфраструктури која чини основ информационих система и то: развој кабловске телекомуникационе мреже, односно простирање оптичких каблова у региону, регенерацију старих аналогних телефонских централа и инсталирање нових дигиталних централа, повећање броја дигиталних телефонских линија са АДСЛ/ИСДН могућношћу, бржу и ширу пенетрацију интернета у свим областима без географске дискриминације. Преглед података који су коришћени у изради другог извештаја СЕЕ Обсерватору са стањем на дан 1. новембра 2005. године на територији Србије је:

Табела 11: Број телефонских претплатника у 2005 (кућни корисници)

Аналогни прикључци	Дигитални прикључци	ИСДН	Укупан број претплатника	Пенетрација
549.312	1.717.154	25.706	2.292.172	30,57%

Табела 12: Број телефонских претплатника у 2005 (пословни корисници)

Аналогни прикључци	Дигитални прикључци	ИСДН	Укупан број претплатника	Пенетрација
40.796	222.708	19.706	283.210	3,78%

Табела 13: Процентуални приказ дигитализације фиксне телефоније

1 Јан. 2003	1 Јан. 2004	1 Јан. 2005	1 Нов. 2005	31 Јул 2006	31 Дец. 06
53,21	64,87	67,35	77,78	85,33	89,00

Табела 14: Број корисника Интернет услуга

Укупан број интернет услуга	Пенетрација Интернет корисника	Интернет корисници/100 домаћинстава
640.000	8,50%	25,40%

Табела 15: Подаци о броју мобилних претплатника појединих оператера

1. јан. 2003.	1. јан. 2004.	1. јан. 2005.	1. јан. 2005.	Фиксна пенетрација (1 Нов. 2005)
Телеком Србија 18,14%	Телеком Србија 23,80%	Телеком Србија 30,98%	Телеком Србија 40,03% (31.12.2005)	34,35
Мобтел/Теленор 14,00%	Мобтел/Теленор 20,00%	Мобтел/Теленор 26,00%	Мобтел/Теленор 33,00%	

Табела 16: Број телефонских линија у Нишу у 2005

Град Ниш	ГО Медиана	ГО Нишка Бања	ГО Палилула	ГО Пантелеј	ГО Црвени Крст
108.191	44.290	7.940	25.070	19.454	11.437

Извор: сајт Завода за статистику републике Србије

2.4.3 Активности у области ИКТ-а

У оквиру Градске управе постоји неколико одсека који се баве информационо-комуникационим технологијама. У Управи за информатичке и комуникационе технологије постоје три одсека и то: за корисничку подршку, за инфраструктурну подршку и за развој и

подршку апликација и управљање садржајем. Као део пројектног центра у оквиру Управе за економију, одрживи развој и заштиту животне средине постоји Група за информационе послове. Јединствени универзитетски научно-наставни центар - ЈУНИС у Нишу⁵⁵ обухвата све активности које су неопходне за планирање и управљање комплексним информационим системом, као што су пројектовање и реализација информационих подсистема и софтвера од заједничког интереса, пројектовање и реализација рачунарске подршке, пројектовање и реализација мреже Универзитета и факултета и савремених мрежних сервиса, обука корисника, стоно и електронско издаваштво и остале оперативне активности.

Иновациони центар за развој информационих технологија Машинског факултета у Нишу (ИЦИТ) организује развој иновативних производа за потребе привредних и непривредних организација коришћењем ИКТ-а, обезбеђује услуге увођења и примене иновативних решења у области ИКТ-а.

У оквиру УН ХАБИТАТ програма у Нишу у току је пројекат за развој територијалних информационих система за подршку руралним подручјима под називом "Лична карта села".

Присуство електронске индустрије у Нишу, која се бави између осталог и производњом информатичке опреме је знатан потенцијал за развој ИК технологија.

2.5 Животна средина, територија и инфраструктура

2.5.1 Природни и културни ресурси

Град Ниш се налази у нишкој котлини уз ушће Нишаве у Јужну Мораву. Ужи центар града је на 194м н.в. Највиша тачка на територији града је Соколов камен, врх на Сувој планини (1.523м н.в.) а најнижа низводно од ушћа Нишаве у Мораву код места Трупале (173м н.в.). Подручје града Ниша захвата површину од 596,71км². Посебну карактеристику рељефу овог краја даје Сићевачка клисура, између Ниша и белопаланачке котлине, дуга 17км и дубока 350- 400м.

Читав регион има умерено континенталну климу (топла лета и умерено хладне зиме) погодну за туризам. Просечна вредност падавина је 577,79мм (највише у октобру, 67,8мм, а најмање у

⁵⁵ ЈУНИС је члан Академске рачунарске мреже Србије - АМРЕС. Најновији технолошки искорак АМРЕС-а је изградња оптичке инфраструктуре са гигабитским брзинама. До априла 2007. је реализовано преко 1200 км оптичких веза од укупно 2000 км планираних, чиме се повезују сви факултети и већи институти, библиотеке и остале чланице мреже. Овај технолошки напредак сврстава инфраструктуру АМРЕС-а у ред најразвијенијих академских мрежа Европе. Ефективни капацитет међународних интернет веза АМРЕС-а данас износи око 350 Мбит/с (мегабита у секунди), што је чак 5000 пута више од првобитне брзине од пре више од 10 година. Последње повећање капацитета интернет везе реализовано је у оквиру европског ФП6 пројекта СЕЕПЕН2 (South-Eastern European Research and Education Network).

фебруару, 35,5мм). У периоду 1993-2002. просечна количина падавина је била 565,1мм (годишњи распон од 386мм до 662мм) а просечна годишња температура 12,08Ц (распон од 11,0 до 13,1Ц). Честина ветра је 81-105 дана/год. Ово подручје карактерише богата геоморфолошка разноврсност (планине, клисуре, кањони, пећине, вртаче, увале, сачувани клифови, равнице и др.).

Природна богатства:

Територија града Ниша обилује природним богатствима (неколико бања, две клисуре, пећине, излетишта, планинско залеђе, језера, реке итд.).

- Геотермалне воде:

- Нишка Бања (температура воде 35-40Ц, издашност 100 л/с површина 65км2; могуће повећање издашности на 250 л/с);
- Бања Топило - Кравље (долина Топоничке реке, температура воде 30Ц, издашност 10л/с, балнеотерапија, потенцијално експлоатација двоструко више воде);
- Миљковац (долина Топоничке реке, температура воде 36Ц, могућа издашност 50л/с);
- Островица (клисура реке Нишаве, 10км источно од Нишке Бање, температура воде 22Ц, издашност 10л/с, добар квалитет за флаширање воде, близина будућег аутопута Ниш-Софија)

- *Минералне воде:* подручје Јелашнице (3км источно од Нишке Бање, још неиспитана минерална вода, процењена експлоатациона моћ 5л/с, а температура минералне воде 20Ц);

- *Клисуре:*

- Сићевачка клисура (еко-етно центар)
- Јелашничка клисура (сеоски туризам)

- Церјанска пећина (14км од Ниша);

- Каменички вис (спортско-рекреативни туризам);

- Сува планина (карстне воде за производњу воде за пиће, здрава храна и лековито биље)

Културни и археолошки ресурси:

На територији града Ниша се налази 66 археолошких локалитета и 265 регистрованих културних добара. Најважнији су:

- археолошки комплекс "Медијана" на 100ха (летња резиденција цара Константина, 4. век и остаци касноантичке царске резиденције са очуваним природним мозаиком и 16 статуа од мермера);
- нишка Тврђава из римског, рановизантијског и средњевековног периода;
- централна зона старог дела града Ниша (заштићена амбијентална целина);
- праисторијски локалитети у нишким селима (Топоница, Вртиште, Бубањ, Хум...), а предмети се налазе у Народном музеју у Нишу;
- Наиссус - ископине града из 2 - 6. века (остаци су данас на простору нишке Тврђаве);
- Византијска црква из 11. века (код села Матејевца);
- рановизантијска гробница са фрескама у Јагодин-мали (ранохришћански споменик);
- Црква Св. Пантелејмона из 12. века;
- Црква Св. Николе из 14. века;
- Ћеле-кула - јединствен споменик у свету изграђен од лобања погинулих српских јунака;
- Споменик на Чегру из 19. века посвећен Стевану Синђелићу;
- Споменик на Бубњу из 20. века (спомен на 10.000 стрељаних Нишлија у 2. св. рату)

2.5.2 Намена земљишта

Основне четири категорије коришћења земљишта могу се сврстати у: пољопривредно, шумско, водно и грађевинско земљиште.

Пољопривредно земљиште. Пољопривредна производња у граду Нишу доприноси 8% националном дохотку и 1% укупној запослености у Србији. Пољопривредно земљиште чини 62% укупне површине Ниша, односно 0,15ха/ст. Од његове укупне површине, 98% је у приватној својини. Ниш располаже са 80% обрадивог и 20% необрадивог пољопривредног земљишта. Обрадиве површине: оранице и баште (58,73%), пашњаци (20,30%), воћњаци и виногради (15,98%), повртно биље (0,44%), незасејана површина (2%). Необрадиве површине: доминантно пашњаци (7.503ха, 40% приватно власништво, 60% државно), рибњака, трстика и бара има 7.

Шумско земљиште којим управља Шумско газдинство Ниш (које је у саставу Србијашума) простира се на 58.262ха. Процењује се да постоји још 53.636ха приватних шума (укупно 111.899ха). Укупна дрвна запремина у државним шумама износи 56м³/ха, док је у приватном сектору 73м³/ха. Укупни годишњи прираст за државне шуме је 2,13 м³/ха, а за приватне 1,65 м³/ха. Преко 30% државних шума отпада на шикаре и шибљаке и 21,6% на изданичке шуме, обе ниског квалитета, 9% вештачки подигнутих шума, 17% високих шума. Лоша ситуација је и у приватним шумама. На ужем подручју града налази се 14.480ха државних и 6.674ха приватних (укупно 20.854 ха).

Водно земљиште налази се у сливу реке Нишаве и Јужне Мораве.

Грађевинско земљиште осим стамбеног и другог садржаја карактеришу индустријске зоне смештене у западном, северозападном, источном и јужном делу града.

2.5.3 Просторно / урбанистичко планирање

Главне активности у 2007. години односе се на израду Просторног плана административног подручја града Ниша (донета је Одлука о изради и Програм за израду), Трећих измена и допуна генералног плана Ниша из 1995. године (којим су поред осталог сагледани измештање железничке пруге према Софији и будућа цивилна намена постојећих касарни, усвојено 29.06.2007.) и новог Генералног плана Ниша.

Важећим Генералним планом Ниша из 1995. год. (површина ГУП-а је 15.036ха) одређена је следећа намена земљишта (у границама Плана):

- становање (3.675,68ха);
- централне функције (објекти управе, администрације, банке, поште, објекти културе, снабдевања, трговине, угоститељства и услужног занатства, на укупној површини од 376,60ха;
- пратећи објекти (објекти дечије и социјалне заштите, образовања, здравства и други специјализовани објекти на укупној површини од 185,45 ха);

- радне зоне (индустријски, сервисни и складишни објекти, на укупној површини од 1.446,75ха);
- спорт и рекреација, на укупној површини од 350,89 ха;
- градско зеленило (паркови и друге зелене површине, парк шума, заштитно зеленило, на укупној површини од 852,77ха);
- комунални објекти (гробља, депоније, пијаци и сл, површине 351,80 ха);
- постојеће намене (335,73 ха);
- водотокови (381,84 ха);
- саобраћајнице (аутопут, градске магистрале, примарне и секундарне саобраћајнице, стамбене саобраћајнице, на укупној површини од 2.169,28 ха);
- пољопривредно земљиште (пољопривредно земљиште у оквиру грађевинског подручја површине 212,43ха и ванграђевинског подручја 4.433,50ха).

Подручје града карактерише уравнотежена мрежа насеља и популациона неуједначеност. На територији града је формирана мрежа од 71 насеља, са просечном величином насеља од 3.526 ст. Степен урбанизације је 71,1%, а према урбано-руралној структури, 2/3 чини градско и 1/3 сеоско становништво.

Град Ниш је центар Нишавског округа и заузима његових 21,9% површине (65,5% становника). Ниш је трећи град по броју становника у Србији и центар је Нишавског округа (чине га подручје града и општина Ниш, Алексинац, Сврљиг, Меровина, Дољевац, Гаџин Хан и Ражањ).

Град Ниш је моноцентрично организован град са главним градским центром (у плану је да такав и остане). Урбано подручје града Ниша обухвата 15.036ха са 11 приградских и 7 сеоских насеља. Густина насељености у урбаном делу достиже 500ст/ха, а просечна густина насељености на градском подручју је 520ст/км². Насељавање почиње у 3 веку п.н.е.

Градска матрица централног дела Ниша је уређена по систему правилних грађевинских блокова (Први урбанистички план из 1878. године, одмах након ослобођења од Турака).

Активности које су у току или за које се припрема документација за извођење:

- *У Нишкој Бањи*: изградња рекреативног центра и аква-парка на локацији Ђачко острво; изградња туристичког спортско - рекреативног комплекса "Женева" са пратећим садржајима - рибњак, зоо-врт, ботаничка башта, купалиште; изградња голф терена на локацији између клуба "Јабучило" и реке Нишаве; реконструкција старих базена и осталих спортско-рекреативних садржаја; проширење парковских и шеталишних површина; ревитализација села Коритник у етно село; изградња жичаре од Нишке Бање

до Коритника; изградња Аква - парка на локацији Лозни калем; уређење купалишта Јаз у Просеку; адаптација вила у Нишкој Бањи. За сву планирану изградњу неопходно је урадити урбанистичку документацију и пројектовање.

- *У граду Нишу:* изградња мањих репрезентативних хотела високе категорије у централној зони; адаптација хотела "Амбасадор", "Ниш" и "Парк"; пренамена мотела "Медијана" у хотел; изградња сајамског комплекса, конгресно-пословног центра.
- *у околини града Ниша:* уређење бање Топило у северном делу подручја града; уређење пећине Церјанка ради омогућавања посета и туристичке експлоатације; сагледавање зоне планине Селичевица као туристичког подручја у јужном делу подручја града.

Просторни план за цело подручје тадашње општине Ниш усвојен је 1992. године. Усвојени урбанистички планови на територији града су: Генерални план (важећи из 1995. године, треће измене из 2007. године; планови генералне и детаљне регулације (120 нових планова у периоду 2003-2007. година урађених по новом Закону о планирању и изградњи), као и преиспитани планови 2003. године (277 важећих преиспитаних планова из периода пре ступања на снагу новог Закона о планирању и изградњи 2003. године). Кроз секторске стратегије дефинисани су општи и приоритетни стратешки циљеви. Као приоритети наводе се: обезбеђење градског грађевинског земљишта за стамбену изградњу (очекивани резултати: усвојена Одлука о јавном грађевинском земљишту; дефинисане нове зоне за становање; дефинисани основни критеријуми и стандарди изградње; извршена анализа рентних потенцијала града Ниша и др).

2.5.4. Комунална инфраструктура и услуге

Водоснабдевање

Ниш се снабдева водом из система изворишта који је укључен у градски водовод Љуберађа код Бабушнице, Крупац, Мокра и Дивљана код Беле Паланке, Студена и Медијана код Ниша, као и преко Моравског водовода. Изворишта и акумулације подземних вода користе се за водоснабдевање дела сеоских насеља. Мањи број становника сеоских насеља користи воде изузетно непосредним захватањем из водотокова. Укупна количина воде која се користи за јавно водоснабдевање износи 2290 лит/сек. Капацитети по водоводним системима износе: 1/ Водоводни систем "Медијана" 100 - 500 лит/сек, 2/ Водоводни систем "Студена" 220 - 340 лит/сек. и 3/ Водоводни систем "Љуберађа-Ниш" 800 - 1450 лит/сек.

Према подацима из 2007. године на градски водовод је прикључено 48.380 потрошача, од чега су 1.952 зграде за колективно становање и 41.878 приватних корисника. Основни проблем Града је снабдевање потрошача у III висинској зони у летњем периоду и недовољан проценат наплате воде (око 70%). Планирани су радови на завршетку бране "Селова"

(Топлица) за водоснабдевање Ниша и Топличког округа и за заштиту од поплава, наводњавање пољопривредног земљишта, производњу струје, изградњу рибњака. Завршетак формирања водоводног прстена око града Ниша и III висинске зоне са снабдевање насеља на вишим деловима града, условљено је изградњом резервоара на Бубњу и доводом нових количина воде из изворишта "Селова". Број прикључака на водовод је 91.697 (од укупно 95.130 стамбених јединица, односно 96,4%)

Канализација – покривеност није задовољавајућа (пре свега недостаје сеоска канализација). Број прикључених на канализациону мрежу у градском подручју је 86,3%. У току је изградња колектора у северној зони Ниша.

Регулација водотокова - Од краја осамдесетих година траје регулисање корита Нишаве и уређење кеја почевши од центра града према истоку. Систематски се годишње уређује континуирано по један сегмент, имајући у виду и хидротехничке потребе, као и естетске и рекреативне аспекте уређења и регулације. Река Јужна Морава је предмет регулације у сегментима око мостова. Бројни потоци се постепено регулишу према годишњим програмима.

Топлификација – даљинским грејањем обухваћено је 1.236.138м² стамбене површине, односно 21.864 стана у објектима колективног становања и 821 кућа, што износи 30% укупног стамбеног фонда града. Поједини делови града греју се из сопствених извора (насеље "Тесла" – „Стеван Синђелић"). Градска топлана има 2 веће котларнице ("Криви вир" са инсталисаном снагом од 128MW и "Топлана Југ" са 60MW) и још 17 мањих. Сви делови града су добро покривени осим Дуваништа за које се припрема изградња гасне топлане "Мајаковски". Нова топлана "Апеловац" завршиће се за подручје насеља Црвена звезда, Клиничког центра и СРЦ "Чаир". Доласком гаса пре неколико година сви капацитети Градске топлане су пребачени на коришћење гаса уместо мазута.

Наставиће се дигитализација **телекомуникационе мреже** и проширење и обнова система у 11 насеља.

Гасификација – Крак гасовода је дошао до Ниша 1998. године. Од тада се развија само примарни гасовод, те нема станова који су до данас прикључени на гасоводну мрежу. У наставку плана гасификације предвиђена је изградња нових објеката и то: Друга деоница градске гасоводне мреже у дужини од 4км и затварање кружног магистралног прстена примарне гасоводне мреже. Осим тога урадиће се прикључни гасоводи, мерно-регулациона станица, наставак изградње магистралног вода Нисал-Нишка Бања и секундарне гасоводне мреже за широку потрошњу. Планирани завршетак градске енергана на гас код Мезграје на Јужној Морави предвиђен је за 2010. год.

Електрична енергија – Целокупна територија Ниша је покривена електричном енергијом са 99,7% (станова). Због решавања проблема ниског напона у многим селима извршиће се

доградња мреже. Планирана је изградња трафо-станице ТС 110/10кВ ("Ниш 8") на Леденој стени, реконструкција ТС 35/10 "Ђеле Кула" и "Стеван Синђелић", проширење ТС 110/10кВ "Ниш 10" у радној зони "Север".

Катастар - у току је израда Катастра непокретности за целу територију града у складу са новим законским прописима. До августа 2007. године обрађено је 76% територије, а до краја 2008. године биће завршена обрада комплетне територије града Ниша.

2.5.5. Саобраћајна инфраструктура

Ниш се налази на раскрсници балканских и европских путева. Територију града секу три важна правца међународних путева и железница - неколико путних праваца који повезују Балкан са централном и западном Европом, Влашку низију и Поморавље са Јадраном, Егејским и Црним морем пролази кроз територију Ниша.

Извор: Европска комисија - Транс-европска транспортна мрежа

Ниш је мултимодално чвориште највишег ранга у Србији. Укрштање више врста саобраћаја врши се на овом подручју: коридор аутопута, железничке пруге, аеродром и планиране пруге за велике брзине Е-85 и Е-70, железничко чвориште, робно-претоварни центар, оптички каблови, транзитне централе, ТВ и ЦТ предајници, струјни далековод 400kV.

Мрежа путева је дугачка 391км, а њену структуру чине: магистрални путеви (9%), регионални путеви (23%) и локални путеви (68%). Сви путеви су са савременом подлогом а стандард задовољава 91,7% локалних и 88,8% регионалних путева.

Главна саобраћајница долази из правца Београда до северне ивице Ниша, одакле се рачва ка југу долином Јужне Мораве и Вардара и води ка Солуну и Атини (Е-75) и истоку долином Нишаве и Марице према Софији, Истанбулу и даље ка Блиском и средњем истоку (Е-80).

Правац који од Ниша води на запад ка Приштини, Пећи и Чакору (граница са Црном Гором) повезује будуће аутопутеве Београд - Јужни Јадран и Ђердап – Зајечар - Ниш.

Мрежа путева (број становника на км пута)

Међународни аутопут на Коридору 10 (деоница Београд-Ниш-Грделица, Е-75) је делимично изграђен. У плану је изградња и реконструкција деонице Грделица-граница Македоније (96км), а планира се изградња аутопута Ниш-граница Бугарске (Е-80) у дужини 86,80км. Положај на Коридору X омогућавао је почетком 1990-их фреквенцију од 4.000.000 туриста годишње (транзитни туризам). Неопходан је завршетак Е-75 и Е-80 и пратећих објеката (мега центри, бензинске пумпе, хотел и др.) као и постављање сигнализације на путу.

Осим споменутих националних и међународних саобраћајних праваца, на територији града је слабије развијен систем регионалних саобраћајница (Ниш-Крушевац-Чачак-Ужице, правац Ниш-Зајечар-Неготин-Бугарска и румунска граница). Постоји 6 регионалних путних праваца.

У Нишу функционише јавни градски превоз са више превозника, регулисан градским одлукама. Такси превоз функционише са око 600 возила. Мирујући саобраћај функционише кроз поделу централног дела града на 2 тарифне зоне - црвене и плаве.

Јавни градски превоз, такси превоз и мирујући саобраћај сагледани су одговарајућим саобраћајним студијама које су урађене и верификоване 2007. године.

Ваздушни саобраћај са одвија преко аеродрома 'Константин Велики'. Полетно-слетна стаза укупне дужине 2.500 м и ширине 45 м, рулна стаза дужине 290 м и ширине 25 м, платформа за паркирање ваздухоплова димензија 275 x 100 м са 4 означене позиције (укупан капацитет

аеродрома у ванредним ситуацијама је 20 ваздухоплова). Пристанишна зграда укупне површине 1.700 м².

Аеродром се налази у зони са врло повољним временским условима током целе године, са малим бројем магловитих и снежних дана. Због тога је у претходном периоду коришћен као алтернативни аеродром за аеродроме у Приштини, Београду, Подгорици, Скопљу и Софији.

Аеродром су за редовне и чартер летове и алтернативна слетања користиле компаније: JAT, Aviogenex, Montenegro Airlines, Macedonian Airline (MAT), Balkan, Tea, Crossair, Deutsche BA, Lufthansa, Thomson и др.

Опслужно подручје Аеродрома ће се у постојећој мрежи аеродрома Србије свакако повећати када ступи на снагу уговор о заједничком европском ваздухопловном подручју и у Србији (European Common Aviation Area, ECAA, процес је у току, уговор је потписан, очекује се ратификација у 2007.). Искуства кажу да ће то сигурно резултирати доласком нових компанија укључујући и нискотарифне (low-cost) па је, с обзиром на одличну путну повезаност, реално очекивати већи прилив путника из околних подручја захваљујући брзом и ефикасном друмском и железничком приступу Аеродрому.

Квалитетна инфраструктура обезбеђује да објективни тржишни потенцијал веома брзо резултира великим скоком броја путника на другом путничком аеродрому Србије.

У плану је израда Генералног пројекта "Железнички чвор Ниш", а завршене су "Студија мирујућег саобраћаја у централној зони града Ниша" и "Студија јавног градског и приградског превоза путника на територији града Ниша".

2.5.6. Животна средина

Квалитет животне средине је стање животне средине које се исказује физичким, хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима, у развојном смислу, још значајнији је појам капацитета животне средине, који представља способност животне средине да прихвати одређену количину загађујућих материја, без нарушавања равнотеже и наступања неповратне штете у животној средини. Обавеза је усклађивања законодавства и праксе земље са правним системом и праксом Европске уније⁵⁶.

---

⁵⁶ Институционални и законодавно-правни оквир заштите животне средине има своје упориште у Уставу Републике Србије којим се утврђује право грађана на здраву животну средину, као и дужност грађана да штите и унапређују животну средину у складу са законом. Законом о заштити животне средине, Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину, Законом о процени утицаја на животну средину и Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања од 2004. године дефинисан је и уведен нови законски оквир за заштиту животне средине у Републику Србију 2004. године.

На локалном нивоу, органи надлежни за заштиту животне средине имају ограничену одговорност за проблеме животне средине који обухватају заштиту ваздуха, заштиту од буке, управљање комуналним отпадом, урбанистичко планирање, грађевинске дозволе за мале објекте, као и стратешку процену планова и програма, процену утицаја пројеката на животну средину и издавање интегрисаних дозвола из своје надлежности.

Квалитет животне средине

У овом делу дате су основне информације о **приоритетним** проблемима, стању и квалитету животне средине у областима од посебног значаја за одрживи развој града Ниша.

Чврсти отпад

Један од најзначајних проблема заштите животне средине је третман и депоновање чврстог отпада (ЛЕАП, 2001. као и каснија истраживања). У граду Нишу се дневно произведе око 250 тона комуналног чврстог отпада, што на годишњем нивоу износи преко 90 милиона килограма. Отпад (комунални, индустријски који нема својства опасног, грађевински, делом медицински...) се одлаже на неуређено градско сметлиште већ четири деценије. Сви капацитети постојеће локације су готово исцрпљени и на локацији се, уз примену техничко-технолошких решења, отпад може одлагати још веома кратак период, не дужи од три године. Урађени су пројекти санације, рекултивације и затварања постојећег сметлишта за чију реализацију недостају значајна средства. Веома изражен проблем представља и педесетак већих „нелегалних депонија“ у периферним деловима града, на прилазним путевима и у сеоским насељима.

Послове сакупљања и третмана комуналног чврстог отпада обавља ЈКП „Медијана“. Пословима везаним за одржавање комуналне хигијене и поступање са отпадом бави се око 500 радника у сектору „Чистоћа“ овог ЈКП. Комунални чврсти отпад сакупља се предвиђеном динамиком (од свакодневног до сакупљања једном седмично) са 24 специјална возила из око 3.500 контејнера са јавних површина и из нетипизираних судова из домаћинства у зонама индивидуалног становања. Систем сакупљања отпада не предвиђа раздвајање отпада на месту настајања. Услугама комуналних сервиса обухваћено је 60 – 70% становништва на градском подручју и из само неколико сеоских насеља.

Раздвајање материјала на месту настајања и коришћење материјалних ресурса из отпада је на нивоу почетних „пилот“ пројеката. За раздвојено сакупљање ПЕТ амбалаже постављено је у граду, пре око годину дана, око 200 наменских контејнера. Резултати ових активности указују на потребу даљег развоја система раздвојеног сакупљања отпада. Органски

(баштенски) отпад, без обзира на значајно учешће у укупној количини отпада, се не сакупља одвојено, нити се користи.

Накнада за сакупљање отпада ближа је социјалној него економској категорији и обрачунава се по квадратном метру стамбеног, односно пословног простора. И поред тога степен наплате се креће око 60 % и значајно утиче на смањење прихода ЈКП.

У току је израда документа „Стратешки и акциони оквир за управљање отпадом на територији Ниша“ који, у складу са Националном стратегијом за управљање отпадом, заједнички раде Јавно комунално предузеће „Медијана“ и Факултет заштите на раду.

Снабдевање водом и отпадне воде

Ниш располаже количином од око 1.200 лит/сек здраве и квалитетне воде за пиће која перспективно неће задовољити потребе града. Посебан проблем представљају неадекватни и недовољно одржавани извори водоснабдевања на сеоском подручју.

Ниш нема централно постројење за пречишћавање комуналних отпадних вода, нити индустријске предтретмане отпадних вода, што утиче на веома велико додатно загађење Нишаве као реципијента. Не постоји сепаратни систем прикупљања атмосферских отпадних вода. Систематски мониторинг количина и квалитета површинских и подземних вода је неадекватан.

Најзначајнији узроци проблема у области водоснабдевања и третмана отпадних вода су:

- недовољно спровођење постојећих прописа у пракси;
- недоследна примена система накнада за коришћење и заштиту вода, и ниска цена воде;
- неодговарајућа заштита вода, а нарочито изворишта за водоснабдевање;
- лоше стање дистрибутивне мреже воде за пиће и високи губици;
- неконтролисана примена вештачког ђубрива и других штетних продуката.

Квалитет ваздуха

Квалитет ваздуха се у Нишу систематски прати више од пола века и постоје веома добри подаци који се могу користити у функцији управљања и развоја града. Доминантни извори аерозагађења су: саобраћај, индустрија, топлане и индивидуална ложишта, комуналне активности.

Неки од најзначајнијих узрока загађења ваздуха су:

- неусклађеност регулативе у области емисије и имисије;

- застарела технологија, ниска енергетска ефикасност и недостатак постројења за пречишћавање димних гасова у индустријском и енергетском сектору;
- непотпуна мрежа за мониторинг квалитета ваздуха.

Саобраћај и квалитет животне средине

Поред расутог загађења ваздуха које је узроковано саобраћајем, утицај на животну средину сагледава се и кроз емисију угљоводоника, загађење буком и вибрацијама и загађивање воде и земљишта. Неки од најзначајнијих узрока проблема су:

- недовољна градска и приградска мрежа путева за повећан обим саобраћаја, укључујући градске обилазнице;
- застарелост и техничка неисправност возила;
- недовољно коришћење гаса и других алтернативних горива;
- недовољна заступљеност еколошки подобнијих видова јавног превоза;
- застарео возни парк саобраћајних предузећа.

Заштићена природна добра и биодиверзитет

Поред заштићених природних добара, природне ресурсе представљају подручја значајног специфичног биодиверзитета, лековито биље и ресурси шума.

Најизраженији проблеми притиска на природу и биодиверзитет на територији Ниша, су:

- фрагментација екосистема, односно природних станишта саобраћајном инфраструктуром;
- неконтролисано сакупљање дивљих биљних и животињских врста и гљива ради стављања у промет;
- примена застарелих технологија и неефикасно коришћење необновљивих енергетских и минералних ресурса;
- неадекватне мере заштите у пољопривреди;
- намерно или случајно уношење алохтоних врста флоре и фауне;
- урбанизација и неконтролисани туризам у зонама осетљивих екосистема и заштићеним природним подручјима.

Неки од узрока ових проблема су: неефикасно спровођење просторно-планских докумената, непостојање ефикасне интер-ресорне и интер-секторске сарадње у области заштите природе; неефикасан систем и механизам управљања заштићеним природним добрима, неефективан

систем контроле сакупљања и промета биљних и животињских врста, непостојање економских и финансијских инструмената заштите природе.

Загађење буком

Ниш је један од четири града у Србији, поред Београда, Новог Сада и Суботице, у којем се мониторинг буке спроводи систематски на основу Програма који доноси Скупштина града.

Основни проблеми у вези са заштитом од буке везани су за специфичне локалне изворе буке, па се бука на основу тих података може формулисати као локални проблем. Неки од узрока проблема везаних за загађење буком су:

- неадекватно лоцирање индустријских постројења, занатских радњи, а посебно угоститељских објеката у урбаним зонама;
- претварање стамбеног у пословни простор;
- недовољна мрежа улица са аутоматском регулацијом саобраћаја и синхронизација рада семафора;
- несистематска мерења буке на изворима емисије;
- недостатак просторно-планске документације у циљу одређивања зона које регулишу област заштите од буке.

Остале области од значаја за заштиту животне средине

Развој сеоског подручја значајно је условљен степеном и квалитетом инфраструктуре у готово свим сеоским насељима Ниша. Стање комуналне инфраструктуре на сеоском подручју је углавном незадовољавајуће. Са аспекта пољопривредне производње, неправилна и неконтролисана употреба пестицида, неадекватно управљање плодношћу земљишта и употребом минералних ђубрива и други узроци проблема довели су до загађења пољопривредног земљишта и подземних вода и еутрофикације водотокова.

Енергетски биланс града је повезан са заштитом животне средине и то посебно у делу који се односи на коришћење природног гаса као економски и еколошки најповољнијег енергента. Поред тога треба имати у виду и недовољне активности на промоцији штедње и рационалне потрошње енергије и енергетске ефикасности. У смислу енергетске ефикасности посебно је значајно недовољно добро стање (значајни губици) у енергетским дистрибутивним системима, а посебно топловодима. Ниш има значајне потенцијале (посебно биомасе) за развој и примену алтернативних енергетских извора.

Туризам и његов утицај на квалитет животне средине могу се сагледати кроз неадекватно лоцирање и бесправну градњу туристичких објеката, загађење отпадним водама и отпадом, емисију у ваздух од саобраћаја и грејања објеката. Посебан проблем представља неконтролисани развој туристичких капацитета у заштићеним природним добрима.

Јавне зелене површине на територији Ниша су прилично старе. Недовољно се обнављају, а за чување и одржавање је неопходно развијати посебну службу.

Финансирање заштите животне средине на територији града обезбеђује се из буџета града. Недовољно се користе могућности обезбеђивања средстава из других извора (фондови, донатори, пројектно финансирање...). Неделотворан систем финансирања заштите животне средине и недостатак економских подстицаја доводе до ниског нивоа улагања у животну средину, а буџет постаје главни извор финансирања. Систем економских инструмената је неразвијен и не омогућава довољно економских подстицаја за смањење загађења.

Образовање и обука за заштиту животне средине

Град Ниш је први град у Републици Србији у којем је пре скоро две деценије започело универзитетско образовање за заштиту животне средине. На Факултету заштите на раду до сада је дипломирало преко 500 инжењера заштите животне средине. Овакав кадровски потенцијал један је од реалних основа за развој система заштите животне средине, који ће подржати одрживи развој града.

Не постоји изграђен систем информисања, образовања, обуке и јачања јавне свести у области заштите животне средине. Један број НВО бави се проблемима заштите животне средине кроз реализацију различитих програма обуке.

Животна средина и здравље

Елементи квалитета животне средине као што су: загађење ваздуха, контаминација воде и хране, бука и зрачење су неки од главних узрока нарушавања здравља. Загађење ваздуха може да утиче на људско здравље директним оштећењем респираторног система. Веома битна загађујућа материја је олово, због његове широке употребе као адитива горивима. Повишена концентрација олова може да се пренесе у ланац исхране контаминацијом земљишта дуж значајнијих саобраћајница. Хигијенски неисправна вода за пиће доводи до ширења поремећаја дигестивног система, хроничних и инфективних болести. Лош квалитет површинских вода представља претњу људском здрављу када се користи у рекреативне сврхе. Неправилно управљање отпадом штетно утиче на здравље људи и проузрокује

епидемиолошки ризик, контаминацију извора снабдевања водом и емисију веома канцерогених диоксида који могу настати паљењем отпада на сметлиштима.

Недовољна институционална координација отежава спровођење развојних докумената, закона и других прописа, а узрок оваквог стања су недовољно изграђени и развијени институционални капацитети, тако да даља подела надлежности у правцу децентрализације спровођења политике заштите животне средине захтева изградњу и јачање капацитета. Систем мониторинга заштите животне средине је неадекватан. Не постоји интегрални катастар загађивача. Систем информисања и извештавања је неадекватан и недовољно развијен и обезбеђује ограничену подршку у управљању.

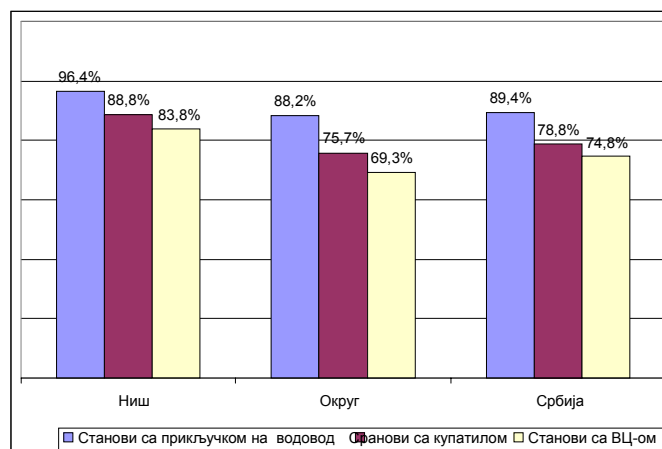
2.6 Друштвени развој

2.6.1 Становање

На територији града Ниша, 85.269 домаћинстава станује у 95.130 станова, што чини 1,1 стан по домаћинству. Просечна површина стана је 59м². На једног становника долази у просеку 22.5м² стана. Сваки пети стан је пренасељен. Просечно на једну собу долази 1,2 становника.

Једна трећина станова је мала (20% мање од 15км² по становнику, 10% мање од 10км²) што је идентично ситуацији у Београду. Половина станова има између 15 и 30 квадрата по становнику. Најбројнија је група станова величине 50 до 60м². Само 3% станова има површину већу од 100м². Гарсоњере и посебне собе чине 5% стамбеног фонда, мали станови 9%, двособни 37%, трособни 36%, а четворособни и већи чине 13% стамбеног фонда. Трећина станова се налази на сеоском подручју. Око 10.000 (скоро 12%) станова је ненастањено. 80% стамбеног фонда је старости мање од 45 година.

Опремљеност станова у Нишу, Нишавском округу и Србији

Стандард становања је релативно висок. Око 28% станова има сву потребну опрему укључујући централно грејање. Две трећине има све осим грејања. Само 3.5% станова нема канализацију док 2.6% нема ни водовод ни канализацију. На селу је ситуација знатно неповољнија. Тамо је једна трећина станова старија од 45 година, а две трећине станова нема савремене санитарне уређаје.

Од укупног броја, 98% станова је у приватном власништву. Између 6.000 и 7.500 станова је намењено издавању. Трошкови становања су релативно ниски захваљујући неекономским ценама станарина и других комуналних трошкова. Око 85% домаћинстава не улаже у инвестиционо одржавање стамбених објеката нити је у стању да самостално финансира (или обезбеди кредит за) куповину стана.

Највећи број станова је изграђен између 1960. и 1980. године.

О обиму тзв. нелегалне градње говори податак да је до сада поднето 11.000 захтева за легализацију бесправно подигнутих објеката. Највише оваквих објеката смештено је у приградским насељима. Два подстандардна насеља (Сточни трг и насеље Црвена звезда) углавном су насељена ромском популацијом. Великом броју приградских насеља недостају асфалтирани путеви и канализациона мрежа.

Стамбено најугроженије категорије становништва чине: старачка домаћинства, сеоска домаћинства, ромска домаћинства, избегличка домаћинства, сиромашна - социјално угрожена домаћинства и друге рањиве групе. У ову групу спадају и избегла и расељена лица, особе којима је неопходна туђа помоћ и инвалиди. Избеглице из Хрватске, Босне и других република (4.554) углавном живе у изнајмљеним становима (92%). Лица расељена са Косова су или куповала станове на тржишту, или су градила индивидуалне стамбене објекте (често без ваљане дозволе и документације), или су живели у закупљеним становима или у становима рођака. Процењује се да у свакој од ових категорија има 1.200 до 1.500 породица. Особе којима је неопходна туђа помоћ (око 1.000) и инвалиди (700 до 800 људи у колицима) чине још једну групу којој је потребно посветити посебну пажњу. У граду још увек постоје архитектонске баријере несавладиве за ову категорију становника. Више од половине ових особа је сиромашно, што утиче и на стамбено сиромаштво⁵⁷.

Процењује се да ће у наредних пет година бити потребно отприлике по 1.000 станова годишње од чега би једна петина требало да буде намењена социјалном становању. Већ је сада потребно око 2.000 станова за новоформиране породице. Процењује се да ће се број становника урбаног подручја повећати за око 3.000 до 2010. године и да ће се истовремено број становника у сеоском подручју смањити за 2.000 становника. Овоме ће допринети:

⁵⁷ *Стамбена стратегија Града Ниша, 2007.*

локалне миграције село-град, заустављање емиграције младих и повратак из иностранства једног броја миграната. Станове ће тражити углавном млади брачни парови. Просечна величина домаћинства ће се стабилизovati на 2,8.

2.6.2 Социјална заштита

Социјалном заштитом у Нишу баве се превасходно јавне институције. Цивилних, непрофитних или приватних институција социјалне заштите (осим неколико приватних дечјих вртића) за сада још нема. Национална стратегија развоја социјалне заштите предвиђа значајније укључивање ових облика што треба имати у виду приликом израде локалне стратегије развоја. У граду делује један број организација које окупљају потенцијалне кориснике (ветерани, инвалиди, самохране мајке) и у њима треба видети зачетак једног диверзификованијег приступа проблему социјалне заштите.

Установе социјалне заштите су: Центар за социјални рад, Предшколска установа «Пчелица», Установа за дневни боравак деце ометене у развоју, Геронтолошки центар, Дом за децу без родитељског старања « Душко Радовић », Дом за слушно оштећену децу, Дом за васпитање омладине.

Главна установа у овој области је Центар за социјални рад. Функционална веза између Центра за социјални рад и локалне самоуправе је нејака и нестална. Основне функције ове установе су: непосредно остваривање социјалне заштите, остваривање функције старатељства, праћење и проучавање социјалних потреба и проблема, превенција, планирање и програмирање социјалне заштите, координирање активности у овој области.

Извор највећег броја социјалних проблема у граду је незапосленост. Мада Ниш спада у развијеније општине, смештен је у најсиромашнији регион Србије. Југоисточна Србија има око 20% сиромашних а више од половине становништва је суочено са ризиком сиромаштва. Осим претећег сиромаштва, проблем који ће све више добијати на тежини је све већи удео старог становништва. У граду не постоји институција која се систематски брине о старењу и старости. Геронтолошки центар збрињава остарела лица која не могу да живе сама, али се проблемима социјалног положаја старих нико не бави.

Центар за социјални рад започео је низ иновативних програма који послове социјалног рада износе из махом затворених институција и у социјални рад укључују удружења, породице и појединце у заједници. Неки од тих програма су: Превенција насиља у породици; Прихватилиште за жене и децу жртве насиља; Корак до самосталности - програм за штићенике Дома за незбринуту децу који су навршили 20 година; Смештај деце у хранитељске породице, Пројекта са диверзионим шемама (намењен деци која су дошла у сукоб са законом). Последњих година постаје видљив тренд пораста малолетних и пунолетних корисника социјалне заштите. Социјални пројекти који су у току су следећи:

изградња станова за инвалиде, становање за особе са инвалидитетом; откуп напуштених сеоских домаћинстава за избеглице из колективних центара; социјално становање у заштићеним условима; становање и интеграција избеглица и др. Програми који се спроводе на пољу јачања социјалне заштите су: Community Reconstruction through Democratic Action и Јачање капацитета младих за деловање у локалној заједници.

2.6.3 Здравствена заштита

На подручју града Ниша, организационом шемом и према Уредби о Плану мреже здравствених установа, здравствену заштиту пружа 13 здравствених установа у државном власништву. Институт за јавно здравље у Нишу обавља здравствену делатност на сва три нивоа здравствене заштите, као и Завод за трансфузију крви и Завод за судску медицину. Институт за јавно здравље пружа превентивну здравствену заштиту из области социјалне медицине, микробиологије, хигијене и епидемиологије.

Примарну здравствену заштиту у граду Нишу обављају установе и у државном и приватном сектору. Окосницу система примарне здравствене заштите представљају установе у државном власништву: Дом здравља са мрежом здравствених станица и амбуланти, Завод за хитну медицинску помоћ, Завод за здравствену заштиту радника, Завод за здравствену заштиту студената, Завод за плућне болести и туберкулозу, Стоматолошка клиника и Здравствена установа „Апотека Ниш“.

Примарну здравствену заштиту студената обавља Завод за здравствену заштиту студената, а превентивно-куративном здравственом заштитом радника бави се Завод за здравствену заштиту радника (4 диспанзера и 7 амбуланти).

У приватном сектору, делатношћу из домена примарне здравствене заштите бави се већи број приватних ординација, поликлиника, стоматолошких ординација и приватних апотека.

Са 174 становника на једног лекара, ситуација је знатно повољнија него у Србији, у којој је број становника на једног лекара 376.

Дом здравља у Нишу пружа примарну здравствену заштиту, превасходно превентивну и садржи десет организационих јединица. Чини га централни објекат и 54 здравствене станице и амбуланте: у граду 8 здравствених станица и 5 амбуланти, у приградским насељима и селима 10 здравствених станица и 10 амбуланти и 21 школска амбуланта. Мада на територији града Ниша 45 насеља нема никакву здравствену установу, добар размештај здравствених станица и амбуланти чини приступачном здравствену заштиту на релативно лак начин на читавој територији града.

У оквиру Дома здравља делује Одељење за кућно лечење и медицинску негу. Одељење брине о укупно 4.000 пацијената. Две трећине пацијената овог одељења је старо преко 65

година. Служба се бави и палијативним збрињавањем терминално оболелих пацијената. Дефинисана је стратегија здравствене заштите старих чији су циљеви: 1) процена потреба, 2) повећање и боља доступност услуга, 3) повећање обухвата до универзалног, 4) промоција здраве и успешне старости, 5) развој система здравствене заштите старих на локалном и регионалном нивоу.

Секундарни ниво стационарног лечења осигураника са територије града Ниша, није системски решен. Клинички центар у Нишу пружа становницима града Ниша секундарну и терцијарну здравствену заштиту. Клинички центар у Нишу пружа терцијарну здравствену заштиту за подручје југоистока Србије.

На територији града Ниша смештене су 4 здравствене установе за стационарно лечење осигураника Завода за здравствено осигурање са 2.710 постеља (Клинички центар Ниш – 1.465 постеља, Клиника за стоматологију – 25 постеља, Специјална болница за психијатријске болести у Горњој Топоници – 800 постеља, Институт за лечење и рехабилитацију Нишка Бања – 420 постеља). Наведени број постеља намењен је лечењу становника Ниша и југоисточне Србије.

Поред наведених здравствених установа, за лечење војних осигураника у Нишу је смештена и Војна болница са 300 постеља и Одељење примарне здравствене заштите.

2.6.4 Култура

Културне делатности у Нишу одвијају се углавном у институцијама културе чији је оснивач град. То су: Народно позориште, Позориште лутака, Нишки културни центар, Нишки симфонијски оркестар, Галерија савремене ликовне уметности, Народна библиотека, Народни музеј, Историјски архив, Завод за заштиту споменика културе и Дечји културни центар. У граду делују још и Студентски културни центар, Дом омладине, Ниш-филм, већи број културно-уметничких друштава, уметничких удружења, приватних продуцентских кућа, невладиних организација које се баве културом и неформалних уметничких група. Последњих година у Нишу се отварају инострани културни центри (амерички, француски, италијански, руски) који играју све значајнију улогу у културном животу града.

Најзначајније градске културне манифестације су: Фестивал глумачких остварења “Филмски сусрети” Ниш, Међународне хорске свечаности (обадве манифестације су некада носиле атрибут “југословенски” и представљале су важан културни догађај за читаву бившу Југославију), Ликовна колонија Сићево, Књижевна колонија Сићево, НИМУС (Нишке музичке свечаности – програм концерата озбиљне музике), Nišville Jazz Festival, Нисомнија (музички фестивал) и Мајска песма (фестивал дечје музике).

Културна понуда у граду је сиромашна упркос томе што у њему постоји Универзитет са Факултетом уметности и бројне институције културе и што се из градског буџета за ову намену издвајају значајна средства. Основни разлози што издвајања и напори не резултују квалитетнијом културном понудом су у томе што:

- нема јасне политике која би дефинисала концепт културе (или културне вредности) коју град жели да промовише,
- финансирање и подршка су усмерени на институције, а не на програме и пројекте,
- расте негативни утицај политике на културна дешавања у граду и градске културне институције.

Данас се 95% средстава намењених култури преноси директно културним институцијама – јавним предузећима чији је оснивач град. Највећи део (70-80%) одлази на плате запослених и одржавање објеката, док мањи део средстава одлази на финансирање програма⁵⁸.

Културни актери који нису формално повезани са градским институцијама (продуцентске куће, менаџери у култури, НВО, самостални уметници) готово да немају приступ градским фондовима намењеним култури. Кроз новоформирани Уметнички савет града мали део средстава (3%) намењен култури се сада усмерава ка овој групи културних посленика. У граду не постоји стратегија за маркетинг културе нити систематско прикупљање средстава у сврху развоја културе. Институције културе готово потпуно финансијски зависе од прихода из локалног буџета.

Године 2003. урађен је документ "Прилози за дефинисање стратегије културног развоја града Ниша" као основа за формулисање дугорочне политике у овој области. Предложена је осмишљена стратегија развоја културе која обухвата: промене у организовању јавне управе; промене у начину финансирања културе у граду; промене у вођењу кадровске политике; списак стратешких пројеката у култури; побољшање услова рада уметника и институција; допунске активности усмерене на развој културе и уметности; предлог решавања просторних проблема и развој међународне културне сарадње.

У Нишу је у току програм заштите културног наслеђа и верских објеката; реконструкција, уређење, одржавање меморијалних центара и археолошких налазишта (Тврђава, Логор Црвени крст, Чегар, Медијана), као и изградња, доградња и реконструкција објеката културе (Библиотека, Симфонијски оркестар, Синагога, Зграда НКЦ, Летња позорница).

⁵⁸ Прилози за дефинисање стратегије културног развоја Града Ниша, 2003.

2.6.5 Образовање

Крајем 1990-их све образовне установе биле су у јавном власништву а целокупним системом образовања управљало је Министарство просвете. Део одговорности за функционисање институција основног и средњег образовања имале су и локале самоуправе. Од тада образованом делатношћу су почеле да се баве и приватне школе на свим нивоима.

Образовну инфраструктуру Ниша чини: 35 основних школа и 19 средњих школа у јавном власништву; Универзитет у Нишу са 13 факултета у јавном власништву и још 7 истурених одељења приватних факултета, 5 специјалних школа и 1 школа за одрасле.

Читава територија града је добро покривена мрежом основних школа. У граду их има 21, у селима 14 самосталних школа. У 46 сеоских насеља раде издвојена одељења основних школа са свих осам (4) или само прва четири разреда (42). У четрнаест насеља нема организоване наставе. Реч је о насељима која су популационо највише угрожена. По попису из 2002. године у десет од тих четрнаест насеља живело је стотинак или мање становника. Основне школе у Нишу похађа око 24.000 ђака.

Све средње школе су смештене у ужем градском језгру. Четири гимназије, две уметничке школе (музичка и школа за ликовне техничаре), шест техничких школа, економску, трговинску, угоститељско-туристичку, правно-биротехничку, медицинску, прехранбено-хемијску и стр. школу похађа око 15000 средњошколаца.

Табела 17. Број ученика у основним и средњим школама

	1990.	% укупне популације	2000.	% укупне популације	2003.	% укупне популације
<i>Република Србија</i>						
Основне школе	1.156.533	8,6	726.578	9,4	677.767	9,0
Средње школе	365.740	3,0	330.947	4,3	305.204	4,1
Трошкови по ученику за основно образовање	6.718		6.743		35.625	
РС=100	100		100		100	
<i>Град Ниш</i>						
Основне школе	26.809	2,3	24.650	3,4	23.784	3,5
Средње школе	13.675	3,7	16.233	4,9	14.963	4,9
Трошкови по ученику за основно образовање	6.425		6.240		29.603	
РС=100	100					

Извор: Републички завод за статистику, 2005.

На тринаест факултета Универзитета у Нишу наставу изводи укупно 1.502 наставника и сарадника. На Универзитету студира 26.272 студената, од којих су 433 страни држављани. Од оснивања до данас, на Универзитету у Нишу дипломирало је преко 41.000 студената различитих профила. Академски назив магистра наука стекло је 1.869 постдипломаца, а

одбрањено је 1.085 докторских дисертација. Потребно је проценити у којој мери је Универзитет у стању да пружи додатне услуге у образовању (додатно образовање, иновација знања, развијање нових образовних профила) и истраживању (истраживачки пројекти, лабораторије, опрема).

У последњих десет година, сваке године основну школу заврши око 3.000 ученика, средњу школу заврши око 4.000 ученика, а на Универзитету дипломира око 1.500 студената. У периоду између два пописа забележен је тренд смањења броја неписмених – укупно 4.781 становника, или 2,1% укупне популације. Стопа писмености се у току тих 10 година повећала са 95,8% на 97,9%, што је нешто изнад републичког просека (96,5%).

Табела 18: Више школе и факултети

	Више школе				Факултети			
	укупно	Студенти		дипломирани	укупно	студенти		дипломирани
		укупно	буџетско финансирање			укупно	буџетско финансирање	
1995/96	2	1 147	657	421	8	13 118	9 743	977
1996/97	2	1 259	635	395	8	13 842	9 897	985
1997/98	2	1 198	578	301	8	15 830	10 525	805
1998/99	2	1 163	531	289	8	16 876	10 655	942
1999/00	2	1 557	705	225	8	19 413	11 511	947
2000/01	2	1 191	356	216	10	17 811	7 888	1 003
2001/02	2	1 090	376	110	10	18 079	8 665	944
2002/03	2	983	313	189	11	18 136	10 468	1 115
2003/04	1	939	310	166	12	18 467	11 724	1 286
2004/05	1	906	305	176	11	18 245	11 825	1 419

Извор: Статистички годишњак Града Ниша, 2005. стр. 124

Осим формалног образовања, у граду су на располагању и бројне, разноврсне форме образовања које нуде приватне фирме (језици, компјутери), невладине организације (комуникација, партиципација, управљање пројектима) и различити пројекти (управљање предузећем, пословање, управљање сеоским газдинствима и сл.)

2.6.6 Невладине организације и грађанска удружења

У Нишу, према евиденцији Центра за развој непрофитног сектора, постоји 61 невладин организација и више десетина удружења (спортских, професионалних, музичких, хоби). Процењује се да у граду ради око 200 цивилних удружења. Такође постоји десетак канцеларија различитих међународних организација.

Најзапаженији је рад организација које се баве развојем заједнице и подизањем њених капацитета, а успешно раде и ромске организације и организације инвалида. Утицај

синдиката је све слабији. Идеја о социјалном дијалогу у Нишу није могла да буде реализована највећим делом због слабости синдиката.

На сајту “Нишко село” евидентирано је 29 асоцијација које се баве пољопривредом. Већином су у питању удружења произвођача стоке, али има и удружења воћара, виноградара, произвођача лековитог биља и удружења за сеоски туризам. Још увек постоје задруге заостале из претходног (СФРЈ) периода.

2.6.7 Криминал и безбедност

Фактори који најчешће угрожавају безбедност грађана Ниша су: пет великих међународних канала трговине дрогом који пролазе кроз Ниш; велика раскрсница путева који су истовремено и путеви илегалне трговине; политичка ситуација и близина турских подручја; општа криминализација која се тумачи као последица дубоке политичке и економске кризе током 1990-их година. У граду се бележи висока стопа насиља и илегалних активности.

2.6.8 Мањинске групе

Према статистичком годишњаку у Нишу живе припадници 26 етничких група (Табела 19.)

Најбројнију и највидљивију етничку мањинску групу у граду чине Роми. По попису од 2002. године у Нишу је насељено 5.687. Рома. Неформални, стварни, број припадника ромске заједнице је неколико пута већи. Процене се крећу од 15.000 (трострука вредност званичних података, што се сматра реалном проценом тзв. “тамних бројки”) до 25.000 – 30.000 (процене ромских организација). Око 1.200 Рома спада у категорију расељених лица. Половина ромске популације је млађа од 25 година, само 4% је старије од 60 година. Проценат незапослених је четири пута већи од просека укупне популације. Само 27% је економски активно, трећина прима неки вид социјалне помоћи, а за 18% породица то је једини извор прихода. Само 9% Рома има сталне приходе од рада, само 2,5% ромских жена је стално запослено. У три насеља живи око 10.780 Рома у крајње лошим стамбеним условима (Београд мала, Сточни трг и Црвена звезда). Број стално запослених Рома се повећава. Након покретања неколико предузећа за “управљање комуналним отпадом” један број Рома је у овим предузећима нашао стално запослење са пристојним приходима. У Нишу се емитује радио и ТВ програм на ромском језику.

Табела 19: Најбројније етничке групе у Нишу 1991. и 2002.

Етничке групе	Попис 2002	Попис 1991	Разлика 2002 - 1991	Разлика као % од 1991
Срби	235.657	229.378	+6.279	2.7

Роми	5.687	5.652	+35	0.6
Црногорци	846	2.231	-1.385	- 62,1%
Бугари	799	1.097	-298	-27,1%
Македонци	715	1.465	-750	-51,2%
Југословени	664	нерегистровани	+664	
Хрвати	417	705	-288	-40.8%
Муслимани	89	318	-229	-72.%
Бошњаци	24	нерегистровани	+24	
Словенци	92	189	-97	-51.3%
Остали	174	6.310	-6.136	
Групе регистроване 2002 нерегистроване 1991	322	+322		
Одбили да се изјасне	1.460	162	+1.298	
Непознато	3.473	(370)	+3.103	

Извор: Статистички годишњак града Ниша, 2005.

Другу најбројнију мањинску етничку групу у Нишу чине Бугари. Њихово присуство у граду примећује се захваљујући медијима, како електронским (емисија Радио Ниша на бугарском језику) тако и штампаним (издавачка кућа "Братство" са седиштем у Нишу која издаје публикације на бугарском језику). Припадници ове етничке групе су веома добро интегрисани у локалну заједницу.

У Нишу, поред доминантне православне цркве, постоји и неколико мањинских верских заједница. То су Католичка, Адвентистичка и Баптистичка црква. Џамија, запаљена и изгорела 2005. године, делимично је обновљена и враћена у функцију. У граду нема изражене верске нетрпељивости.

2.7. УПРАВЉАЊЕ

2.7.1 Структура и функције локалне самоуправе у Србији и граду Нишу

Уставом Републике Србије из 1990. године враћен је изнова појам локална самоуправа. Две године потом, Уставом СРЈ, утврђено је право на локалну самоуправу, али је у исто време и прописано да су непокретности и друга средства локалне самоуправе у државној својини. По том основу, донет је Закон о средствима у својини Републике Србије (1995.), којим су локалне самоуправе лишене власничких права. Због прилично лоше економске ситуације у читавој земљи и непостојања свих механизма за управљање сопственим развојем, локалне самоуправе су се суочиле са великим тешкоћама у свом функционисању. Народна скупштина

републике Србије усвојила је 2002. актуелни *Закон о локалној самоуправи* (ЗЛС). Њиме је достигнут извешан степен децентрализације као и увећање ингеренција општинске власти.

По постојећим прописима, за утврђивање територије и граница локалне самоуправе надлежна је Народна скупштина Републике Србије, која је та питања уредила посебним законом (*Закон о територијалној организацији Републике Србије*). По истом закону, територијалну организацију Републике Србије чине три врсте територијалних јединица: *аутономне покрајине* (као облици територијалне аутономије), *општине и градови* (као територијалне јединице у којима се остварује локална самоуправа) и *град Београд* (као посебна територијална јединица), док окрузи немају територијални карактер.⁵⁹

Општине су основне територијалне јединице у којима грађани реализују своја права и активности из области локалне самоуправе у пословима који су дефинисани Уставом, законима и Статутом општине. Територију општина чине подручја једног или више насељених места, а утврђује се законом и то набрајањем насељених места и катастарских општина који чине општину (или град). Подела града на градске општине не уређује се законом, већ се то препушта статутима градова, који су, као и општине, одређени законом. Статус града, поред Београда, имају још и Нови Сад, Ниш, Крагујевац и Приштина. Уз изузеће градских општина (којих је у Београду седамнаест, у Нишу и Крагујевцу по пет и у Новом Саду две), у Србији постоји укупно 189 општина. Просечна општина у Србији има око 50.000 становника, што је чини највећом основном јединицом локалне самоуправе у Европи. Међу општинама су оне са мање од 10.000 становника, као и оне са преко 250.000 становника. Постоје изузетно велике разлике у величини њихове територије, економској снази и другим карактеристикама.

Према *Закону о локалној самоуправи*, територија за коју се оснива јединица локалне самоуправе треба да представља природну и географску целину, економски повезан простор који има развијену и изграђену комуникацију међу насељеним местима, са седиштем као гравитационим центром. Уз ове карактеристике, битни су и хомогеност и комплементарност подручја, финансијски потенцијали, величина подручја и број становника. У неким случајевима могу бити од значаја и изражена воља локалног становништва, као и културни, етнички или сл. разлози, или пак, политичка одлука о реформи локалне самоуправе на одређеном делу територије. Општина такође, може бити и укинута, услед формирања нових општина или припајања њене територије некој постојећој општини.

⁵⁹ Окрузи (којих је у Србији 29) нису јединице локалне самоуправе, већ облик или огранак извршне републичке власти. Они немају аутономију у раду, нити одвојене службенике и примају средства из државног буџета да би остваривали своје дужности. Окрузи нису одвојени законски ентитети и не поседују својину (средства која користе у реализацији поверених им дужности, припадају држави). Како било, у Србији општинске власти и тела, одржавају блиске контакте са огранцима различитих републичких министарстава, који су груписани под супервизијом Начелника округа.

Имајући за свој основ одредбе Закона о локалној самоуправи, у органе локалне власти у граду Нишу спадају⁶⁰:

- Скупштина града⁶¹;
- Градоначелник⁶²;
- Градско веће⁶³;

Градска управа⁶⁴ се састоји из различитих управа и служби⁶⁵ које се баве и спроводе специфичне политике у вези са развојем града, управљањем градским власништвом, привредом и финансијама, образовањем, здрављем, јавним радовима, социјалном помоћи, комуналним делатностима, заштитом околиша и др.

У Нишу су за вршење послова Града установљени (постављени) и *главни архитекта, градски менаџер, градски јавни правобранилац и грађански бранилац (омбудсман)*. Последњи од њих је нарочито важан, јер је његов посао да штити индивидуална и колективна права и интересе грађана, тако што врши општу контролу рада градских управа и јавних служби.

⁶⁰ Видети такође Организациону шему града Ниша у додатку бр. 2.

⁶¹ Скупштина града је најважнији орган одлучивања у јединици локалне самоуправе. Она се састоји у потпуности од изабраних представника грађана – одборника. У Нишу, Скупштина града има 61. одборника, а њене седнице се одржавају најмање једанпут у три месеца. Нормативна надлежност скупштине града подразумева доношење статута, прописа и других општих аката, буџета и завршног рачуна, програма развоја града, урбанистичког плана и других одлука о питањима из надлежности. Изборна надлежност се односи на избор председника и заменика председника скупштине града, чланова градског већа (на предлог градоначелника), секретара скупштине, начелника градске управе (на предлог градоначелника), као и на постављање директора и управних и надзорних одбора, јавних предузећа, установа, организација и служби чији је оснивач град.

⁶² Градоначелник се бира непосредно на изборима, а у његовој надлежности је извршна власт града; његове дужности су повезане са одржавањем јавног реда, имплементацијом градског буџета, руковођењем дугорочним програмима и сл. Градоначелник врши извршну власт уз подршку стручних радних тела и градске управе, и бира се за период од 4 године.

⁶³ Градско веће је орган који усклађује рад градоначелника и скупштине града и врши контролно-надзорну функцију над радом градске управе. Ради се, дакле, о другостепеном органу одлучивања у управном поступку, које у Нишу чини девет чланова, које, на предлог градоначелника, бира скупштина града. Заменик градоначелника је члан градског већа по функцији, док (за разлику од Статута града Београда, а идентично Статуту града Крагујевца) у њега не улази градоначелник. Мандат чланова градског већа износи четири године.

⁶⁴ По ЗЛС-у, у градовима се образују градске управе за поједине области које спроводе законска акта које је донела градска или републичка скупштина, тј. законе и друге прописе чије је извршење пренесено на ниво локалне самоуправе. Она припрема нацрте одлука и других градских аката и врши професионалне и друге активности које јој поверава градска скупштина. Одлуком о организацији градских управа града Ниша, прописано је да градске управе: припремају нацрте прописа и других аката које доноси скупштина града и градоначелник, извршавају прописе и друге акте скупштине града и градоначелника, решавају у управном поступку у првом степену о правима и дужностима грађана, предузећа, установа и других организација из изворног делокруга града – обављају послове управног надзора над извршавањем прописа и других општих аката скупштине града, обављају послове инспекцијског надзора, извршавају законе и друге прописе чије је извршавање поверено граду, обављају стручне и друге послове које утврди скупштина града и градоначелник, обављају и друге послове предвиђене законом, Статутом и прописима града.

⁶⁵ У њих спадају: Управа за грађанска стања и опште послове, Управа за финансије, Управа за имовину града, Управа за децу, социјалну и примарну здравствену заштиту, Управа за образовање, културу и спорт, Управа за планирање и изградњу, Управа за комуналне делатности и енергетику, Управа за саобраћај, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Управа за утврђивање, наплату и контролу изворних прихода локалне самоуправе, Управа за инспекцијске послове, Управа за информатичке и комуникационе технологије, Управа за саобраћај, Служба за послове скупштине, градског већа, прописе и међународну сарадњу и Служба за одржавање и заједничке послове.

Грађани Ниша имају право да управљају својом општином или градом и *непосредно* кроз *грађанску иницијативу, збор грађана и референдум*.

У граду Нишу постоји *пет градских општина* (Пантелеј, Црвени крст, Палилула, Медијана и Нишка Бања) које чине насељена места која улазе у њихов састав и чије постојање датира од 2003. године.

Свега 0,58% градског буџета добија свака од општина, односно за функционисање свих пет градских општина издваја се нешто мање од 3% градског буџета.

Оваква дистрибуција финансијских средстава је у супротности са препорукама грађанима да своје проблеме првенствено решавају у општинама и указује на веома тежак положај нишких општина. Поред тога што нишке општине немају економску аутономију, оне такође имају веома различите проблеме, различит квалитет инфраструктуре, предузетничке капацитете, друштвене и економске услове, планове развоја и др.

Градска општина *Медијана* својим географским положајем заузима централну градску зону. Ова општина има потпуно изграђену инфраструктуру и велики број предузетника. Своје деловање усмерава ка помагању малих и средњих предузећа и отварању ка грађанима и решавању њихових проблема. Такође, организује велики број културно уметничких манифестација, промоције књига, сликарског стваралаштва, «Теслине дане» и сл. Рад општине Медијана је усмерен ка задовољавању потреба градског становништва у области забаве, културе, подршци малим и средњим предузећима али и економској помоћи најугроженијим (најсиромашнијим) слојевима становништва.

Градска општина *Црвени крст* својим географским положајем заузима већим делом руралну зону у којој је највећи број села из нишког окружења. С обзиром на њен карактер, рад Општине је примарно сконцентрисан на изградњу инфраструктуре и на помоћи становништву да пласира своје пољопривредне производе. На територији ГО Црвени крст је велики број ромског становништва, што има за последицу велики број пројеката са циљем едукације ромског становништва и његовог укључивања у привредне токове Града.

Градска општина *Пантелеј* оријентисана је ка конципирању и извођењу пројекта социјалне помоћи најугроженијим слојевима друштва уз помоћ међународних организација које се баве овом проблематиком. Иницијатор је великог броја пројеката балканске сарадње и социјалне помоћи најсиромашнијим, али и хендикепираним грађанима и радно неспособном делу становништва.

Градска општина *Палилула* заузима део центра градског језгра и део сеоске територије града и има различите нивое изграђености инфраструктуре. Већина напора општине усмерава се на помоћ и подршку пољопривредницима и предузетницима. Ова општина је лидер у реализацији Суседских програма и повезивања предузетника на Балкану.

Градска општина *Нишка Бања* је најстарија општина и удаљена је 6 км од града Ниша. Нишка Бања представља и специфичну привредну целину, јер се привреда заснива на коришћењу туристичких потенцијала, термо-минералне воде, производње здраве хране и осталих аспеката неопходних у квалитетној туристичкој понуди. Све своје потенцијале ГО Нишка Бања усмерила је у развој туризма, проширење капацитета, броја и квалитета услуга усмерених ка туристима.

2.7.2 Одговорности града Ниша (Градска власт као јавни сервис)

У надлежности града Ниша, као и свих осталих градова у Србији, спадају:

- урбанистичко планирање и изградња;
- комуналне делатности: одржавање путева, улица, (укључујући уличну расвету), тргова и јавни превоз; грејање, водовод, канализација, прикупљање и одношење смећа;
- саобраћај;
- култура и образовање;
- здравствена заштита;
- социјална заштита у целини, посебно за децу и омладину;
- спорт;
- туризам, укључујући регулисање рада хотела и ресторана, занатство и трговина;
- заштита природних ресурса и животне околине;
- јавно информисање;
- санирање последица природних катастрофа;
- правна помоћ.

Актуелним Законом о локалној самоуправи, извршено је извесно преношење надлежности у области основног образовања, примарне здравствене заштите, дечје и социјалне заштите са републичког на локални/градски ниво. Надлежност градске општине одређује Град својим Статутом, а оно што пренесе у надлежност општине, постаје њена одговорност. Поред спровођења одлука скупштине града и градских општих аката, општинске надлежности примарно укључују административне послове (попут издавања различитих извода, сертификата, дозвола), као и друге послове који се односе на свакодневни градски живот.

Нишка градска власт има неколико инструмента којима утиче на квалитет живота свих својих грађана. Директан контакт са грађанима унутар градске управе има пре свих *матична служба* (која издаје различите потврде, оверава документа, уверења, изводе и сл). Ова служба је само делимично компјутеризована и још увек не испуњава критеријуме *е-управе* првог

степену, јер не постоји могућност интернет приступа служби, нити добијања било ког документа тим путем.

Градска власт поседује и медијски јавни сервис *Нишка телевизија* (НТВ), која има примарни задатак да информисе грађане о дешавањима у Нишу и ширем окружењу (у претходном периоду, она је била замишљена као регионална телевизија). Овај медијски сервис је делимично дотиран од стране града, док се други део средстава обезбеђује из комерцијалних извора (рекламама). Јавни медијски сервис НТВ представља гледану телевизију - нарочито у области информативног програма који је готово у потпуности окренут ка градским темама.

Још један од инструмената директног утицаја града на животни стандард грађана су *јавна предузећа* која обављају делатности од општег интереса и обезбеђују различите комуналне услуге.⁶⁶ Оснивач ових предузећа је Град Ниш. Према урађеним анкетама, функционисање јавних предузећа са аспекта квалитета пружених услуга грађанима, може се сматрати задовољавајућим.

2.7.3 Међусекторски односи и ефикасност локалне власти

Уз помоћ нових законских решења, процесом прилагођавања стандардима локалне администрације у земљама ЕУ, а уз донаторску помоћ (програмску, тренинг курсеве и материјално-техничку), град Ниш је у основи прихватио базичне принципе модерне локалне администрације који подразумевају ефикасну, приступачну и одговорну локалну самоуправу. У Нишу о томе посебно сведочи отварање тзв. Градског услужног центра јуна 2003. године, са 18 одвојених шалтера, на којима грађани Ниша брзо и ефикасно могу да добију информације, дозволе, документа и потврде из неколико различитих одељења градске управе.

Процењује се да у Нишу делује око 200 различитих удружења грађана која укључују неколико хиљада људи. У Нишу постоји и десет канцеларија различитих међународних владиних или невладиних организација које имају значајну улогу у креирању развоја града Ниша. У ресурсе који стоје на располагању, спадају и све релевантне политичке партије које окупљају више од 10.000 чланова. Од значаја је и добра медијска подршка града, испољена кроз бројне локалне ТВ и радио станице које утичу на транспарентност у раду локалних органа власти и бољу информисаност грађана.

Анализа локалних стратешких докумената града Ниша, као и увид у пројекте који се изводе на терену, показује да је у њима економски аспект развоја највише заступљен, што говори о

⁶⁶ Јавна предузећа у граду Нишу су: ЈКП "Градска топлана", ЈКП "Медиана", ЈКП "Наисус", ЈКП "Паркинг-Сервис", ЈКП "Тржница", ЈП "Аеродром", ЈП "Градска стамбена агенција", ЈП "Дирекција за изградњу града Ниша", ЈП "Ниш стан", ЈП "Обједињена наплата", ЈП "Нишка телевизија", ЈП "Нишфилм", и ЈП "Завод за урбанизам".

генералној заинтересованости за укупно повећање животног стандарда. Унапређена је међународна сарадња града Ниша са јединицама локалне самоуправе других земаља, а у једном броју општина реализују се и пројекти уз помоћ појединих земаља и међународних институција. Несразмеран је однос између броја локалних пројеката (преко педесет) и броја стратешких докумената (којих је само неколико). За ово постоји неколико могућих објашњења. Најосновније је то да се за пројекте мањег обима лакше обезбеђују средства, друго, бројне међународне институције најчешће финансирају пројекте на нивоу локалне заједнице, док треће претпоставља недовољну заинтересованост локалних органа за дугорочне (стратешке) пројекте, чији су резултати теже уочљиви на кратак рок. Што се тиче самих пројеката, они су различитог нивоа и територијалне обухватности - неки дају мање ефекте, док су други веома сложени са јасним развојним карактером.⁶⁷

Локални органи управе сарађују између себе само у мери у којој је то нужно за формално-правно функционисање локалне власти. По ЗЛС-у, градоначелник усмерава и усклађује рад градске управе, док је градско веће орган који координира остваривање функција градоначелника и скупштине града. Недовољна кооперација и размена информација између различитих институција, има за последицу мешање ингеренција, преклапања пројеката и фаворизовања одређених социјалних група. Отуд је партиципација у одлучивању и промоција партнерстава између свих друштвених актера у формулисању, имплементацији и управљању локалним процесима и иницијативама, суштински важна за будући развој града Ниша. Солидна административна покривеност сектора у граду Нишу у складу је са идејом о децентрализацији управе и одговорности, али она захтева и међусекторску сарадњу, координисан приступ проблемима, транспарентност података и ефикасан систем размене информација. У основи, могло би се рећи да су данас најважнији проблеми локалне заједнице у Нишу несинхронизована и превише централизована управа, непостојање политичког консензуса о основним правцима развоја, недовољно учешће јавности у процесима одлучивања, као и недовољна заинтересованост грађана за одлуке на локалном нивоу.

По питању финансирања и финансијске самосталности општина, веома је мали износ новчаних средстава који општине саме могу да обезбеде (свега неколико процената градског буџета, док се остало обезбеђује трансфером средстава града и преко пројеката упућених донаторима и републичким министарствима). Уз то, средства која град издваја за општине, углавном се користе за плате општинских службеника и режијске трошкове општине, а најмање за решавање егзистенцијалних проблема грађана. Опште је мишљење да се не издваја довољно за развој, јер је градски буџет пре свега замишљен као - потрошачки.

У зависности од својих планова рада, већина институција је фокусирана само на један од могућих циљева/области који се третирају као саставни делови локалног развоја. Мало је

⁶⁷ Студија Допринос процесу планирања интегралног локалног развоја Ниша, УН ХАБИТАТ, 2006.

управа које имају ингеренције и ангажоване су у више пројеката који по својим карактеристикама покривају различите области локалног развоја.

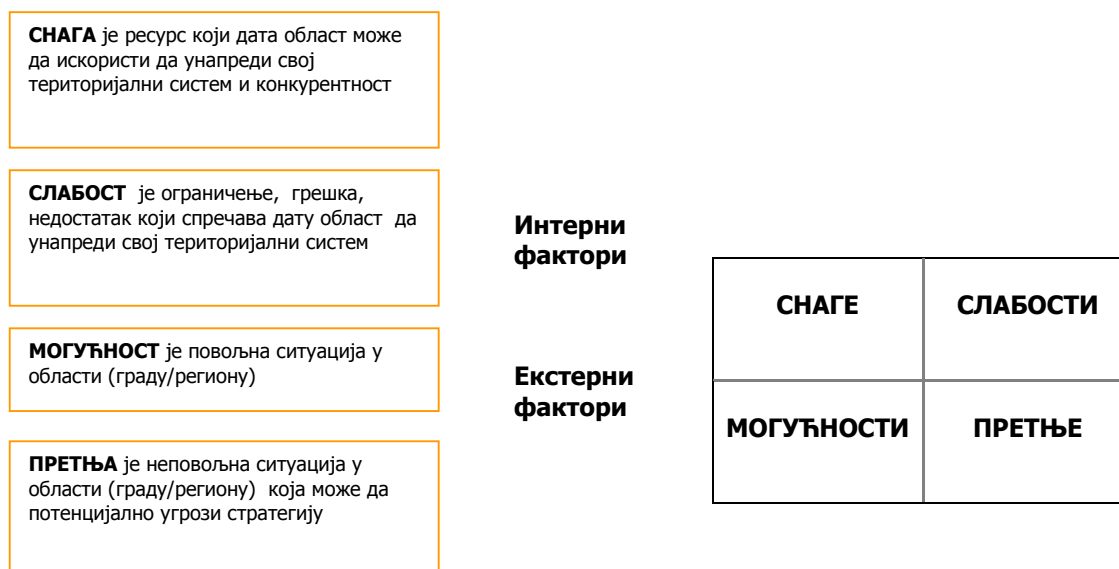
Слаба је сарадња између различитих институција задужених за спровођење одређених развојних пројеката. Ово је нарочито видљиво код институција које припадају различитим секторима. Унутар појединих сектора, везе између институција су боље, с обзиром на то да је у њима, због заједничких циљева посла, и размена података и информација развијенија.

Позитивни примери сарадње у процесу припреме пројеката и њихове реализације, показују да институције могу наћи неке заједничке интересе у својим областима рада, учествујући на истом пројекту. Квалитетна сарадња која се реализовала са одговарајућим управама, резултирала је увођењем више пројеката који директно подржавају неке од области локалног развоја. У многим случајевима, ова врста пројеката је била финансирана од стране међународних институција које су у својим програмским оквирима зацртале унапређење локалне самоуправе у Србији. Ипак, у Нишу је мали број институција које су успоставиле званичне односе са домаћим и иностраним партнерима, базиране на дугорочним плановима о кооперацији.

Поглавље 3 – Изазови и могућности

3.1 SWOT анализа

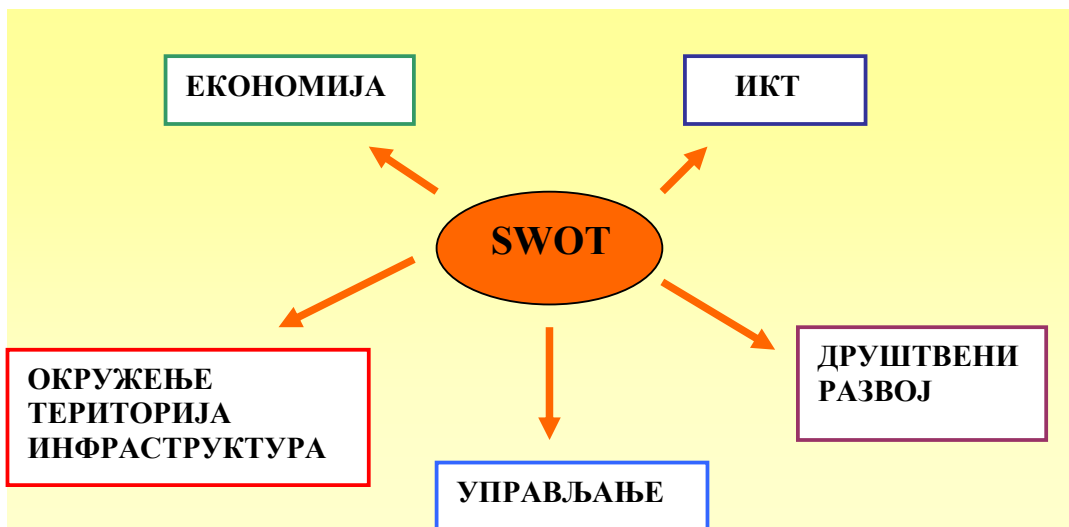
SWOT анализа је логичан процес- преузет из пословне економије- који даје синтезни и детаљни опис главних карактеристика/покретача одређене територије. SWOT анализа идентификује следеће факторе⁶⁸:

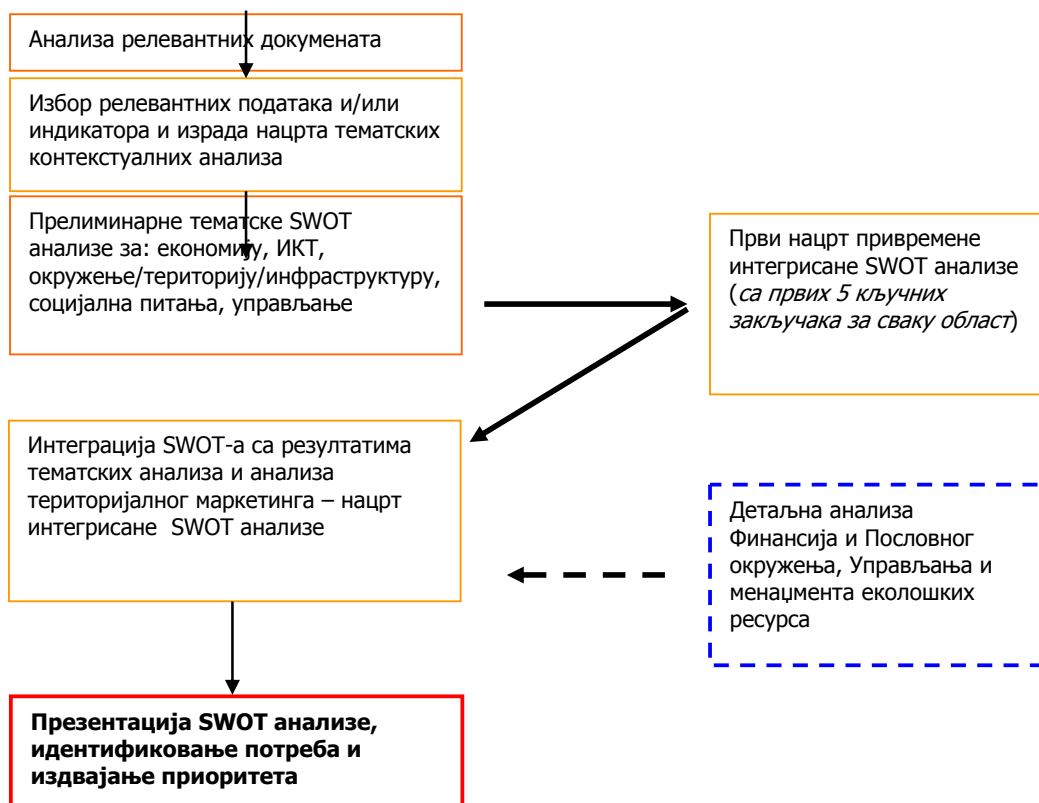
SWOT анализа је проистекла на сесијама у којима су учествовали представници локалних радних група и тимова. Анализа је обухватила следеће области: а) економија, б) окружење/територија, инфраструктура и информационе и комуникационе технологије, као и в) друштвени развој, представљају три стуба одрживости стратегије. Као изузетно важна анализирана је и област управљања. Њен значај се огледа у обезбеђивању услова за управљање развојем одређене области, изградњом физичких, просторних и нематеријалних веза, добром познавању институционалних релација у административном процесу и др. За унапређење управљања локалном заједницом неопходно је:

⁶⁸ "Интерни/локални фактор" (мисли се на територијални систем) је сваки фактор- позитиван или негативан- чије су промене под контролом менаџера пројекта/програма, односно на које он може утицати преко одређених акција. "Екстерни/спољни фактор" је било који фактор – позитиван или негативан- који може значајно да утиче на динамику територијалног система а налази се изван контроле менаџера пројекта/програма.

- идентификовање проблема који су препрека успешном управљању развојем
- дефинисање одговарајућих решења са техничког, организационог и финансијског аспекта

Шема показује главне кораке за добијање финалне верзије SWOT анализе, која представља основу за дефинисање приоритетних потреба.

3.2 SWOT анализа територијалног система Ниша

3.2.1 Привреда

СНАГЕ	МОГУЋНОСТИ
- Изврстан гео-стратешки положај и чвориште за ваздушни, друмски и железнички саобраћај, енергију и инфраструктуру. - Природни ресурси и културна богатстава (планинско подручје, термалне воде, тврђаве, археолошка налазишта, Нишка бања, Церјанска пећина и Сићевачка и Јеласничка клисура) од значаја за развој туризма. - Традиција у производњи и/или занатству - Постојање јефтине и обучене радне снаге. - Ниске стопе дажбина.	- Коридори X и IV и аеродром омогућавају развој логистичких центара за робу, услуге и транспорт. - Развој предузетничких вештина захваљујући активностима општинских центара за развој предузетништва, Привредне коморе, Регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа и Економског факултета. - Развој кластера малих и средњих предузећа и инкубатор центара, нарочито у текстилном и грађевинском сектору (већ постојећи). - Присуство повољног предузетничког окружења (Привредна комора и друге организације). - Међународни споразуми (ЕУ, ЦЕФТА, Русија). - Искоришћење природних и културних ресурса у туристичке сврхе. - Могућност развоја слободних индустријских зона и (интегралних) логистичких центара/пулова. - Промовисање индустрије робе широке потрошње. - Макроекономска стабилност.
СЛАБОСТИ	ПРЕТЊЕ
- Низак ниво конкурентности локалне привреде. - Застарела индустријска опрема. - Преовлађујућа трговина са ниском додатом вредношћу. - Мала присутност напредних-комплексних услуга. - Мале величине пољопривредних имања/фарми. - Низак ниво обучености и информационих услуга у предузетништву. - Слаба искоришћеност постојећих капацитета (посебно у индустрији). - Недостатак слободних зона. - Широк избор кредитних линија за мала и средња предузећа (МСП), али уз високе трошкове комерцијалних банака	- Непостојање еколошке свести и образовања. - Недовршена приватизација великих друштвених предузећа. - Централизација институција

3.2.2 Информационе и комуникационе технологије

СНАГЕ	МОГУЋНОСТИ
- Велико академско знање признато на европском нивоу, углавном у софтверској индустрији, планирању и испитивању софтвера. - Активно партнерство између факултета Ниша и центара изврности у ЕУ.	- Постојање законодавног оквира: - Стратегија за развој информатичког друштва Републике Србије 2006; - Стратегија развоја телекомуникација Републике Србије 2004; - Национална стратегија запошљавања 2005; - Закон о електронском потпису 2006; - Закон о информационом систему 1996. - Присуство великог броја младих образованих људи. - Постојање великог броја европских програма за развој. - ИТ тржиште у порасту, нарочито софтверска индустрија.
СЛАБОСТИ	ПРЕТЊЕ
- Одсуство сарадње између малих и средњих предузећа и Универзитета. - Низак ниво познавања информационо комуникационе технологије међу грађанима. - Недостатак локалних докумената који се односе на: - стратегију за развој информатичког друштва Ниша; - стратегију развоја телекомуникација у Нишу; - сарадњу између Универзитета и индустрије; - центре изврности у Нишу. - Низак ниво познавања европских оквирних програма (нпр. ФП).	- Традиционалан начин размишљања и страх од промена. - Одсуство континуиране едукације неопходне за стручно усавршавање.

3.2.3 Животна средина / Територија / Инфраструктура

СНАГЕ	МОГУЋНОСТИ
• Ниш је функционални макрорегионални центар Србије са изузетним геостратешким положајем • Плодно пољопривредно земљиште у долинама Нишаве и Јужне Мораве, воћњаци и виногради у југоисточном делу брдовитог подручја . • Добра саобраћајна инфраструктура (аеродром, железница и путеви), као и енергетска мрежа. • Добра покривеност урбаних зона водоснабдевањем и телефонским линијама. • Приступ чистој води и минералној води	• Доступности фондова ЕУ за подршку развоја логистичке и саобраћајне инфраструктуре (тј. IPA, фондови ЕУ). • Напуштени војни комплекси којима треба променити просторну функцију и намену. • Унапређење животне средине и квалитета градске средине измештањем железничке пруге на север. • Ниш као центар за регионалну/међународну дистрибуцију гаса. • Поновно увођење трамваја у Ниш • Пораст тражње за квалитетним прехранбеним производима. • Постојање термалних вода
СЛАБОСТИ	ПРЕТЊЕ
• Неадекватна јавна комунална инфраструктура у руралним подручјима (водоснабдевање и телефонске линије). • Неформална изградња/објекти и насеља у околини урбаних подручја нису обухваћени просторним планом Ниша. • Одсуство решења која се односе на саобраћај и паркинг места у граду. • Угрожена животна средина и недостатак напредног система за управљање отпадом, укључујући општинску депонију. • Недостатак централног постројења за пречишћавање отпадних вода. • Неизграђена свест и знање о дивљим депонијама.	• Даља деградација животне средине (тла и воде). • Непотпуне законске процедуре о регионалној надлежности у погледу планирања. • Одсуство различитих нивоа децентрализације и недостатак дефинисаних надлежности локалних власти који утиче на питања просторног развоја. • Нерешени спорови о власништву над земљиштем ограничавају управљање некретнинама. • Електрификација железничке пруге Ниш-Софија може спречити њено премештање изван Града Ниша. • Неконтролисана трансформација војних комплекса у друге намене

3.2.4 Друштвени развој

СНАГЕ	МОГУЋНОСТИ
- Развијена мрежа институција, стручњака и надлежности у здравственом сектору и сектору за социјалну заштиту. - Присуство развијених културних и образовних институција и велики број културних манифестација. - Квалификован и утицајан грађански сектор који је у порасту и који је активан у решавању социјалних питања.	- Постојање националних стратегија (за смањење сиромаштва, социјалну заштиту итд) и статус Регионалног здравственог центра Ниша. - Приватизација у домену образовања. - Повећање броја независних културних институција и страних културних центара. - Преношење надлежности за социјалну заштиту са републичког на локални ниво.
СЛАБОСТИ	ПРЕТЊЕ
- Процес депопулизације у региону Ниша. - Висока и просторно неизбалансирана стопа незапослености (приближно 40% у Нишу), укључујући и обучене младе људе. - Социјална заштита не обухвата све грађане; нема поузданих алтернатива. - Традиционални приступ образовног система; - Уместо на програме и пројекте, финансирање и подршка култури су усмерени на институције, - Непостојање локалне стратегије социјалне политике.	- Старење локалног становништва и повећање ризика од сиромаштва. - Висок степен зависности од страног улагања код организација грађанског сектора, које још увек нису заузеле чврсту позицију у локалној заједници. - Неадекватна стратегија културне политике. - Ризик од социјалне сегрегације (пример Рома у локалним школама). „Одлив мозгова“ у развијеније регионе у земљи и иностранству

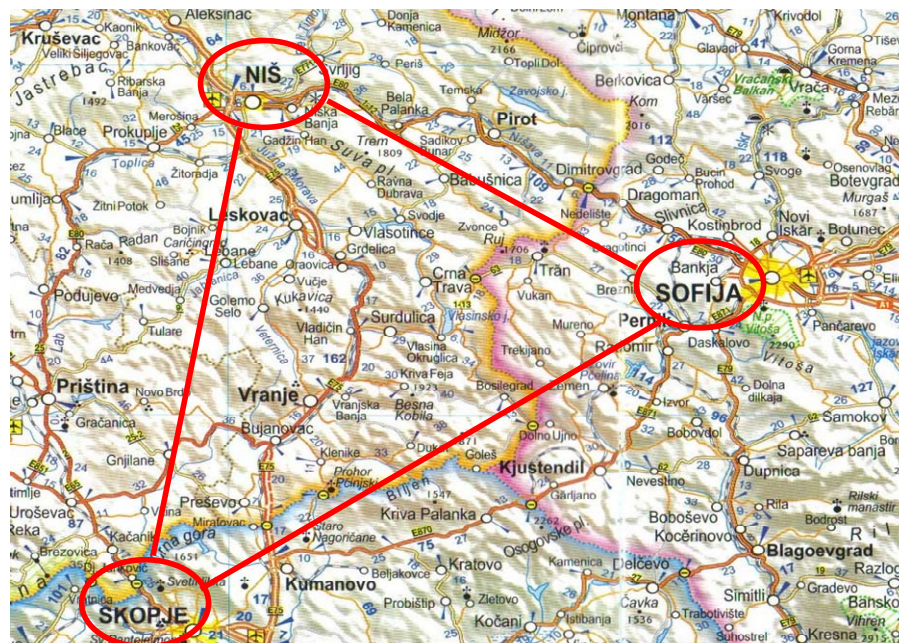
3.2.5 Управљање

СНАГЕ	МОГУЋНОСТИ
• Политички консензус о потреби модернизације управљања применом стандарда Европске уније. • Достигнути степен сарадње између републичких власти, окружних органа и градских општина Ниша (нарочито у области примарног и секундарног образовања и социјалне заштите). • Развијена мрежа сарадње са другим општинама кроз Сталну конференцију градова и општина Еврорегион-Србија. • Велики број пројеката који се тичу незапослености и побољшања животног стандарда, са позитивним ефектом на социјални развој и политичку стабилност. • Велики број невладиних организација (61). • Солидно медијско присуство и обавештавање о раду градских органа. • Увећање способности за задовољавање потреба грађана кроз Пројекат Градског сервисног центра (Project City Service Centre).	• Децентрализација. • Постојећа стратегија за регионални развој и установљивање отвореног дијалога између града Ниша и других локалних самоуправа у Србији. • Промовисање стратегије за реформу јавне администрације у циљу ефикасности, хоризонталне интеграције сектора и сарадње локалних актера. • Међународна помоћ за рационализацију локалне администрације. • Учешће представника локалне власти на међународним конференцијама, сајмовима, пројектима, итд. (попут Еврорегиона и прекограничне сарадње). • Реформисање процеса јавног и локалног управљања.
СЛАБОСТИ	ПРЕТЊЕ
• Недостатак формалног усвајања неопходних локалних стратешких развојних докумената. • Недостатак хоризонталне координације између сектора. • Непостојање интегрисане базе података за управљање територијом. • Недостатак поверења у заједнички рад.	• Неусклађеност између законских прописа на националном нивоу, као и њихово усаглашавање са локалним актима који се тичу статуса локалне самоуправе. • Велики трошкови администрације. • Недостатак елемената из националне и локалне стратегије за смањење сиромаштва у стратегији развоја града. • Доминација интереса политичких партија над заједничким интересима. • Висок ниво корупције.

Са становишта потреба и дефинисања стратегије од посебног значаја су *Могућности* Града Ниша кроз које је сагледан развојни капацитет града и положај Ниша у односу на његово регионално, национално и међународно окружење. Овај аспект је важан и у процесу дефинисања и препознавања оних локалних ресурса (укључујући и географски положај) који ће бити покретачи будућег развоја.

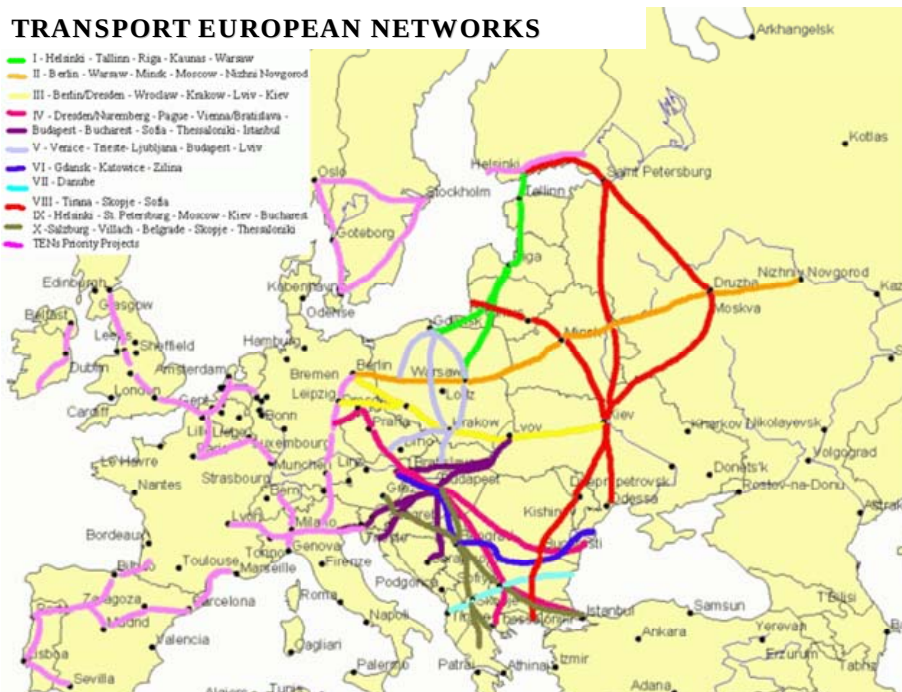
У наредном тексту је дато неколико примера:

а. Одлична геостратешка позиција Ниша у региону Балкана и изузетан положај када је у питању инфраструктура и енергија;

REGION "EUROBALKAN" NIŠ – SOFIJA - SKOPLJE

б. Положај на раскрсници путева и у близини европских саобраћајних коридора

в. Могућност развоја сектора логистике, захваљујући близини ЕУ коридора IV и X.⁶⁹

Ниш и Пан-Европски транспортни коридори: Железнички коридори

Ниш и Пан-Европски транспортни коридори: Друмски коридори

⁶⁹ Румунија и Бугарска су постале чланице ЕУ (од 2007)

Карта аеродрома у Србији са гравитационим подручјем аеродрома Ниш

SWOT анализа је коришћена и приликом идентификације снага и могућности за развој концепта „Ниш у будућности“, на основу његовог географског положаја као кључног фактора развоја и у претходним деценијама. SWOT анализа указала је и на неопходност унапређења институционалног аспекта који треба да обезбеди амбијент за развој Ниша у оквиру европских градова средње величине.

3.3 Идентификовање потреба

Након свеобухватних дискусија у току израде Стратегије развоја града Ниша о главним резултатима SWOT анализе, идентификоване су и рангиране потребе у односу на приоритете реализације. Следећа табела показује резултате рангирања од стране учесника⁷⁰.

Бр.	ПОТРЕБЕ	ПОЕНИ
1.	Развојне инвестиције (инфраструктура, запошљавање)	(18+6)
2.	Реформа система локалне самоуправе: услуге за грађане и привреду (подршка малим и средњим предузећима, фармама, услуге обликоване према потребама грађана), регионални центар, повезивање науке и привреде кроз оснивање центара извршности, односно Института техничких наука	(10+6)
3.	Потреба за комплементарношћу просторног и генералног плана града и Стратегије развоја града; улагање у информатичко друштво, базе података и увођење ГИС-а	(10+6)
4.	Развој институционалних капацитета (управа, јавна предузећа, МСП, информациони систем, социјална заштита, борба против сиромаштва)	(10+3)
5.	Развој културно-туристичког идентитета града (инфраструктура, манифестације); маркетинг	11
6.	Развој робно-транспортног центра (бесцаринске зоне, карго центар, сајамске манифестације, продуктна берза)	10
7.	Заштита животне средине (отпад, вода, село, гас, енергија, саобраћај)	(9+1)
8.	Здравија животна средина	(8+2)
9.	Ефикаснија и ефективнија градска управа (интегрисана)	(5+4)
10.	Равномерни развој града у смислу убрзаног развоја сеоског подручја (инфраструктурни, привредни...)	8

⁷⁰ Нацрт релевантних потреба је припремљен на основу пажљивог испитивања резултата SWOT анализе која је приказана у претходном поглављу, укључујући и резултате територијалног маркетинга. Процес је текао на следећи начин: У радним групама су учествовали представници различитих релевантних институција и организација у Нишу, као и раније идентификовани стејкхолдери. Учесници су подељени у 4 радне групе према критеријуму случајног избора. Свака група је имала задатак да идентификује 5 потреба. Потребе су препознате на основу SWOT анализе, с тим да је свака група могла по једну потребу (од пет) да идентификује и ван тих резултата, како би се избегао затворени модел анализе, али на основу објективних чињеница. Након тога је свака радна група, уз подршку фасилитатора, кроз дискусију извршила рангирање потреба. Резултати су презентирани осталим групама, а следећи корак је било гласање за одабир првих осам у низу потреба. Систематизација потреба извршена је у циљу избегавања дуплирања, добијања превеликог броја (што је неоперативно) и да би се постигло разумевање сваке од идентификованих потреба⁷⁰. То објашњава трећу колону табеле која је дата у наставку. Финални резултат је листа ранжираних потреба.

Потреба за инвестицијама у индустрији и инфраструктури ради повећања запослености и повећања прихода је приоритетна. Следеће потребе односе се на модернизацију администрације која би требало:

- да буде у стању да пружи услуге у складу са потребама грађана;
- да промовише јачу везу између потреба предузећа и техничких и научних институција;
- да превазиђе секторски приступ у планирању кроз повезивање различитих области у правцу заједничких развојних циљева;
- да обезбеди развијање капацитета администрације за боље управљање информацијама, што се сматра кључним за развој.

Готово све потребе су директно повезане са унапређењем друштвеног и економског развоја на делотворнији начин (борба против сиромаштва, социјална заштита, одговор на потребе малих и средњих предузећа, обезбеђивање јавних услуга, итд.).

Приликом спровођења мера, посебно треба водити рачуна о начину имплементације и садржајима који дају приоритет једнаким могућностима мушкараца и жена, локалним системима за развој запошљавања и могућностима информативног друштва.

Да би се начело једнаких могућности успешно имплементирало у дефиницију детаљног садржаја мера и начина спровођења, примениће се оквир утицаја родне равноправности. Поред активности које су уско намењене женској популацији и промовисања учешћа жена на тржишту рада, усмерење на остварење једнаких могућности карактерише и трансверзалност (максимална распрострањеност) теме у односу на стратешке правце деловања. Наиме, то значи да се у оквиру сваког поља политика предвиђају активности усмерене на развој културе која подразумева једнаке могућности.

Да би се задовољиле потребе младих, политике тржишта рада морају да буду усмерене ка обезбеђивању приступа новим могућностима за развој каријере и иновативном стручном усавршавању. Такав приступ поспешује могућности запослења младих људи и може чак да их мотивише да покрену самосталан бизнис.

Неопходност дефинисања развојних политика (мера) кроз усаглашавање стратешких докумената у Граду Нишу препозната је као приоритетна потреба.

Поглавље 4 – Стратешки правци развоја града Ниша

4.1 Локални контекст

Информације из контекстуалне анализе као и резултати рада са састанака и радионица одржаних са локалним актерима, указују и на негативне аспекте везане за стање локалног система. То су:

- генерално слаб економски контекст;
- неповољни социјални услови;
- недовољно развијен инфраструктурни систем.

Поред тога, специфични потенцијали – еколошки, културни и просторни – постају очигледни јер пружају прилику за конципирање развојних политика и могућности бољег деловања у различитим областима.

Ово има за последицу да општу визију, као и стратешке правце који следе, треба разматрати у десетогодишњој перспективи, како би се створио град са високо квалитетном животном средином – просторно- физичком, социјалном, економском, инфраструктурном и институционалном структуром. Овако постављен интегрални развој требало би да промовише Ниш као будући развојни центар и на националном и на интернационалном нивоу (нарочито у односу на земље у окружењу). У овом оквиру, достигнути квалитет живота у Нишу као резултат спровођења Стратегије би требало да буде упоредив са развијенијим европским градовима средње величине.

Следећи ову перспективу, визија и стратешки правци треба да укажу на слаба места у локалној средини стварајући на тај начин могућност њиховог унапређења кроз серију планских акција.

4.2 Визија „будућег Ниша“

Раскрсница путева и место сусрета људи, идеја, културе и традиције; регионални економски, универзитетски, здравствени, спортски и туристички лидер; центар одрживог развоја у коме је достигнут висок квалитет живота за све грађане.

Ова визија је настала као одговор на питање „како замишљате будућност Ниша“ у оквиру креативне радионице у којој су учествовали стејхолдери и представници грађана и локалне управе Ниша.

Са циљем преношења поруке јавности, заједнички је изабран слоган⁷¹:

Непресушни

Извор

Шанси

4.3 Четири стратешка правца за „будући Ниш“

Четири наведена стратешка правца могу се сматрати изузетно важним за покретање одговарајућих развојних механизма у граду Нишу.

4.3.1 Стратешки правац I: Територијални развој оријентисан ка одрживој животној средини

Циљ стратешког правца I: трансформисати град Ниш у урбани регионални центар са високим квалитетом животне средине, комуналне опремљености и саобраћајне повезаности, у складу са напредним развојним политикама и dobrим примерима праксе развијених европских градова.

Кључне речи за стратешки правац I:

- заштита природне и културне баштине;
- одржива производња и штедња енергије;
- био-еко- архитектура и квалитетно становање;
- јавни превоз и пешачке зоне;
- коришћење повољног географског положаја;
- изградња материјалних и нематеријалних мрежа (ИКТ, мреже управљања чврстим отпадом и отпадним водама, интермодалне саобраћајне мреже);
- планирање употребе земљишта засновано на очувању пољопривредног земљишта;
- балансирано управљање урбано- руралним континуумом.

---

⁷¹ За појашњење визије и слогана , као и поруке Студенског парламента, видети Анекс 3.

4.3.2 Стратешки правац II: Успоставити сигурно и поуздано окружење за инвестиције као основу за одржив економски развој

Циљ стратешког правца II: створити услове за понуду адекватне радне снаге, отварање финансијских могућности, логистике, привлачење инвестиција, индустријску реалокацију и стварање нових предузећа у високопрофитабилним областима.

Кључне речи за стратешки правац II:

- Политике (мере) за привлачење инвестиција и индустријске реалокације (пореска, административна ефикасност, услуге за предузећа, „све на једном месту“ концепт, развојна агенција/јединица за развој)
- Политике за подршку предузетништву у терцијарном сектору
- Политике за побољшање квалитета радне снаге (стручно усавршавање, универзитетски мастери, доживотно образовање, центри за развој каријере)
- Политике за јачање веза између предузећа и универзитета (центри изврсности, технолошки паркови, научно-технички инкубатори)
- Политике за стварање материјалне и нематеријалне инфраструктуре (бизнис инкубатори, научни и технолошки комплекси, логистичке платформе)
- Политике за решавање проблема незапослености (развојни планови за превазилажење јаза између потреба привреде и постојећих образовних профила, центри за радну оријентацију, програми кредитирања малих и средњих предузећа)
- Политике урбаног маркетинга (градски центар, ширење културе и праксе стратешког планирања; спољни маркетинг усмерен ка екстерним субјектима у циљу ширења нове слике „будућег Ниша“)

4.3.3 Стратешки правац III: Уравнотежено и свеобухватно побољшање квалитета живота у граду Нишу

Циљ стратешког правца III: Створити подстицајну и безбедну друштвену средину у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем.

Кључне речи за стратешки правац III:

- Безбедност (смањење ризика и ублажавање последица изложености ризицима по живот и здравље, имовину, социјалну сигурност и становање)
- Могућности за лични развој и афирмацију (кроз образовање, културу и спорт)

- Богат, разноврстан и квалитетан друштвени живот
- Учешће у животу града за све грађане Ниша

4.3.4 Стратешки правац IV: Унапређење институционалног окружења и процеса управљања

Циљ стратешког правца IV: увести институционалне реформе у циљу побољшања способности и ефикасности у процесима доношења одлука, пратећи принципе субвенционисаности на територији града.

Кључне речи за стратешки правац IV:

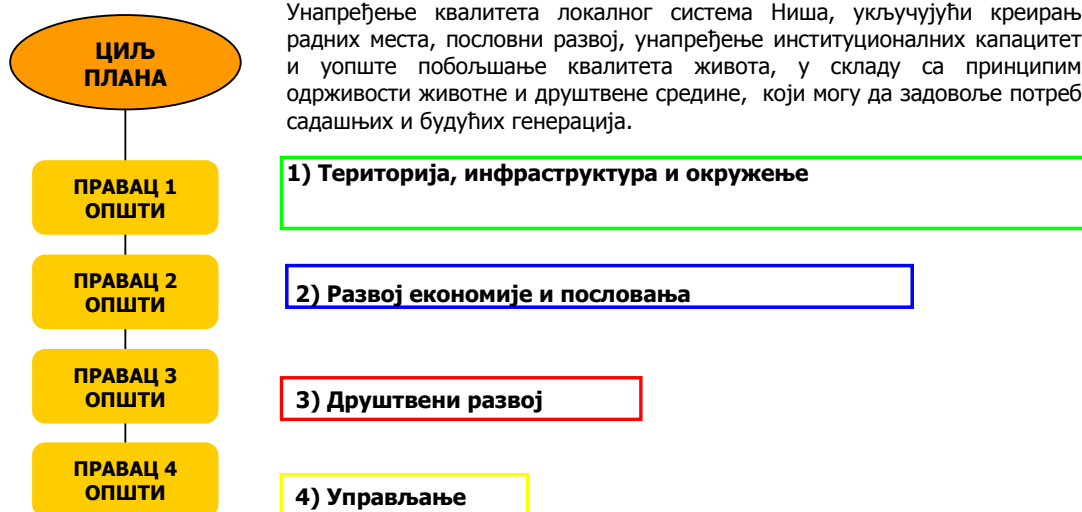
- Реформа јавне администрације (уз подршку одговарајућих републичких прописа који представљају основ за функционисање локалне самоуправе и доношење градских прописа)
- Успостављање боље координације између градских општина
- Посредовање између институционалних партнера и стејкхолдера
- Оснивање посебне јединице локалне управе за развојно-стратешко планирање града Ниша
- Прихватање Европске повеље о људским правима у градовима
- Омбудсман.

4.4 Од стратешких праваца ка акцијама

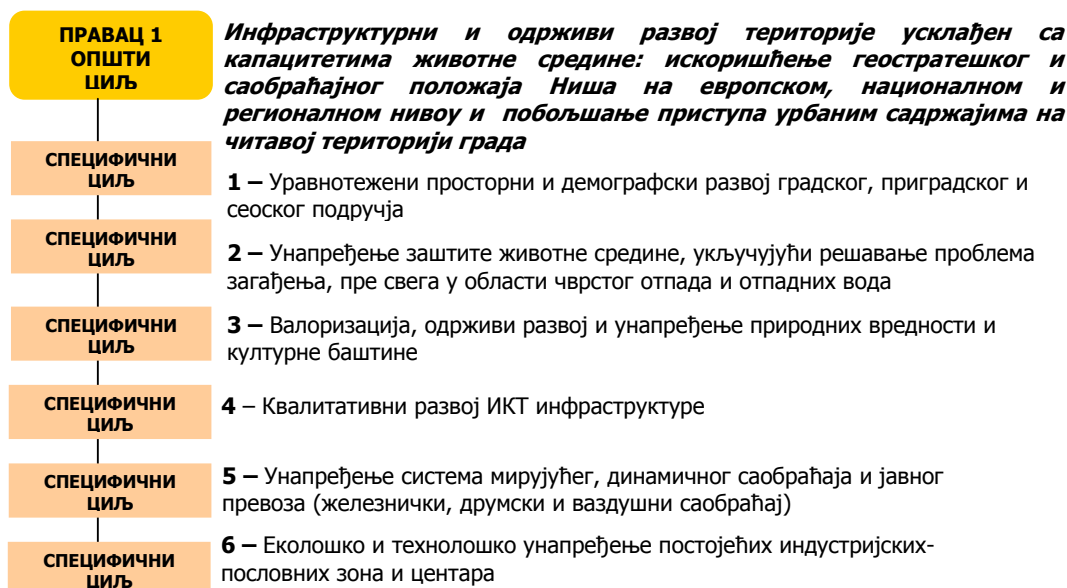
4.4.1 Модел стабла циљева

Идентификовани стратешки правци су преведени у конкретне и оперативне планске акције, тј. у оно што ће постати „приручник за имплементацију” или врста упутства за оне који ће бити надлежни за спровођење Стратегије развоја града Ниша.

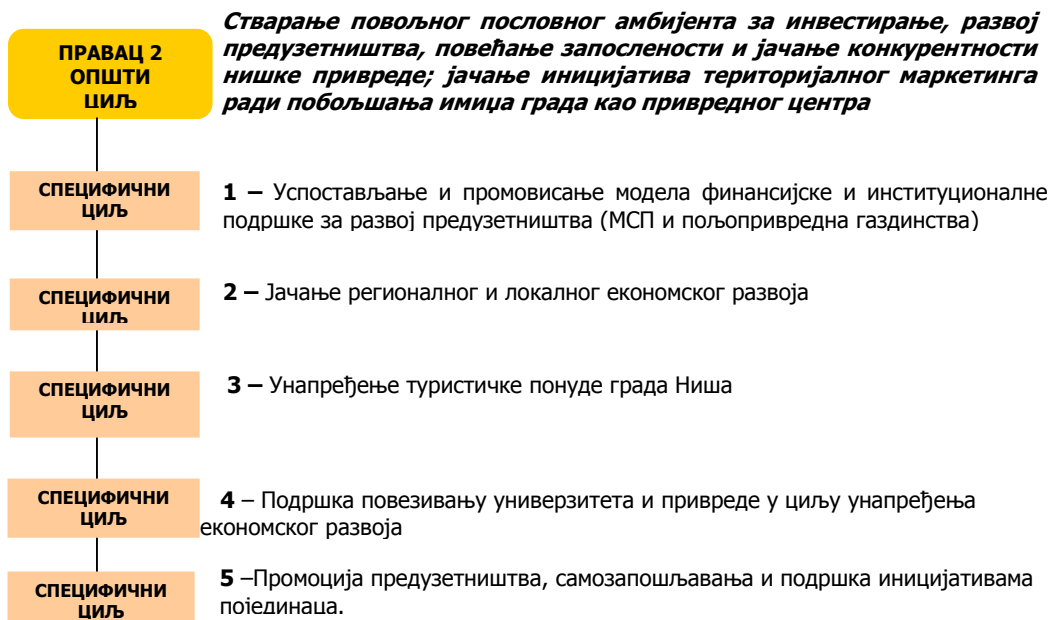
Шеме које следе представљају структуру, у којој сваком од идентификованих стратешких праваца одговара један оперативни правац који карактеришу општи и специфични циљеви као и конкретне акције/програми/пројекти које треба да се реализују током временског периода за који се доноси Стратегија.

4.4.2. Правац 1: Територија, инфраструктура и окружење

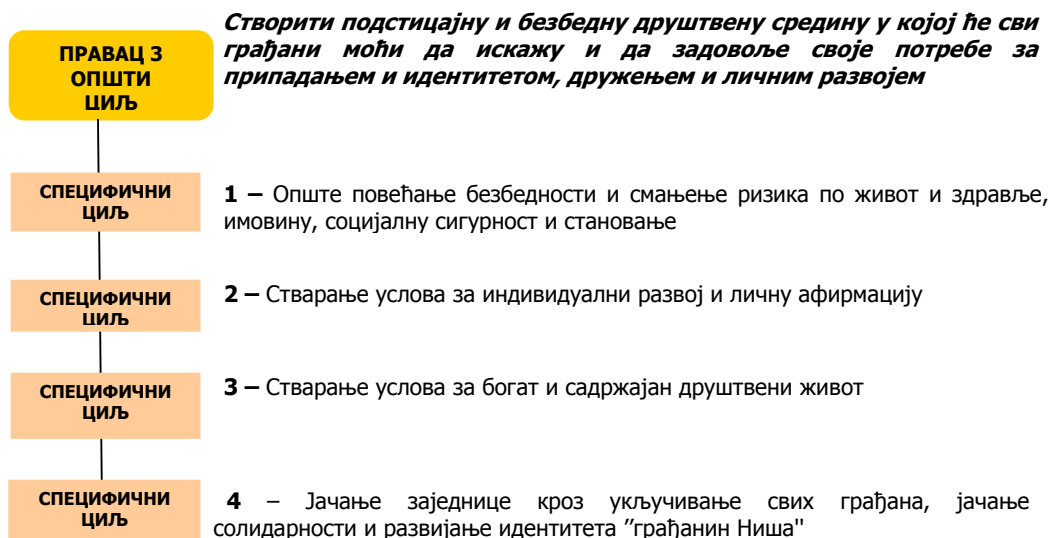

ЦИЉЕВИ		АКЦИЈЕ
ПРАВАЦ 1	бр.	Правец 1: ТЕРИТОРИЈА / ИНФРАСТРУКТУРА / ОКРУЖЕЊЕ
Специфични циљ 1	1.1	Израда Просторног плана града Ниша, новог Генералног плана Ниша и осталих урбанистичких планова
	1.2	Подршка обезбеђивању просторних и техничких услова за развој нишког Универзитета
	1.3	Промовисање просторне децентрализације града/општина формирањем центара заједнице села и подизање квалитета живота на сеоском подручју ради успоравања негативних демографских процеса
Специфични циљ 2	2.1	Успостављање и развој система интегралног одрживог управљања отпадом и санација градске депоније
	2.2	Обезбеђивање потребних количина здраве и квалитетне воде за пиће - развој система водоснабдевања
	2.3	Успостављање и развој система за каналисање, прикупљање и третман отпадних вода
	2.4	Развој интегралног и компаративног система гасификације и топлификације територије града Ниша
	2.5	Проширење и развој јавних зелених површина
Специфични циљ 3	3.1	Формирање катастра и зонирање значајних природних и културних вредности на територији града
	3.2	Израда Програма коришћења природних вредности
	3.3	Промоција археолошког и културног наслеђа
Специфични. циљ 4	4.1	Унапређење базне инфраструктуре и повећање брзине протока информација
	4.2.	Развој и имплементација модела изврсности за ИКТ и имплементација ИКТ-а у свим секторима
Специфични циљ 5	5.1	Измештање железничке пруге Ниш-Софија у северни коридор ауто-пута
	5.2	Стварање кружног саобраћајног прстена око града
	5.3.	Повећање капацитета и техничке опремљености аеродрома
	5.4	Унапређење система паркирања и гаражирања возила
Специфични циљ 6	6.1	Развој система мониторинга индустријских зона
	6.2	Гасификација индустријских зона

4.4.3. Правац 2: Развој економије и пословања

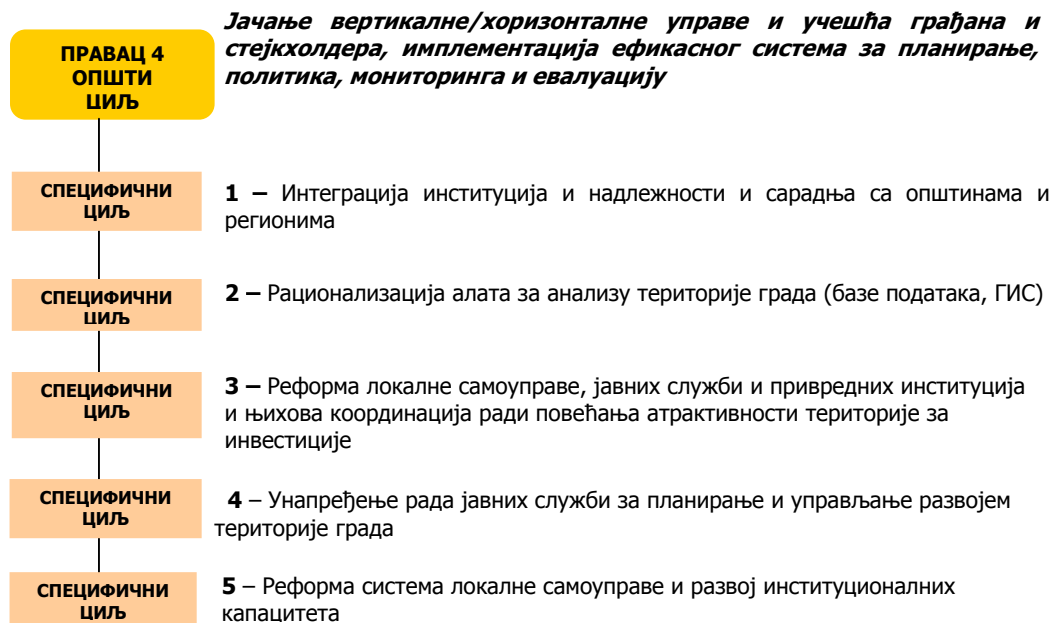
ЦИЉЕВИ		АКЦИЈЕ
ПРАВАЦ 2	бр.	ПРАВАЦ 2: ЕКОНОМИЈА / ПОСЛОВАЊЕ
Специфични циљ 1	1.1	Успостављање развојног фонда града за финансирање развоја предузетништва
	1.2	Креирање мреже институција за развој предузетништва и подршка умрежавању МСП
	1.3	Развој бизнис инкубатор центара
	1.4	Програми подршке и промоције развоја сточарства, воћарства и виноградарства и производња здраве хране
Специфични циљ 2	2.1	Развој слободне индустријске зоне
	2.2.	Развој логистичког пула
	2.3	Изградња сајмишта, велетржнице и нових пијачних простора
	2.4	Развој продуктне берзе
	2.5	Унапређење инфраструктуре постојећих индустријских зона и локација ради привлачења brownfield инвестиција
	2.6	Подршка програмима за повећање конкурентности града Ниша на тржишту страних директних инвестиција ради привлачења greenfield инвестиција

Специфични циљ 3	3.1	Програм развоја туризма заснован на природним, културним и смештајним капацитетима града (бањски, здравствени, транзитни, конгресни еко и етно туризам и др.).
	3.2	Одређивање посебних зона, туристичке понуде и успостављање садржаја за тематска путовања (<i>пут природе, пут роштиља, пут кроз историју и сл.</i>) самостално и у сарадњи са суседним општинама.
	3.3.	Брендирање града Ниша као атрактивне туристичке дестинације и јачање иницијатива територијалног маркетинга у овој области (промоција догађаја, манифестација, знаменитости, вредности и др.)
Специфични циљ 4	4.1	Развој центара изврсности
	4.2	Развој индустријских и технолошких паркова
	4.3	Програми подршке фирмама из области ИКТ и развој инфраструктуре за оснивање научно-технолошких инкубатора
Специфични циљ 5	5.1	Програми подизања конкурентности људских ресурса, кроз перманентно образовање, специјализацију, дошколовање, доквалификације и преквалификације
	5.2	Формирање мреже транзиционих центара (центара за професионалну оријентацију и посредовање)
	5.3	Програми start up кредита за подршку почетницима у бизнису и за samozapoшљавање

4.4.3. Правац 3: Друштвени развој

ЦИЉЕВИ		АКЦИЈЕ
ПРАВАЦ 3	бр.	ПРАВАЦ 3: ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ
Специфични циљ 1	1.1	Промоција здравог начина живота – изложбе, перформанси, манифестације; Превентивни систематски преглед становништва (мамографија, преглед грлића материце, тестирање и вакцинација ХП вируса ...)
	1.2	Пројектовање локалног система социјалне заштите који уз постојеће институције укључује и појединце, приватни сектор и НВО
	1.3	Промоција иницијатива фокусираних на ублажавање последица незапослености
	1.4	Мере за унепређење система безбедности на основу Стратегије безбедности града
	1.5	Решавање проблема становања у складу са стратегијом становања (програм стаановања за сиромашне и угрожене друштвене групе; развој институција и механизма за управљање програмом становања; унапређење и регулисање тржишта станова за издавање, и сл.)
Специфични циљ 2	2.1	Промоција подршке развоју образовања становништва
	2.2	Обогађивање културне понуде, промоција Ниша као културног центра. Подршка стваралаштву појединаца и неформалних

		уметничких група; адаптација старих простора за културне делатности; истраживање, заштита и презентација непокретних културних добара; формирање градских културних центра у селима;
	2.3	Развој спорта и физичке културе Усаглашавање и формулисање стратегије развоја спорта у граду; Изградња и опремање спортских објеката; Креирање спортског бренда града Ниша
Специфични циљ 3	3.1	Уређење простора за рекреацију (бицикличичке, трим, ролер, скејт и др. стазе);
	3.2	Уређење и опремање места за сусрете и дружење на отвореном (паркови, излетишта, шеталишта, игралишта на отвореном)
	3.3	Изградња, уређење и опремање савремених забавних паркова
	3.4	Формирање и опремање друштвених центара
	3.5	Оснивање и опремање објеката за забаву
Специфични циљ 4	4.1	Административна и правна помоћ појединцима и организацијама које обављају делатности од јавног интереса
	4.2	Подршка социјалном предузетништву – унапређивање локалних услова путем локално финансираних пројеката
	4.3	Умрежавање НВО, локалне самоуправе и приватних фирми у циљу задовољавања потреба из надлежности града
	4.4	Програми подстицања и оспособљавања грађана за учешће у одлучивању и решавању локалних проблема

4.4.4. Правац 4: Управљање

ЦИЉЕВИ		АКЦИЈЕ
ПРАВАЦ 4	бр.	ПРАВАЦ 4: УПРАВЉАЊЕ
Специфични циљ 1	1.1	Иницијативе за децентрализацију административног средишта, фондова за развој недовољно развијених подручја, и развој Ниша као центра Фонда за развој југоисточне Србије
	1.2	Децентрализација управе
	1.3	Иницијатива за измену локалних аката (статут, градске одлуке,...)
	1.4	Акциони планови за проблеме који укључују сарадњу локалних и републичких власти и грађана (безбеднији град, ванпијачна продаја, насиље у школама и др. у које би били укључени заинтересовани грађани кроз различите форме грађанских иницијатива и самоорганизовања)
Специфични циљ 2	2.1	Успостављање и развој јединственог информационог система града (за потребе управљања територијом, употребу земљишта, саобраћај, туристичку понуду, и сл.)
Специфични циљ 3	3.1	Смањивање дажбина и пореза у циљу повећања атрактивности територије за инвестиције
	3.2	Повећање ефикасности у издавању дозвола за отпочињање предузетничких активности

	3.3	Формирање и јачање центра јединствених услуга "Све на једном месту"
Специфични циљ 4	4.1	Формирање јединице локалне управе за локални развој (задужена за имплементацију стратегије)
	4.2.	Промовисање јавно-приватних партнерстава
Специфични циљ 5	5.1	Рационализација и увођење менаџмент процеса у градску управу
	5.2	Реорганизација и оптимизација система јавне управе, кроз побољшање материјалних и техничких услова и перманентну едукацију радника и праћење њиховог рада
	5.3	Увођење е-управе
	5.4	Институционализација укључивања грађана у процес управљања (у форми јавне расправе, НВО, студентских и других представника у Савету за развој и др.)

Поглавље 5 – План комуникације

План комуникације је финални резултат дискусија одржаних током радионица на тему територијалног маркетинга које су организоване у току израде Стратегије. Формулисан је као интегрални део Стратегије са циљем да подржи атрактивности и потенцијале града Ниша, те подстакне процес развоја у правцу достизања нивоа изврсности и омогући Нишу конкурентност европског нивоа.

Посебни циљеви и активности овог плана су у корелацији са општим циљевима Стратегије. Маркетинг града Ниша и његовог окружења усмерен је на повећање привлачности и интересовања крајњих корисника, и усклађен са потребама повећаног обима инвестирања у град. Сам План комуникације је уједно и катализатор интереса и водич за јачање и прикупљање стратешких ресурса за подстицање развоја територије града. Као такав, има двоструку функцију:

- да стимулише јединство актера (јавних, приватних и грађана) на територији града и њихову сарадњу у оквиру стратешких пројеката, и
- да привуче спољна средства (инвестиције ван региона) неопходна за унапређење квалитета живота грађана Ниша кроз маркетиншке активности које су засноване на постојећим потенцијалима и предностима Града.

Координацију је могуће остварити формирањем Урбаног инфо центра⁷², који би, оснивањем, постао подршка локалној институцији за развој – посебној јединици у оквиру управе (Правац 4. Управљање). Урбани инфо центар би водио промоцију активности и резултата, планирао јединствени маркетиншки наступ (јединствено графичко решење, заглавља, web site, итд) и у континуитету спроводио Стратегију.

5.1. Циљне групе и тржишта

Циљеви и пројекти у Стратегији предвиђају укључивање различитих партнера и актера у процес њеног спровођења- локалних и значајних актера са националног и међународног нивоа. Стога су за реализацију појединачних акција и пројеката одређене циљне групе, са територије града Ниша и из његовог окружења. Ове акције су понекад дате уопштено и без у потпуности разрађеног начина на који ће се ови актери укључивати и обухватају: грађане,

⁷² Предлог са радног састанка, али и технички савет ЕРВЕТ-а

јавна предузећа, институције, невладин сектор, професионалне организације, приватне предузетнике, крупне инвеститоре, националне или европске институције и мреже, итд.

Планом маркетинга предвиђа се спровођење различитих фаза активности, координисаних са Стратегијом. Оријентисан је тако да у току прве фазе максимализује укључивање потенцијала града Ниша (интерни маркетинг), а да при том не искључује остале актере, као што су они са националног нивоа и из окружења.

Након прве фазе, приоритет ће се дати пројектима који имају за циљ сарадњу на националном и међународном нивоу (спољни маркетинг), обухватајући и комуникацију са могућим инвеститорима ван града Ниша.

5.2. План комуникација и извори финансирања

Финансијска средства неопходна за спровођење активности из Плана комуникације биће обезбеђена већ у иницијалној фази. Већина средстава потиче из фондова које је град Ниш наменски одредио за реализацију плана. Додатни извори могу да се обезбеде кроз учешће у одговарајућим међународним пројектима из домена сарадње и размене искустава о територијалном и урбаном маркетингу, и који су доступни Србији у оквиру европских програма (IPA, прекогранична сарадња, билатерални програми, итд.).

План комуникације ће служити као основа за остваривање партнерстава приватног и јавног сектора, и као средство за обезбеђење фондова за даљу реализацију пројеката. У вези са коришћењем спољних фондова у преговорима са националним или међународним институцијама за развој, град Ниш ће да прикаже, не само предности своје територије, већ и сопствене проблеме и могућности.

5.3. Специфични циљеви

Према Стратегији развоја града Ниша (Правац 2 „Јачање иницијатива територијалног маркетинга са циљем да се побољша имиџ града као економског центра“) посебни циљеви Плана комуникације су следећи:

- 1) Промовисање постојећих специфичности и елемената изврсности територије Ниша (оно што је специфично само за Ниш и његов регион);
- 2) Објашњење појма стратешког планирања и давање информација о користима које обезбеђује Стратегија (интерним и екстерним корисницима) и подстицање актера да узму учешће у процесу планирања развоја града;

- 3) Повећање интересовања потенцијалних актера у граду Нишу (потенцијални инвеститори, туристи, итд.), и јачање стратешког партнерства кроз дискусију о резултатима и предностима пројеката произишких из Стратегије.

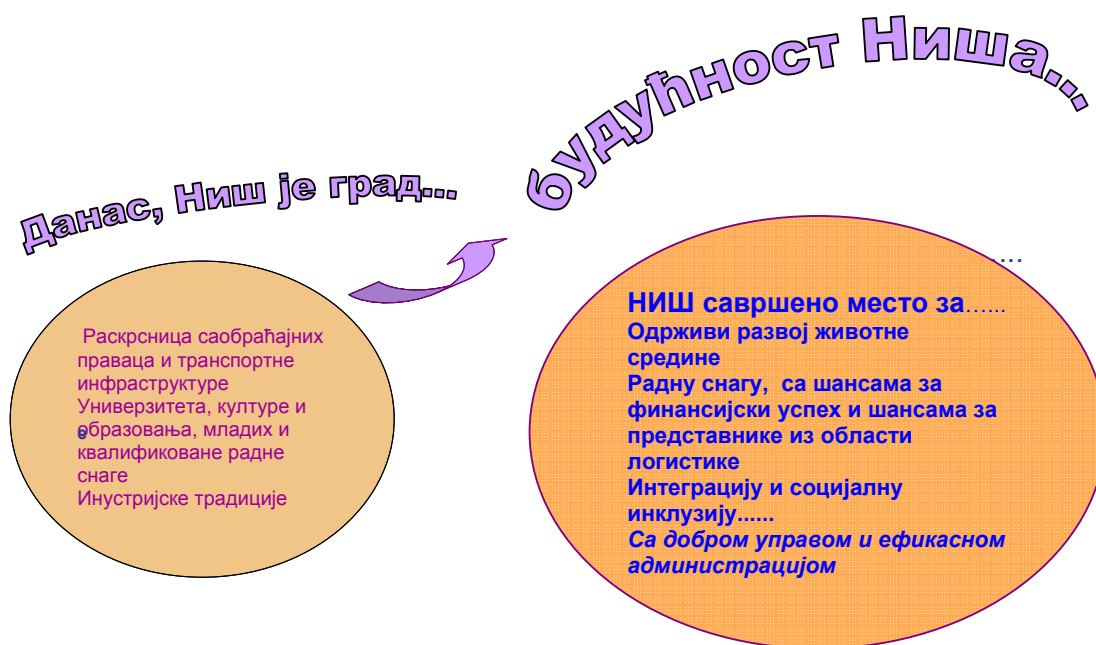
5.4. Структура Плана комуникације

На одржаним радним сесијама договорено је да би План комуникације требало да се спроведе кроз:

- 1) Оснивање Урбаног инфо центра. План комуникација, као интегрални део Стратегије, је начин да се остваре територијални и одрживи развој града Ниша, оптимални услови за конкурентност града, као и да се побољша квалитет живота грађана обезбеђивањем бољих управљачких механизма у локалној самоуправи,
- 2) Промоција специфичности и елемената изврности града Ниша,
- 3) Маркетинг пројеката које Стратегија предвиђа. Радиће се у две фазе: *Фаза А:* у највећој мери је оријентисана према актерима на територији Града уз континуално обезбеђивање информација о повољностима и резултатима пројеката изведених из Стратегије. *Фаза Б:* има за циљ да привуче средства потенцијалних страних инвеститора и сходно томе успостави односе са земљама и регионима који имају добре односе са Србијом у области економске сарадње, а које су посебно везане за Ниш и његов регион.

5.4.1 Специфичности и елементи изврности Ниша

Ово је акција која има за циљ боље позиционирање *Бренда града и његове територије*, и промоцију специфичности Ниша, у складу са већ постојећим маркетиншким пројектима. Она ће бити вођена са циљем да се представе имиџ града и потенцијали територије, као и да се омогући остварење циљева и задатака изведених из Стратегије. Прецизније, План комуникације може значајно да допринесе стварању позитивног утиска о граду ван његових граница.

Предности Ниша које треба да буду основа за даље акције су:

- Геостратешка позиција и лак приступ примарној саобраћајној инфраструктури (аутопутевима, путевима, железничким пругама, аеродрому),
- Ниш као центар индустријске традиције са добрим развојним шансама у смислу постојеће опреме, кадра и производних потенцијала,
- Ниш са имиџом универзитетског града и града културе,
- Ниш са добрим потенцијалима (природним, антропогеним) за унапређење туристичке понуде,
- Ниш као град у коме постоје значајни природни потенцијали и добро очувана животна средина.

Тржиште

Маркетиншке активности у овој области су усмерене ка спољним тржиштима која се налазе на регионалном, националном и интернационалном нивоу. Умрежавање са националним агенцијама и институцијама (нпр. СИЕПА, министарства) максимизираће ефекте промоције.

Циљне групе ће бити:

- Потенцијални домаћи и страни инвеститори,
- Европске институције и међународни донатори,
- Пословне мреже и асоцијације у Европи, суседним државама и у земљи,

- Организације из области културе у Европи, у суседним државама и у земљи,
- Туристичке организације у Европи, суседним државама и у земљи.

Правци активности

Акције територијалног маркетинга треба да буду у вези са посебним карактеристикама и специфичностима територије града Ниша.

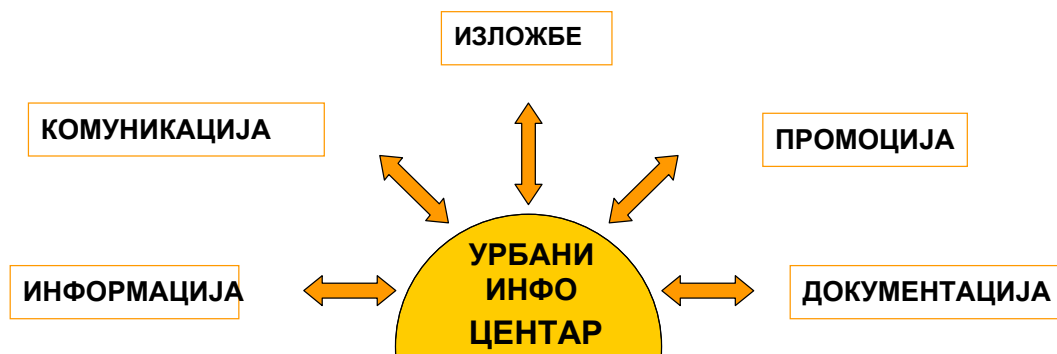
Алати

Маркетинг специфичности и елемената изврности Ниша захтеваће одговарајуће инструменте који ће имати утицај на све циљне групе које треба укључити у планирање развоја града. Неки од одговарајућих алата су:

- Заједнички маркетинг (као што су јединствена графичка решења, заглавља итд.);
- WEB SITE (српска и енглеска верзија) усмерена, како на промоцију потенцијала Ниша, тако и на промоцију саме Стратегије (видети Анекс 4.);
- Разрада лого-а града који ће да симболизује процес развоја и који би садржао: „Симбол нишке тврђаве је смештен у центар зеленог храстовог листа (симбол екологије, дугог живота и снаге), глава цара Константина је смештена на симбол нишке тврђаве; мале звезде су постављене око храстовог листа, као симбол ЕУ и други елементи на основу којих се указује да је Ниш центар бизниса“;
- Пропагандни материјали различитог садржаја (брошуре, флајери и др.);
- Интернет презентација града која садржи информације о локалним потенцијалима, техничке и статистичке податке, итд.;
- Дигиталне (и ГИС) базе података које садрже информације о различитим секторима као што су: опремљене индустријске зоне, логистичке могућности, индустрија града, универзитет, културни ресурси, природни ресурси, туристичка понуда, итд.;
- Базе података о националним и иностраним организацијама које се баве питањима развоја;
- Учешће на националним сајмовима као и организовање билатералних сусрета са заинтересованим актерима;
- Учешће на специјализованим међународним сајмовима који би служили као промоција Ниша у разним областима.

5.4.2. Комуникација Стратегије

На радом састанку у току израде Плана комуникације изражена је жеља и потреба да управа града Ниша оснује радну групу која треба да буде одговорна за промоцију, спровођење активности и праћење резултата Стратегије.

Први корак ка реализацији стратешких приоритета и пројеката из Стратегије треба да буде стварање Урбаног инфо центра. Након његовог формирања, кренуло би се са промоцијом одговора на следећа питања: Шта за град Ниш значи Стратегија развоја и План акција? Који су приоритети Стратегије развоја? Који су приоритетни правци развоја и развојни пројекти? У ком су статусу започети пројекти и планске акције? Поред општих информација Урбани инфо центар би требало да укључи и локалне актере у свој рад.

Циљеви Урбаног инфо центра су:

- Информисање грађана о спровођењу Стратегије,
- Подршка укључивању стејкхолдера у њено спровођење и започета сарадња,
- Подизање свести стејкхолдера о њиховим одговорностима,
- Стварање мрежа грађана/стејкхолдера,
- Дефиниција и дискусија о предлогу маркетиншке кампање за „Град будућности“ ,
- Поспешивање примене и размене знања између стејкхолдера.

Центар би давао подршку градској управи и његове примарне функције би биле:

- Активности у вези са документацијом,
- Промотивне активности,
- Активности везане за презентације,

- Маркетиншке активности (нпр. истраживање о циљним групама, разрада предложених маркетиншких активности и алата, пригодна предавања, тематски састанци, мултимедијалне презентације, изложбе, радионице, ажурирање веб сајта, достављање тематских чланака новинама, итд.),
- Подршка пројектима који за циљ имају комуникацију са спољним актерима (идентификација националних и/или интернационалних догађања, сајмова, итд.).

У првој фази спровођења Стратегије, промоција ће бити усмерена на локално тржиште ради постизања ширег консензуса и укључивања локалних актера и приватног сектора у спровођење појединих пројеката.

У другој фази, по започетој имплементацији, маркетинг је могуће усмерити ка спољном тржишту и пројектима са много већим утицајем.

5.4.3 Промоција пројеката из Стратегије

Као што је наведено у структури Плана маркетинга, активности ће се спроводити у две фазе - А и Б. Фаза А се назива и *Интерни/локални маркетинг* и усмерена је на локалне и регионалне актере, као и на грађане Ниша. Ово је фаза промоције пројеката усмерена ка локалној јавности и приватним стејкхолдерима. Друга фаза – Б, углавном има за циљ *спољни маркетинг* и усмерена је на актере на националном и интернационалном нивоу.

Фаза А- Интерни/локални маркетинг

Тржиште: интерна промоција биће концентрисана на локално и регионално тржиште. Њен задатак је да мобилише и укључи локалне актере у спровођење Стратегије и релевантних пројеката. Такође ће служити као основа за привлачење већих инвеститора и осталих заинтересованих који имају утицај на спровођење Стратегије.

Циљне групе: а) градска управа, пет општина, управа за развој, привредна комора; б) јавна предузећа, приватна предузећа, локалне финансијске институције, универзитет, агенција за МСП, асоцијације и НВО, локални медији, грађани итд.

Пројекти: промоција идеја и акција које су кључне за развој града и које би одмах имале ефекта на побољшање квалитета живота и на побољшање економске ситуације у граду. У почетку, акценат би био на пројектима који могу да се реализују у кратком временском року.

Акција: „све на једном месту“

Циљне групе су одабране у зависности од карактера пројеката.

Алати: алати промоције у овој фази треба да буду усклађени тако да досегну до циљних група на локалној територији.

Поред поменутог интернет web site-a, биће приређен и електронски билтен који ће бити дистрибуиран локалним стејкхолдерима. Друга корисна средства су: услуге локалних радио и ТВ станица, локалне новине, билборди, јавни форуми, јавне расправе и тематски састанци, видео архива пројеката и др.

Фаза Б-Екстерни/спољни маркетинг

Тржиште: спољна промоција Стратегије развоја биће усмерена ка актерима на националном нивоу, међународним организацијама, државама или другим изворима финансирања и инвестирања. На националном нивоу град Ниш ће уложити напоре у преговарање и лобирање са централним властима, како би остварио већи финансијски доток за стратешке пројекте.

На националном и међународном нивоу град Ниш ће уложити веће напоре за остваривање предности у оквиру савремених тенденција у привреди уз константну потрагу за профитабилним инвестицијама на страним тржиштима. Из овог разлога је неопходно ставити маркетиншке акције у функцију реално доступних извора финансирања. Политике за привлачење инвестиција, побољшање квалитета радне снаге, материјална и нематеријална инфраструктура, иновације, итд, треба да се спроводе у коорелацији са одговарајућим промотивним акцијама фокусирани на привлачење међународних компанија.

Циљне земље: европске земље, земље у окружењу и региону, Русија и вероватно у будућности Кина, САД, Канада и Јапан, као и суседне земље за прекограничну сарадњу.

Циљне групе:

а) циљне групе у земљи

- Републичка влада, министарства и агенције,
- Интернационалне организације и фондови који делују у Србији

б) међународне циљне групе

Велике међународне финансијске институције: Светска банка, Европска банка за обнову и развој, развојни фондови ЕУ (IPA фондови, будући структурни фондови), развојни фондови УН и др.

- Амбасаде економски развијених земаља у Србији, међународне пословне мреже,
- Мултинационалне компаније као посебан извор додатних инвестиција.

Пројекти: при промоцији нагласак ће бити стављен на компаративне предности које нуди град Ниш. Неке од њих нису још препознате али ће бити валоризоване и активирани уз помоћ локалних пројеката и финансија.

У складу са Стратегијом, промоција ће се усмерити на следеће:

- Град Ниш као логистички центар,
- Материјална и нематеријална инфраструктура и услуге које град може пружити компанијама,
- Универзитетски центар и доступна висококвалификована радна снага по приступачнијој, нижој цени,
- Град са индустријском традицијом и индустријским објектима,
- Развијене социјалне и здравствене услуге као гаранција квалитета живота. Могуће промотивне кампање ће узети у обзир: конкурентне здравствене услуге доброг квалитета и промоцију појединих здравствених установа усмерених ка бањском туризму, стручној размени лекара итд.,
- Ниш као туристичка дестинација: промоција ће бити усмерена ка ЕУ земљама (посебно транзитни туризам). Начини промоције: појављивање на сајмовима, штампање лифлета, преко медија (кабловска, сателитска мрежа), формирање штандова на граничним прелазима и наплатним местима, побољшан систем сигнализације и знакова поред доминантних саобраћајница,
- Ниш као град културе, историје и спорта: филмски фестивали, Nišvill, хорске манифестације, специјализовани пројекти нпр. везани за цара Константина и Милански едикт. Промоција би се вршила преко медија и на други одговарајући начин,
- Ниш - безбедан град, кроз промовисање ове идеје кроз медије,
- Ниш као град здраве хране треба промовисати на сајмовима пољопривреде, нутриционистичким скуповима, итд.

Средства: спољни маркетинг града Ниша ће бити усмерен ка могућим финансијерима из различитих сектора.

- Град Ниш ће проценити потребу за учешћем и промовисањем на догађајима интернационалног значаја као што су: урбани маркетиншки догађаји (MIPIM, Global Cities, EMPEX, итд.),
- Догађаји за привлачење инвестиција (la Baule, Red Hot локације),

- сајмови за промоцију кластера града Ниша,
- други међународни догађаји и изложбе.

У те сврхе користиће се следећи маркетиншки инструменти:

- Комуникациони материјали, интерактивне мапе, видео или ЦД записи о повољностима за инвеститоре које нуди град Ниш и који ће бити дистрибуирани институцијама и потенцијалним инвеститорима,
- Стварање мреже контаката са националним и интернационалним партнерима (нпр. Градови логистички центри или Европски градови одрживог развоја, ради размене добре праксе и стварање услова за рад на заједничким европским пројектима),
- Брошура "Инвестирај у Ниш" усмерена ка потенцијалним инвеститорима,
- Мултимедијалне базе података које садрже све потребне статистичке податке, податке из националних и локалних регистара, логистичке капацитете и повољности за инвестиције,
- Учешће на међународним сајмовима, билатерални састанци, сусрети економских делегација, медијске кампање, итд.

Поглавље 6. – Дефинисање буџета и потенцијални извори финансирања

6.1 Увод у методолошке аспекте

Размишљајући о томе како финансирати имплементацију Стратегије, веома је важно узети у обзир економску евалуацију пројеката повезаних са испуњењем стратешких линија, циљева и активности. То треба користити за правилно евалуирање одрживости пројеката, како са економског тако и са финансијског становишта, што значи анализирање неопходних количина ресурса, као и њихово обезбеђивање из потенцијалних извора. Ова врста активности је део процеса који води провери економске и финансијске одрживости целе Стратегије, која би требало да има у виду не само активности и пројекте (оне који су већ у току, као и оне које би требало развити и имплементирати *ex novo*), него такође и субјекте, главне учеснике, улоге и компетенције корисне за њихово испуњење.

Почетна тачка ове важне фазе требало би да буде стварање базе података пројеката и активности како би се избегло преклапање активности, а истовремено, када год је то могуће, омогућило разматрање њиховог обједињавања ради синергијског деловања.

Ово значи да би за сваки пројекат требало прикупити информације као што су назив активности, предвиђене/процењене неопходне инвестиције, временски оквир, главне инвеститоре (општина, други јавни и приватни ентитети) и када год је то могуће проценат различитих квота финансирања и потенцијалне изворе финансирања.

Након прве грубе процене, стратешки развој града Ниша захтева значајне финансијске ресурсе за реализацију пројеката. Тренутно, расположиви финансијски ресурси у граду довољни су само за покривање мањих пројеката. Могућност развијања дугорочних инвестиционих пројеката је јако ограничена. Због тога ће Град морати да ојача своје напоре да стимулише потенцијалне инвеститоре на локалном нивоу, и мораће да тражи екстерне изворе финансирања на националном и међународном нивоу. У овом поглављу ћемо навести кратку листу могућих инвестиционих фондова и финансијских линија, како на националном, тако и на међународном тржишту.

Приватно-јавно партнерство

Кључ успеха у планирању и имплементацији Стратегије развоја града лежи у могућности спровођења низа иницијатива и акција кроз партнерство јавног и приватног сектора.

Овај широко примењен приступ треба довести у везу са стратешким фактором који произилази управо из економске квантификације инвестиција које су неопходне за остварење постављених циљева у оквиру Стратегије.

То се односи како на велике инфраструктурне радове, тако и на структурирање локалног система, као што је нпр. структурно унапређење града. Простор за маневрисање може да се нађе и у политикама и инвестицијама које обезбеђују подршку и подстицај постојећим активностима у оквиру различитих стратешких праваца.

Јасна разлика између различитих типова акција и намена буџетских средстава за реализацију истих, као и спољних ресурса који су неопходни за имплементацију, треба да се заснива на анализи самоодрживости инвестиција у току управљања удруженим услугама.

Имплементација Стратегије развоја града захтева знатне ресурсе које треба пажљиво квантификовати приликом израде планских докумената. При томе, треба имати на уму да ће се износ процењених средстава мењати у току имплементације Стратегије у оној мери у којој се буду мењале различите предвиђене акције. Истовремено, потребно је утврдити изворе и начине изналагања тих средстава. Треба истаћи да ће већи део неопходних средстава за имплементацију Стратегије обезбедити она сама, у виду нуспроизвода реализованих акција.

Свакој од предвиђених акција одговара један или више извора финансирања: јавни, приватно-јавни и приватни.

- **Јавно финансирање** може да се обезбедити из локалног буџета или републичких и међународних субвенција, и представља само мали део неопходних средстава.
- **Приватно-јавно партнерство** представља облик дугорочне сарадње приватног и јавног сектора која је регулисана уговором и има за циљ извршење јавних послова.
- **Приватно финансирање** треба да буде прогресиван процес, и оно је резултат и маркетиншких акција и створених повољности за улагања инвеститора.

Јавно финансирање треба да покрије два вида акција

Први обухвата акције које немају економски повраћај, али су свеједно неопходне за имплементацију Стратегије, као што су инфраструктурне и социјалне интервенције.

Други вид обухвата све акције високог ризика или ниског повраћаја, које захтевају јавна финансијска средства да би се активирала партиципација приватног сектора.

За оба случаја напред наведених акција, финансирања су неповратна и одговарају подршци коју треба да обезбеди јавни сектор за имплементацију Стратегије.

Приватно-јавно партнерство представља облик дугорочне сарадње приватног и јавног сектора која је регулисана уговором и има за циљ извршење јавних послова. Партнерство приватног и јавног сектора, треба да представља допринос јавног сектора. Овај допринос има карактер предузетничког учешћа које подразумева економску корист.

У таквом контексту неопходним средствима се управља заједнички, тако да се и ризици који се односе на пројекат деле равноправно, односно, пропорционално у складу са надлежностима пројектних партнера у управљању ризицима, за разлику од јавног финансирања.

Приватно-јавна партнерства представљају веома сложене структуре у правном, финансијском и привредном смислу, у оквиру којих приватна и јавна предузећа делују заједно у циљу имплементације, управљања инфраструктурним пројектима или пружања јавних услуга. Приватно-јавно партнерство може бити подељено у две класе: партнерства код којих је однос између приватног и јавног сектора регулисан уговором са јасно дефинисаним циљевима – у смислу инвестиција и услуга које треба обезбедити – које треба остварити у одређеном временском року, и институционална партнерства приватног и јавног сектора код којих су циљеви више опште природе, а временски рокови средњорочни или дугорочни.

Приватно финансирање треба да стимулишу и обезбеде све оне акције које су предвиђене Стратегијом и које захтевају подршку јавних политика урбаног маркетинга усмерених ка проналажењу инвеститора изван локалне заједнице. Ове акције обухватају и промотивне кампање. Ове кампање треба да спроводи јавни сектор уз финансијску подршку приватног сектора, а циљ им је да генеришу позитивне утицаје на развој града у различитим секторима, као што су туризам, финансије, транспорт и логистика.

У овом поглављу навешћемо и краћу листу могућих домаћих и страних извора финансирања.

6.2 Домаћи извори финансирања

а) Фонд за развој Републике Србије

Циљеви овог фонда који је основала Влада Републике Србије су инвестирање у нове програме, реконструкција, модернизација, финансирање трајних добара, кредитирање програма за остварење боље конкурентности, као и програма који обезбеђују иновативне технологије (кредитирање свих грана економије, осим примарне пољопривредне производње и инфраструктуре).

Кредити из овог фонда нису намењени програмима чија је процењена вредност преко 250 милиона динара.

Постоје три кредитне линије кредитирања:

- 1) Дугорочни инвестициони кредити;
- 2) Дугорочни кредити за фиксни обртни капитал – услови за дугорочно кредитирање зависе од нивоа развијености општине, заснованог на БНП, у којима је планирано реализовање инвестиционих програма;
- 3) Краткорочни кредити

б) Фонд за пољопривредни развој града Ниша

Сврха: финансирање програма побољшања примарне пољопривредне производње, обуке стручњака, организовање пољопривредника и пољопривредних експерата, промоција неразвијених потенцијала и потреба земље, програми за економски развој земље

с) Агенција за страна улагања и промоцију извоза - SIEPA

Ова агенција нуди неповратну финансијску помоћ у циљу помоћи инвеститорима у секторима производње, услуга који су део међународне трговине, истраживања и развоја.

Услови финансирања:

- Инвестиције у производни сектор;
- Инвестиције у услужни сектор;
- Инвестиције у сектор истраживања и развоја.

с) Национални инвестициони план

Сврха: финансирање 17 сектора (заштита природне околине, енергија, образовање, предузетништво итд) из приватизационих прихода, буџетских вишкова и додатних кредита; сви приватни сектори су финансирани, а ниво финансијских средстава зависи од пројеката.

Националном инвестиционом плану поднете су пријаве за финансирање 5 капиталних пројеката, који су компатибилни са Стратегијом развоја града Ниша:

- Развој индустријске радне зоне града Ниша,
- Конверзија, реконструкција и развој Аеродрома Ниш,
- Изградња Сајмишта,
- Измештање железничке пруге Ниш-Димитровград,
- Ада Женева.

Такође, поднете су још 82 пријаве за финансирање пројеката од локалног и регионалног значаја.

(Види анекс 7)

6.3 Страни извори финансирања

6.3.1 Инструмент Европске уније за пред-приступну помоћ - ИПА

Комисија ЕУ је 17. јула 2006. године усвојила уредбу ИПА Савета (ЕС) бр. 1085/2006 како би помогла земљама кандидатима и потенцијалним кандидатима на њиховом путу ка придруживању ЕУ. Уредба предвиђа финансијску помоћ од 11.5 милијарди евра за период 2007-2013 за све балканске земље које нису чланице ЕУ.

Главни циљеви ИПА инструмента су следећи:

- помоћ у јачању демократских институција и владавине права;
- реформа јавне администрације;
- спровођење економских реформи;
- промоција поштовања људских и мањинских права, као и родне равноправности;
- подршка развоју цивилног друштва и напретку регионалне сарадње;
- допринос одрживом развоју и смањењу сиромаштва;

СТРУКТУРА ИПА-е

ИПА инструмент се састоји од пет компоненти које кореспондирају према пет сектора финансирања:

- 1. Компонента транзиционе помоћи и изградње институција*
- 2. Компонента прекограничне сарадње*
- 3. Компонента регионалне сарадње*
- 4. Компонента развоја људских ресурса*
- 5. Компонента руралног развоја*

Земље потенцијални кандидати, као што је то Србија, могу да конкуришу за средства из Компоненте 1 (транзициона помоћ и изградња институција) и 2 (прекогранична сарадња), али постоји и могућност финансирања одређених активности које иначе припадају компонентама 3, 4 и 5, под компонентом 1.

ИПА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

ИПА помоћ се имплементира кроз два документа: *Вишегодишњи индикативни финансијски оквир*, који установљава финансијске изворе и *Вишегодишњи индикативни плански документ*, који установљава приоритете за финансирање, са важношћу од три године. У финансијском периоду 2007-2009., за Србију је одређено 572.9 милиона евра. За транзициону помоћ и изградњу институција, одређено је 540 милиона евра, док ће 32 милиона евра бити искоришћено за прекограничну сарадњу. Финансијски оквир за прекограничну сарадњу Србије и Бугарске, за период 2007-2009., износи 4.7 милиона евра.

Постоје три области интервенције у оквиру Компоненте транзиционе помоћи и изградње институција за период 2007-2009:

- политички предуслови: јачање демократских институција; реформа јавне администрације, реформа локалних самоуправа, контрола јавних финансија, владавина права, борба против дискриминације и промовисање људских права, подршка цивилном друштву и медијима
- социо-економски предуслови: промовисање запошљавања и реформа образовног система, друштвене инклузије, здравственог сектора, подршка МСП-има, пловних рута, модерне инфраструктуре

- европски стандарди: јачање приступа међународним тржиштима, јачање структура за интеграцију са ЕУ, конкурентности, пољопривреде, природне околине, енергије, транспорта, правосуђа и безбедности, учествовања у ЕУ програмима

Национални инвестициони план за 2007. годину, чији је нацрт припремила Влада Србије а који је тренутно у фази евалуације коју спроводи Европска комисија, предвиђа 178,5 милиона евра. Овај документ садржи следеће предлоге који се уз одређене напоре могу прилагодити за имплементацију Стратегије развоја града Ниша:

- Програм подршке општинама: подршка децентрализацији, локално планирање и односи између националне и локалне управе; 20 милиона евра
- Подршка цивилном друштву: изградња партнерства између актера цивилног друштва у Србији са одговарајућим актерима из Европске уније; 2 милиона евра
- Програм за регионалну привреду и развој: изградња регионалних развојних капацитета на централном и локалном нивоу; 20 милиона евра

Циљеви Компоненте прекограничне сарадње су:

- Прекогранична сарадња између Србије и суседних земаља чланица ЕУ (Румунија, Бугарска, Мађарска) у следећим областима: одрживи развој, инфраструктурна и тржишна интеграција, подршка ПМИ, пољопривреди, јавним сервисима, туризму. Град Ниш је у прилици да оствари прекограничну сарадњу са бугарским градом Ћустендилом.
- Прекогранична сарадња са земљама кандидатима (Хрватска, БЈРМ) и земљама потенцијалним кандидатима: прекогранична инфраструктура, економска сарадња, природна околина, туризам, пољопривреда, образовање, истраживање, институционална кооперација, директни контакти
- Учествовање у транснационалним програмима са ЕУ МС (нпр. СЕЕ програм) у следећим областима: иновација, приступачност, околина, урбани развој

ИПА – ПРЕКОГРАНИЧНА ЈАДРАНСКА САРАДЊА

Ово је посебан програм намењен за 7 јадранских земаља, у којем Србија може да учествује једино у Оси 1 – *Економска, друштвена и институционална сарадња*. У периоду 2007-2009, ИПА инструмент ће доделити Србији 1.4 милиона евра за Јадранску кооперацију. Ова оса подржава активности на јачању истраживања и иновација како би се тиме допринело развоју подручја Јадрана кроз економску, али и друштвену и институционалну сарадњу.

6.3.2 Транснационални програм југоисточне Европе (CEE)

Прекогранична компонента ће такође финансирати учествовање Србије у транснационалном програму за југоисток Европе (CEE). Главни циљ овог програма је подржавање равномерног територијалног развоја и територијалне интеграције на правцима дефинисаним Лисабонском и Гетеборшком агендом. Програм се финансира кроз Европски регионални развојни фонд са укупном сумом од 206 милиона евра за период 2007-2015 и са 245 милиона евра из Националног јавног фонда земаља чланица ЕУ.

Примарни сектори сарадње су следећи:

- Фасилитација иновативности и предузетништва
- Заштита и побољшање животне околине
- Побољшање приступачности
- Развој транснационалних синергија за подручја одрживог развоја
- Техничка помоћ за подршку имплементације и изградње капацитета

Могући партнери су: јавне власти, еквивалентна јавна тела, било које правно тело из јавног или приватног сектора које нема индустријски или комерцијални карактер. Програм није креиран тако да директно финансира приватни економски сектор.

6.3.3 Приступ другим ЕУ програмима 2007-2013

Солунски европски савет у јуну 2003. усвојио је „Агенду за западни Балкан: ка европској интеграцији“ која гарантује приступ земљама као што је Србија програмима заједница за асоцијацију и стабилизацију. Земље западног Балкана могу да учествују у сагласности са споразумима које треба установити у оквиру општег споразума о генералним принципима за њихово учешће у програмима заједнице.

Ову су ЕУ програми ка којима Србија има потенцијални приступ:

- Култура 2007
- Живот +
- Грађани за Европу
- Прогрес
- Основна права и правда (различити подпрограми)
- Омладина у акцији
- СІР – Компетитивност и иновација

- VII Оквирни програм за истраживање и развој
- Marco Polo II

- Програм доживотног учења
- Здравље и заштита потрошача
- MEDIA 2007 - аудио-визуелни

6.3.4 Кредитне линије

Неке од најзначајнијих међународних финансијских институција, које функционишу у Србији, као и одређене финансијске кредитне линије, које проистичу из билатералних односа, описане су у тексту који следи.

а) Европска банка за реконструкцију и развој (EBRD)

Сврха EBRD-а у Србији је финансирање МСП-а за покретање производње, модернизацију, повећање производње, диверзификацију, снабдевање опремом и приватизацију. Активности банке од свог почетка, достигли су 2007. 69 пројеката вредних преко 1 милијарде евра, са 47% инвестиција спроведених у приватном сектору.

Оперативни приоритети банке:

- Приватне корпорације – повећати операције у сектору локалних приватних клијената и промовисати њихове инвестиције у нове технологије и побољшање заштите животне околине
- Инфраструктура – подржаће корпоративно реструктуисање у области електричне енергије, гаса и нафте, као и у секторима путева и железница
- Финансијски сектор – подршка брзом настајању небанкарског финансијског сектора, посебно у областима осигурања, лизинга и пензионих фондова

Услови кредитирања	
Кредитни лимит:	до 200.000 евра
Камата:	тримесечна EURIBOR+6-8%
Грејс-период:	1 година
Крајњи рок за рату:	до 5 година

b) Кредитна линија Европске инвестиционе банке (EIB)

Циљ EIB-а у Србији је финансирање инвестиционих пројеката, МСП-а из свих сектора, инфраструктурних пројеката, заштите животне околине, здравствене заштите и образовања

Велики број пројеката је одобрен од 2005., подржаних са укупном сумом од 671 милион евра.

EIB-ова подршка је базирана на регионалном приступу и сарадњи са другим међународним финансијским институцијама, пре свих са *EBRD*.

Услови кредитирања	
Кредитни лимит:	мин. 40.000 евра
Камата:	6, 32 - 8%
Грејс-период:	3 - 5 година
Крајњи рок за рату:	12 - 15 година

с) Светска банка у Србији

Активности Светске банке у Србији засновани су на трогодишњој (2005-2007.) Стратегији помоћи земљи (CAS), програму вредном од 400 до 550 милиона долара. Ово су три кључна циља из CAS документа:

- Стварање мањег, више одрживог и ефикаснијег јавног сектора
- Стварање већег, динамичнијег приватног сектора кроз подршку стварању бољег пословног окружења, побољшања ефикасности економије кроз реструктурисање државних компанија, обнављање поверења у банкарски сектор, повећања пољопривредне производње, побољшања инфраструктуре и снабдевања енергијом, заштити животне околине и побољшања конкурентности пољопривредника и прерађивача пољопривредних производа, нарочито на тржиштима ЕУ
- Смањење нивоа сиромаштва и побољшање друштвене заштите и приступа јавним сервисима

d) Кредитна линија Владе Републике Италије

Сврха: набавка опреме, резервних делова, технологија и индустријских лиценци италијанског порекла, финансирање постојећих добара, обезбеђивање хипотека, гаранција другим правним лицима и другим комерцијалним банкама.

Услови кредитирања	
Кредитни лимит:	50. 000 – 1.000.000 евра
Камата:	до 4, 9% (за 1 год.), 5,19% (за 8 год.)
Грејс-период:	2 године
Крајњи рок за рату:	до 8 година

е) *Кредитна линија Кредитне фондације за обнову, Франкфурт (KfW)*

Сврха ове кредитне линије је финансирање развојних инвестиционих пројеката везаних за производњу добара и МСП услуга.

Услови кредитирања	
Кредитни лимит:	30 – 50. 000 евра
Камата:	9, 2 - 11, 4%
Грејс-период:	до 6 месеци
Крајњи рок за рату:	до 3 године

6.3.5 Други извори финансирања, донаторски програми и/или пројекти

Током последњих пар година у Србији и неким локалним заједницама или институцијама, реализују се активности кроз мултилатералну и билатералну сарадњу, и донаторске програме и пројекте. Неки од тих програма и/или пројеката, у које је Град Ниш већ укључен, или у које би могао да буде укључен у блиској будућности, описани су у Анексу 5.

Поглавље 7. – Први кораци имплементације

Спремност да се побољшају перспективе развоја града Ниша, дефинисане у Стратегији, довела је до идентификације и описа појединих пројеката и програма који се могу сматрати спремним за реализацију на основу расположивих потенцијалних ресурса.

Предложени су следећи пројекти/програми:

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 1

- Реализација пројекта санације, рекултивације и затварања Нишке депоније

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 2

- Изградња сајмишта
- Стварање повољног пословног окружења и развој МСП

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 3

- Ниш град– праведан град, наш кључ за безбедност
- Каријерно саветовање и удруживање – пут ка запошљавању

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 4

- Територијални информациони систем (ТИС) – Подршка урбаном и руралном развоју града Ниша
- Оснивање посебне јединице за локални развој

Пројекти, чије су нацрте радне групе града Ниша припремиле у форми „фишеа“, наведени су у даљем тексту.

ПРОЈЕКАТ 1**Реализација пројекта санације, рекултивације и затварања Нишке депоније****1. ЦИЉЕВИ**

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА: СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 1 – Специфични циљ бр. 2 – Акције бр. 2.1 и 2.3

ОПШТИ ЦИЉ(ЕВИ)

- Побољшање квалитета животне средине и квалитета живота становништва, значајним смањењем загађења
- Санација последица дугогодишњег загађења параметара животне средине
- Промоција новог приступа поступању и третману отпада

СВРХА ПРОЈЕКТА

- 1) На основу израђеног пројекта санирати постојеће катастрофално стање
- 2) Рекултивисати до сада коришћене површини од преко 30 хектара
- 3) Затварањем постојеће депоније обезбедити нову намену површина
- 4) Обезбедити услове за контролисано санитарно депоновање комуналног отпада у периоду до затварања депоније

2. ОПИС**ОПШТИ ИСТОРИЈАТ**

Депонија је у експлоатацији од 1967. год, начин депоновања комуналног отпада се врши без третмана.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ(И)

- 1) Почетак санитарног одлагања отпада
- 2) Спречавање разношења отпада и уласка животиња на тело депоније
- 3) Обезбеђивање стабилности тела депоније
- 4) Смањење загађења површинских и подземних вода
- 5) Смањење загађења ваздуха
- 6) Комплетна санација локалитета на којем се налази сметлиште и привођење другој намени

АКТИВНОСТИ

- 1) Отварање сегмента S4, ради почетка санитарног одлагања отпада
- 2) Ограђивање тела депоније
- 3) Изградња ободних канала за прикупљање атмосферских вода

4) Каналисање и пречишћавање оцедних вода

5) Изградња Биотрнова

6) Рекултивација по сегментима

7) Пројектовање нове намене површина

3. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ:

Ниш

4. УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ

НОСИЛАЦ(НОСИОЦИ) АКТИВНОСТИ: ЈКП "Медијана"

ГЛАВНИ АКТЕР(И) – Дирекција за изградњу града, Управа за планирање и изградњу

ДРУГИ УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ – Инспекцијски органи, грађевинска оператива

5. ТИП ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

☒ ИНФРАСТРУКТУРА / ЈАВНИ РАДОВИ

☐ УСЛУГЕ

☐ РЕПУБЛИЧКА ПОДРШКА

6. ВРЕМЕНСКИ ОКВИР (ГОДИНЕ)

ПОЧЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ: радови у току

ЗАВРШЕТАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА: до краја 2008.

7. ИНТЕГРАЦИЈА / КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ДРУГИМ ТЕКУЋИМ ИНИЦИЈАТИВАМА

Буџетом града већ су издвојена средства за почетне радове на санацији депоније у износу од 20.000.000 динара. У току су активности на избору нове локације за третман и одлагање отпада на регионалном нивоу

8. МОГУЋЕ ПРЕПРЕКЕ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОЈЕКТА

- Локација на територији две општине, неопходност брзог избора нове локације, поступак обезбеђивања потребних дозвола

9. БУЏЕТ

2.000.000 €

10. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Буџет Града, средства ЈКП-а, средства Фонда за заштиту животне средине, Министарство економије и регионалног развоја...

ПРОЈЕКАТ 2**Изградња сајмишта**

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА: СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 2 – Специфични циљ бр.2 – Акција бр. 2.3

1. ЦИЉЕВИ

ОПШТИ ЦИЉ(ЕВИ)

- Стварање услова за промовисање и развој привреде нишког региона

СВРХА ПРОЈЕКТА

- 1) Промоција потенцијала привреде нишког региона
- 2) Повезивање привредника нишког региона са привредницима из земље и иностранства
- 3) Успостављање пословних аранжмана и интегрисање нишке привреде на међународном нивоу
- 4) Упознавање са стандардима ЕУ и најновијим техничко-технолошким и другим дустигнућима
- 5) Повећање извоза привреде нишког региона

2. ОПИС

ОПШТИ ИСТОРИЈАТ

Постоји велики број сајамских манифестација које се одржавају у граду, а за које не постоји адекватна локација и инфраструктура, као и непостојање могућности да се организују пратећи садржаји (конференције, презентације, скупови привредника и њихових асоцијација итд.)

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ(И)

- 1) Привредни раст
- 2) Повећање извоза привреде нишког региона
- 3) Техничко-технолошки развој
- 4) Пораст запослености
- 5) Интегрисање привреде нишког региона у регионалне и европске интеграције

АКТИВНОСТИ

- 1) Избор локације

- 2) Израда урбанистичко планске документације
- 3) Комунално и инфраструктурно опремање
- 4) Изградња објекта
- 5) Опремање објекта

3. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ:

Град Ниш

4. УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ

НОСИЛАЦ(НОСИОЦИ) АКТИВНОСТИ: Град са надлежним градским управама

ГЛАВНИ АКТЕР(И) – Дирекција за изградњу града и надлежне градске управе

ДРУГИ УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ – Завод за урбанизам

5. ТИП ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

- ☒ ИНФРАСТРУКТУРА / ЈАВНИ РАДОВИ
- ☒ УСЛУГЕ
- ☒ РЕПУБЛИЧКА ПОДРШКА

6. ВРЕМЕНСКИ ОКВИР (ГОДИНЕ)

ПОЧЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ: 2008.

ЗАВРШЕТАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА: 2012.

7. ИНТЕГРАЦИЈА / КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ДРУГИМ ТЕКУЋИМ ИНИЦИЈАТИВАМА

Комплементарност са ЛЕДИБ компонентама и подкомпонентама

8. МОГУЋЕ ПРЕПРЕКЕ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОЈЕКТА

Земљиште, локација, имовинско-правни односи, финансије итд

9. БУЏЕТ

5,000, 000.00 €

10. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

ЛОКАЛНИ/РЕГИОНАЛНИ/НАЦИОНАЛНИ: 1,500,000 € локал 3,500.000 € национални (НИП)

ДРУГИ ПРИВАТНИ ИЗВОРИ: Бизнис сектор

ПРОЈЕКАТ 3**Стварање повољног пословног окружења и развој МСП (ЛЕДИБ Програм)⁷³****1. ЦИЉЕВИ**

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА: СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 2

ОПШТИ ЦИЉ(ЕВИ)

Побољшање услуге локалне пословне управе, боље залагање пословних организација, развој кластера, боље тржиште служби за пословни развој, бољи приступ повољним кредитима

СВРХА ПРОЈЕКТА

- 1) друштвено уравнотежен економски развој
- 2) креирање радних места у Нишавском округу

2. ОПИС

ОПШТИ ИСТОРИЈАТ

Подршка локалној управи у креирању пословног окружења за развој МСП уз промовисање дијалога јавног и приватног сектора. Развој кластера, пружање подршке службама за пословни развој и финансирање МСП

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ(И)

- 1) остварен пораст запослених у секторима текстилне индустрије и грађевинарства
- 2) смањење удела становништва које живи испод границе сиромаштва

АКТИВНОСТИ

- 1) промовисање и иницирање дијалога између јавног и приватног сектора
- 2) стварање форума за учеснике дијалога ради креирања општег привредног плана
- 3) креирање општег привредног плана
- 4) акциони план са приоритетним мерама
- 5) повећање способности пословних организација (комора и сл.) ради обезбеђења правног, регулаторног и политичког оквира за МСП

⁷³ Овај „фише“ пројекта предвиђа интеграцију појединих акција Стратегије са садржајем петогодишњег ЛЕДИБ Програма, који финансира Данска агенција за међународни развој ДАНИДА, у оквиру Данског Министарства иностраних послова. „Фише“ пројекта одражава будуће стање програма, који је тренутно у почетној фази.

6) хоризонтално и вертикално повезивање МСП (кластери) у текстилном и грађевинском сектору

7) јачање локалних служби за пружање пословних услуга сектору МСП (како служби из јавног сектора, тако и служби из приватног сектора)

8) побољшање приступа повољном финансирању – процена могућности подршке кредитној институцији, као и обука особља тих финансијских институција

3. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ:

Нишавски округ

4. УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ

НОСИЛАЦ(НОСИОЦИ) АКТИВНОСТИ: ЛЕДИБ програм финансиран од стране ДАНИДА данског министарства иностраних послова

ГЛАВНИ АКТЕР(И): ЛЕДИБ

5. ТИП ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

- ☐ ИНФРАСТРУКТУРА / ЈАВНИ РАДОВИ
- ☒ УСЛУГЕ
- ☐ РЕПУБЛИЧКА ПОДРШКА

6. ВРЕМЕНСКИ ОКВИР (ГОДИНЕ)

ПОЧЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ: Септембар 2007

ЗАВРШЕТАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА: 2012

7. ИНТЕГРАЦИЈА / КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ДРУГИМ ТЕКУЋИМ ИНИЦИЈАТИВАМА

Стратегија развоја града Ниша

8. МОГУЋЕ ПРЕПРЕКЕ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОЈЕКТА

Фактори макро и мезо окружења

9. БУЏЕТ: 12.000.000 €

10. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Међународни извор: Данска агенција за међународни развој ДАНИДА Министарства иностраних послова Данске

ПРОЈЕКАТ 4**Каријерно саветовање и удруживање – Пут ка запошљавању****1. ЦИЉЕВИ**

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА: СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 3 – Специфични циљ бр.1 – Акција бр.1.3

ОПШТИ ЦИЉ(ЕВИ)

- Поспешивање запошљавања кроз професионално и каријерно саветовање
- Запошљавање угрожених група у области услуга кроз удруживање

СВРХА ПРОЈЕКТА

- 1) Попуњавање празнине у области каријерног саветовања у Нишу
- 2) Благовремено каријерно усмеравање средњошколаца и студената
- 3) Удруживање и запошљавање угрожених група у области услуга, где постоји протрошња а понуда је слаба
- 4) Промоција запошљавања угрожених група

2. ОПИС

ОПШТИ ИСТОРИЈАТ

У Нишу не постоји центар за каријерно саветовање. Незапослени, средњошколци и студенти су без оријентације у планирању своје каријере. Особе преко 50 година старости које остају без посла остављене су без адвокатске подршке. Постоји велики отпор у запошљавању рањивих група и велики број услуга (беби ситинг, итд.) које су непокривене.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ(И)

- 1) Протекта (РИЗ) и НСЗ у партнерству би пружиле услуге професионалног / каријерног саветовања за најмање 1000 незапослених.
- 2) Најмање 100 лица, припадника угрожених група, ушло би у програм удруживања у циљу запошљавања у области услуга
- 3) Формирање најмање 5 малих задруга

АКТИВНОСТИ

- 1) Формирање тима за професионално и каријерно саветовање у оквиру НСЗ и РИЗ (Протекта)

- 2) Изградња капацитета тог тима
- 3) Промоција РИЗ и НСЗ центра за каријерно саветовање
- 4) Пружање услуга
- 5) Формирање програма запошљавања кроз удруживање
- 6) Анализа тржишта и анализа потенцијалних корисника
- 7) Функционална подршка + стручна подршка малим задругама

3. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Град Ниш

4. УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ

НОСИЛАЦ(НОСИОЦИ) АКТИВНОСТИ: ПРОТЕКТА (ГИЗ), НЕС, Министарство, Град Ниш

ГЛАВНИ АКТЕР(И): ПРОТЕКТА (ГИЗ), НЕС

ДРУГИ УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ: 5 опш. и Град Ниш; НВО (организације ОСИ);Тим психолога (ИАН)

5. ТИП ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

6. ВРЕМЕНСКИ ОКВИР (ГОДИНЕ)

ПОЧЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ: 01.01.2008

ЗАВРШЕТАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА: 31.12.2008.

7. ИНТЕГРАЦИЈА / КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ДРУГИМ ТЕКУЋИМ ИНИЦИЈАТИВАМА

ГИЗ– УН-ХАБИТАТ Пилот иницијатива - ЛЕДИБ

8. МОГУЋЕ ПРЕПРЕКЕ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОЈЕКТА

Централизованост служби за запошљавање и образовног система

9. БУЏЕТ:

Треба да се утврди

10. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Треба да се утврде

ПРОЈЕКАТ 5**Ниш град – праведан град, наш кључ за безбедност****1. ЦИЉЕВИ**

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА: СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 3 – Специфични циљ бр.1 – Акција бр. 1.4

ОПШТИ ЦИЉ(ЕВИ)

- Унапређење опште безбедности на нивоима превенције и смањења ризика од свих врста насиља, на нивоу сузбијања и репресије.
- Повећање капацитета релеватних и стручних институција и њихових представника у области безбедности.
- Успостављање боље и јаче сарадње између релевантних институција система које се баве проблематиком.

СВРХА ПРОЈЕКТА

- 1) Формулисање Стратегије за унапређење безбедности као саставног дела Стратегије развоја града Ниша
- 2) Реактивирање Градског савета за безбедност и формирање радних тела која ће се бавити разрадом приоритета и акционих планова Стратегије за унапређење безбедности.

2. ОПИС**ОПШТИ ИСТОРИЈАТ**

У оквиру СИРП програма, подкомпонента Безбеднији градови, током првих шест месеци 2007. године, прикупљени су подаци од релевантних институција са територије града на основу којих је израђен документ Процена локалне безбедности. Ово је кључни инструмент за утврђивање обима криминала у граду, његових манифестација, узрока, утицаја на друштво, и перцепцију јавности. То је и алат за подизање свести и мобилисање разних актера. Ова процена описује: а. Главне социо-економске карактеристике према процени града; б. Карактеристике кључних актера; в. Ниво пружених услуга од стране локалних власти и полиције; г. Постојеће стратегије, политику и активности које се баве питањима безбедности града; д. Основне проблеме безбедности, основне манифестације злочина и насиља, карактеристике жртава и преступника, и страх и виђење злочина и осећаја несигурности, при чему се укључују и питања (примећених) узрока осећаја несигурности у граду. У Нишу је 28. маја 2007. год. одржана презентација Процене локалне безбедности града Ниша. У отвореној дискусији након презентације, учествовали су представници локалне самоуправе, свих

институција система, невладиног сектора и медији. Добијене су и конкретне препоруке везана за приоритетне области у циљу повећања безбедности:

1. Насиље у породици, укључујући подгрупу особа са хендикепом
2. Малолетничка делинквенција
3. Болести зависности
4. Образовање о "Безбедној заједници"
5. Идентификација механизма превенције
6. Неформалне фашистичке групе.

Израда Стратегије за унапређење безбедности је наставак наведеног процеса.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ(И)

- 1) Активиран и функционалан Савет за безбедност са формираним радним групама
- 2) Израђен и усвојен Стратешки план за унапређење безбедности
- 3) Појачана и активна сарадња ресорних институција и организација и унапређени њихови методолошки капацитети

АКТИВНОСТИ

- 1) Формирање радних група за разраду приоритетних области и израду акционих планова. Радне групе ће бити формиране од стране Радног тела за израду Стратегије развоја града, где ће у изради Стратегије за унапређење безбедности учешће узети особе које су учествовале у изради Стратегије развоја града. Ова активност треба да иницира реактивирање Савета за безбедност, који у току овог процеса треба да настави даљи рад на унапређењу безбедности.
- 2) Разрада приоритета по радним групама – Израда акционих планова и ажурирање делова Процене локалне безбедности.
- 3) Заједничко дефинисање визије
- 4) Израда финалног нацрта Стратегије за унапређење безбедности
- 5) Презентација Стратегије локалним актерима – јавна расправа
- 6) Усвајање Стратегије за унапређење безбедности
- 7) Имплементација циљева предвиђених стратешким планом

3. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Град Ниш

4. УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ

НОСИЛАЦ(НОСИОЦИ) АКТИВНОСТИ: Град Ниш

ГЛАВНИ АКТЕРИ: Чланови радних група – представници релевантних институција и организација

ДРУГИ УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ: Савет за безбедност, УН-ХАБИТАТ СИРП Програм

5. ТИП ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

☐ ИНФРАСТРУКТУРА / ЈАВНИ РАДОВИ

☒ УСЛУГЕ

☐ РЕПУБЛИЧКА ПОДРШКА

6. ВРЕМЕНСКИ ОКВИР (ГОДИНЕ)

ПОЧЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ: 1. октобар 2007.

ЗАВРШЕТАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА: 31. децембар 2007.

7. ИНТЕГРАЦИЈА / КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ДРУГИМ ТЕКУЋИМ ИНИЦИЈАТИВАМА

У оквиру УН-ХАБИТАТ СИРП Програма спроводи се програм Безбеднији градови, који је у потпуности комплементаран са наведеним активностима.

ОЕБС је започео иницијативу – пројекат који предвиђа ангажовање локалних актера на унапређењу безбедности, те је самим тим комплементаран са наведеним пројектним активностима.

Пројекат – унапређење односа Полицијске управе и службеника према припадницима ромске мањинске заједнице.

8. МОГУЋЕ ПРЕПРЕКЕ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОЈЕКТА

Немогућност организовања састанка Савета за безбедност и његово стављање у функцију које ће довести до извршавања задатака због којих је формиран.

9. БУЏЕТ

3.000 USD

10. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

ЛОКАЛНИ / РЕГИОНАЛНИ / НАЦИОНАЛНИ: УН-ХАБИТАТ СИРП Програм и Град Ниш

ПРОЈЕКАТ 6**Територијални информациони систем (ТИС) – Подршка градском и руралном развоју града Ниша****1. ЦИЉЕВИ**

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА: СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 4 – Специфични циљ бр.2 – Акција бр.2.1

ОПШТИ ЦИЉ(ЕВИ)

ТИС као инструмент за иновацију метода и процеса рада усмереног ка бољем доношењу одлука и укупној промоцији и развоју градског и руралног подручја

СВРХА ПРОЈЕКТА

- 1) евидентирање и систематизација података и информација о развојним ресурсима, потенцијалима и ограничењима руралног подручја града Ниша, кроз израду тематских мапа везаних за рурално подручје и формирања личне карте села и њихово јавно објављивање
- 2) израда дела интегралне информационе основе за израду и имплементацију различитих врста планских докумената у сектору социо-економског и културног развоја сеоског подручја, односно за доношење различитих нивоа одлука у процесу управљања руралним подручјем,
- 3) продубљивање знања и вештина потребних за успостављање и развој ТИС-а кроз различите облике обуке и тренинга кроз рад
- 4) мотивисање различитих актера везаних за развој руралног подручја у циљу обезбеђивања подршке и њиховог укључења у укупан процес развоја и унапређења ТИС-а

3. ОПИС**ОПШТИ ИСТОРИЈАТ**

На нивоу града Ниша, као један од битних развојних проблема уочена је недовољна информисаност о актуелном стању социо-економских кретања у развоју руралног подручја. Осим непостојања адекватне планске документације као основе за управљање развојем руралног подручја, наведени проблеми узроковани су и непостојањем адекватне (ажурне, поуздане, доступне, лаке за коришћење) информационе основе као подршке: (а) у процесу доношења различитих нивоа и врста одлука у области развоја руралног подручја, а које се односе на ефикасно и ефективно управљање активностима овог развојног сектора, (б) у процесу имплементације таквих одлука у смислу координације активности, праћења ефеката акција у окружењу, праћење реализације активности.

У контексту адекватног управљања развојним ресурсима и потенцијалима руралног подручја као и њихове промоције у односу на различите заинтересоване стране препознат је проблем: недовољне и непотпуне информисаности различитих делова јавности и заинтересованих страна о развојним потенцијалима руралног подручја на територији града Ниша, што надаље узрокује успорен развој сеоског подручја.

Са организационог аспекта недовољна и непотпуна информисаност како јавности, тако и доносиоца одлука узрокована је непостојањем интегралног приступа у успостављању и развоју информационих активности у области развоја руралног подручја, где се као главни проблем препознаје одсуство или недовољна сарадња између актера развоја у овом сектору у смислу недостатка протокола сарадње који би институционализовали овај вид интегралног деловања на нивоу града, као и недостатак процедура којима би се дефинисали начини прикупљања, ажурирања, обраде и дељења података унутар и између институција, организација, јавних предузећа и одељења градских и управа градских општина.

Са аспекта свести о предностима коришћења ТИС-а и његовог успостављања и одржавања у процесу управљања овим активностима, уочена је недовољна подршка управљачких структура за успостављање система као и мањак кадрова, знања и вештина који би указали на предности употребе ТИС-а у контексту развоја подручја града Ниша, и омогућили успостављање и развој система.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ(И)

1) Информациона територијална база података

2) Тематске мапе

АКТИВНОСТИ

1) Мапирање сета грађених и инфраструктурних карактеристика руралног подручја,

2) Мапирање сета руралних просторних ресурса и потенцијала руралног подручја као што су нпр: карактеристике земљишта, врста производних делатности, објекти друштвене инфраструктуре, услужни капацитети, културно-историјски простори и објекти, итд.

3) Интеграција сета података социо – демографских карактеристика руралног подручја на нивоу сеоских домаћинстава, као што су нпр: број и структура сеоских домаћинстава, образовање и удео радно способног становништва, потребе за квалификацијом..., са просторним подацима.

4) Интеграција сета података економских карактеристика руралних подручја на нивоу сеоских домаћинстава, као што су нпр: производне делатности према обиму и врсти, производни капацитети (механизација, објекти и земљиште), начин организовања и удруживања производних делатности итд.

5) Израда каталога домаћинстава, односно личне карте села, у циљу систематизованог приказа развојних карактеристика руралног подручја,

6) Систематизација и интеграција градских евиденција (једног дела) о руралном подручју,

7) Обезбеђивање доступности информација везаних за рурална подручја општине.

4. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ:

Град Ниш

5. УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ

НОСИЛАЦ (НОСИОЦИ) АКТИВНОСТИ: Град Ниш

ГЛАВНИ АКТЕР(И): Градске општине

ДРУГИ УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ: Завод за урбанизам, Управа за планирање и изградњу, Електронски факултет у Нишу

6. ТИП ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

- ☐ ИНФРАСТРУКТУРА / ЈАВНИ РАДОВИ
- ☒ УСЛУГЕ
- ☐ РЕПУБЛИЧКА ПОДРШКА

7. ВРЕМЕНСКИ ОКВИР (ГОДИНЕ)

ПОЧЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ: 01.02.2008.

ЗАВРШЕТАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА: 31.01.2010.

8. ИНТЕГРАЦИЈА / КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ДРУГИМ ТЕКУЋИМ ИНИЦИЈАТИВАМА

Пројекат је компатибилан са низом иницијатива и пројеката који се спроводе на територији града Ниша. Делом се пројекти финансирају са републичког нивоа а делом средствима донатора. Израда дигиталног катастра реализује се на територији града Ниша као део републичког пројекта који се финансира уз подршку ГТЗ-а. У оквиру подршке SIRP пројекта реализује се пилот пројекат „ТИС као подршка руралном развоју градске општине Пантелеј“.

9. МОГУЋЕ ПРЕПРЕКЕ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОЈЕКТА

Иако минималне, препреке овом пројекту могу бити: нестабилност политичке ситуације, нерешен ниво компетенција над територијом града, нејасно дефинисане надлежности у појединим областима.

БУЏЕТ:

350.000 €

10. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

ЛОКАЛНИ / РЕГИОНАЛНИ / РЕПУБЛИЧКИ:

- Буџет града Ниша
- НИП

ДРУГИ ПРИВАТНИ ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА:

- СИРП програм

ПРОЈЕКАТ 7**Оснивање посебне јединице за локални развој****1. ЦИЉЕВИ**

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА: СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 4 – Специфични циљ бр. 4 – Акција бр.4.1

ОПШТИ ЦИЉ(ЕВИ)

Формирати посебану јединицу у оквиру локалне самоуправе чији ће главни задатак бити старање о локалном развоју кроз формулисање, ажурирање и имплементацију Стратегије развоја града Ниша.

СВРХА ПРОЈЕКТА

- 1) Успоставити процедуре, везе, створити организационалне и институционалне услове за одржив локални развој у оквиру имплементације Стратегије развоја града Ниша.
- 2) Гарантовати адекватну имплементацију и ажурирање Стратегије развоја града Ниша.
- 3) Успоставити систем мониторинга и евалуације за Стратегију развоја града Ниша.
- 4) Обезбедити интеграцију и везе између различитих главних јавних и приватних актера укључених у спровођење Стратегије.
- 5) Обезбедити ефикасно обавештавање о имплементацији Стратегије развоја.
- 6) Тражити изворе финансирања у циљу сталног унапређења Стратегије развоја града Ниша.

2. ОПИС**ОПШТИ ИСТОРИЈАТ**

Након усвајања Стратегије развоја града Ниша, треба створити институционалне услове за управљање процесом њене имплементације. Ова активност подразумева много задатака који се разликују од оних које обављају различита одељења локалне управе у оквиру својих дневних активности. Зато је овој активности потребно обезбедити засебну организациону јединицу. Овој јединици треба доделити одређене капацитете, који ће јој омогућавати остваривање интер-секторске и институционалне интеграције, као и праћење и вредновање остварених резултата.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ(И)

Оснивање организационе јединице за управљање и спровођење Стратегијом развоја града Ниша, и одпочињање са радом.

АКТИВНОСТИ

- 1) Припрема Одлуке о оснивању (Студија остваривости – процена потреба, могућности, профил потребне радне снаге, финансије и сл.)
- 2) Одређивање локације и простора за рад
- 3) Обезбеђивање материјалних/ техничких средстава за рад (опрема)
- 4) Обезбеђивање кадрова неопходних за обављање послова (4 радника са сталним радним односом и 4 са повременим) путем запошљавања и прераспоређивања постојећих кадрова
- 5) Тренинзи и обука кадрова који ће радити у овој организационој јединици

3. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Град Ниш

4. УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ

НОСИЛАЦ (НОСИОЦИ) АКТИВНОСТИ: Скупштина града

ГЛАВНИ АКТЕР(И) : Председник Скупштине града

ДРУГИ УКЉУЧЕНИ АКТЕРИ: Градоначелник, Градско веће, Савет за развој, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине

5. ТИП ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

- ☐ ИНФРАСТРУКТУРА / ЈАВНИ РАДОВИ
- ☒ УСЛУГЕ
- ☐ РЕПУБЛИЧКА ПОДРШКА

6. ВРЕМЕНСКИ ОКВИР (ГОДИНЕ)

ПОЧЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ: Новембар 2007.

ЗАВРШЕТАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА: Јун 2008.

7. ИНТЕГРАЦИЈА / КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ДРУГИМ ТЕКУЋИМ ИНИЦИЈАТИВАМА

Пројекат ће омогућити и убрзати реализацију других пројеката у оквиру Стратегије развоја града Ниша

8. БУЏЕТ: треба да се дефинише у складу са постојећим елементима

- Закуп (струја, ПТТ тошкови, грејање)
- Опрема

- Потрошни материјал
- Зараде
- Трошкови за путовања
- Трошкови стручног усавршавања и обуке кадрова
- Уговорне обавезе (консултације, истраживања, анализе)

9. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

ЛОКАЛНИ / РЕГИОНАЛНИ / РЕПУБЛИЧКИ:

- Све из локалних извора, изузев опреме и обуке запослених
- Републички фонд за развој локалне управе (опрема)
- ЛЕДИБ за финансирање тренинга и обуке запослених

Анекси

Анекс 1 – Економски подаци и информације

Табела 1 - Народни доходак по делатностима (у хиљ. дин.)

	Укупно	Пољопривреда, лов, шумарство и водопривреда (сектор А)	Рибарство (сектор Б)	Вађење руда и камена (сектор В)	Прерађивачка индустрија (сектор Г)	Производња и снабдевање ел. енергијом, гасом и водом (сектор Д)
2002	21.964.017	1.526.829	-	21.101	9.442.221	320.696
2003	23.497.852	1.428.672	-	38.013	8.433.307	1.267.663
2004	35.693.779	1.657.896	-	15.415	13.799.043	1.429.075
2005	37.974.652	1.468.464	-	14.438	18.647.175	1.181.515

(наставак) (у хиљ. дин.)

	Грађевинарство (сектор Ђ)	Трговина на велико и мало и оправка (сектор Е)	Хотели и ресторани (сектор Ж)	Саобраћај, складиштење и везе (сектор З)	Активности у вези са некретностима, изнајмљивање (сектор И)	Здравствени и социјални рад (сектор Љ)	Остале комуналне, друштвене и личне услуге (сектор М)
2002	1.198.497	5.671.532	489.471	2.549.920	696.556	47.020	174
2003	1.557.977	6.808.247	683.638	2.333.171	876.066	65.675	5.423
2004	2.293.851	9.596.364	898.570	4.457.285	1.435.617	100.448	10.215
2005	1.927.630	8.897.140	769.872	3.701.749	1.268.073	87.142	11.454

Извор: „Статистички годишњак Града Ниша 2005“, Град Ниш, 2006. година, стр. 78.**Напомена:** Подаци за 2005. годину добијени из: Општине у Србији, Републички завод за статистику Србије 2006. год., стр. 154-155.

Табела 2 - Структура народног доходака по делатностима (у %)

	Укупно	Пољопривреда, лов, шумарство и водопривреда (сектор А)	Рибарство (сектор Б)	Вађење руда и камена (сектор В)	Прерађивачка индустрија (сектор Г)	Производња и снабдевање ел. енергијом, гасом и водом (сектор Д)
2002	100,0	7,0	-	0,1	43,0	1,5
2003	100,0	6,1	-	0,2	35,9	5,4
2004	100,0	4,6	-	0,1	38,7	4,0
2005	100,0	3,8	-	0,3	49,1	3,1

(наставак) (у%)

	Грађевинарство (сектор Ђ)	Трговина на велико и мало и оправка (сектор Е)	Хотели и ресторани (сектор Ж)	Саобраћај, складиштење и везе (сектор З)	Активности у вези с некретностима, изнајмљивање (сектор И)	Здравствени и социјални рад (сектор Љ)	Остале комуналне, друштвене и личне услуге (сектор М)
2002	5,4	25,8	2,2	11,6	3,2	0,2	0,0
2003	6,6	29,0	2,9	9,9	3,7	0,3	0,0
2004	6,4	26,9	2,5	12,5	4,0	0,3	0,0
2005	5,0	23,4	2,0	9,7	3,3	0,2	0,1

Извор: „Статистички годишњак Града Ниша 2005“, Град Ниш, 2006. година, стр. 79.**Напомена:** Подаци за 2005. годину прерачунати на основу података: Општине у Србији, Републички завод за статистику Србије 2006. год., стр. 154-155.

Табела 3 - Народни доходак

	Народни доходак			Народни доходак по становнику		
	у хиљ. дин.		индекс 2004/2003	у дин.		ниво 2004, Република Србија=100
	2003	2004		2003	2004	
Р. Србија	665 003 241	887 723 556	133,5	88 283	118 947	100,0
Ниш. округ	29 649 730	43 017 909	145,1	77 826	113 256	95,2
<i>Град Ниш</i>	23 497 852	35 693 779	151,9	93 482	141 568	119,0
Ниш	23 155 161	35 262 578	152,3	98 140	148 962	125,2
Нишка Бања	342 691	431 201	125,8	22 221	27 984	23,5
Алексинач	2 776 043	3 530 233	127,2	48 557	62 597	52,6
Гаџин Хан	883 892	1 056 301	119,5	86 580	106 289	89,4
Дољевац	814 590	895 917	110,0	41 974	46 662	39,2
Мерошина	724 514	830 805	114,7	49 240	57 014	47,9
Ражањ	378 201	448 480	118,6	34 152	41 476	34,9
Сврљиг	574 638	562 394	97,9	33 725	33 518	28,2

Извор: „Статистички годишњак Града Ниша 2005“, Град Ниш, 2006. година, стр. 190.

Табела 4 - Основни подаци о индустрији (у 000 дин.)

	Број запослен их	Основна средства (набавна вредност)		Друштвени производ	Амортизац ија	Народни доходак		
		укупно	опрема			свега	нето зарада	вишак производа
1995	33 547	3 023 692	1 687 714	762 904	52 768	710 136	172 723	537 413
1996	33 317	4 966 203	2 802 397	707 964	94 525	613 439	286 844	326 595
1997	32 105	5 026 791	2 815 688	929 090	129 472	799 618	394 439	405 179
1998	30 402	8 660 962	4 931 611	1 115 721	150 693	965 028	505 356	459 672
1999	28 404	13 705 510	7 026 747	1 352 245	229 941	1 122 304	600 791	521 513
2000	26 612	27 871 390	14 008 627	2 488 015	370 708	2 117 307	1 176 115	941 192
2001	25 612	54 661 708	15 986 662	9 421 431	1 457 553	7 963 878	2 380 151	5 583 727
2002	...	...	...	11 196	1 754 053	9 442 221	...	...
2003	...	...	...	...	...	...	...	...
2004	...	...	...	...	...	...	...	...

Извор: Исто, стр. 83.

Табела 5: ЛАНЧАНИ ИНДЕКСИ ИНДУСТРИЈСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ ¹⁾

	2004 2003	2005 2004
Укупно	82,1	91,9
14 Вађење осталих руда и камена	65,2	95,7
15 Производња прехрамбених производа и пића	83,1	111,2
16 Производња дуванских производа	99,9	...
17 Производња текстилних предива и тканина	79,2	100,3
18 Производња одевних предмета, производња крзна и производа од крзна	124,3	39,9
19 Штављење и дорада коже, производња кофера, ручних торби, седала, сарачких производа и обуће	27,8	104,3
20 Прерада дрвета и производа од дрвета и плуте осим намештаја, производња производа од сламе и плетарских материјала	37,1	111,3
21 Производња целулозе, папира и производа од папира	562,5	77,8
22 Издавачка делатност, штампање и репродукција снимљених медија	87,1	109,4
24 Производња хемикалија и хемијских производа	94,4	102,7
25 Производња производа од гуме и производа од пластичних маса	60,8	165,4
26 Производња производа од осталих неметалних минерала	95,9	90,3
27 Производња основних метала	177,6	95,7
28 Производња стандардних металних производа осим машина и уређаја	125,5	109,4
29 Производња машина и уређаја и апарата за домаћинство	198,9	153,4
30 Производња канцеларијских и рачунских машина	1255,8	105,8
31 Производња електричних машина и апарата, осим електричних апарата за домаћинство	13,4	68,6
32 Производња радио, телевизијске и телекомуникационе опреме и апарата	44,2	62,7
33 Производња медицинских, прецизних и оптичких инструмената, сатова и часовника	103,5	69,9
34 Производња моторних возила, приколица и полуприколица	55,3	193,0
35 Производња осталих саобраћајних средстава	99,7	26,0
36 Производња намештаја, разноврсних производа	158,0	22,1
37 Рециклажа	117,5	56,6
40 Производња и снавдевање електричном енергијом, гасом, паром и топлим водом	122,1	116,0
41 Сакупљање, пречишћавање и дистрибуција воде	96,1	98,5

¹⁾ Подаци су приказани у складу са Законом о класификацији делатности и регистру јединица разврставања (Сл. Лист СРЈ, број 31/96, 12/98 и 74/99)

Извор: „Статистички годишњак Града Ниша 2005“, Град Ниш, 2006. година, стр. 85.

Табела 6 – Пољопривредно земљиште у Нишу

Власништво	Пољопривредно земљиште (ха)												Укупно пољопривредно земљиште	
	Обрадиво пољопривредно земљиште								Укупно обрадиво земљиште		Пашњаци			
	Оранице		Воћњаци		Виногради		Ливаде							
	Стат	Кат	Стат	Кат	Стат	Кат	Стат	Кат	Стат	Кат	Стат	Кат	Стат	Кат
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Приватно	21392	21441	1829	1504	3901	3819	1785	1741	28907	28480	3014	2521	31921	31001
Државно	337	3146	120	243	60	257	62	168	579	3815	42	2566	621	6381
Укупно	21729	24587	1949	1747	3961	4076	1847	1909	29486	32295	3056	5087	32542	37382
Неорг.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4454	-	4454	-
Укупно	21729	24587	1949	1747	3961	4076	1847	1909	29486	32295	7510	5087	36996	37382

Извор: Стратегија економског развоја руралног подручја града Ниша 2007-2010, 2006.

Табела 7 – Земљишни фонд по структури власништва

Територијал на јединица	Површина територијал не јединице	Облик својине	Земљишни фонд (ха)					
			Плодно земљиште				Неплодно земљиште	
			Пољопривредно земљиште		Шуме и шумско земљиште			
			Стат	Кат	Стат	Кат	Стат	Кат
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Град Ниш	59697	Приватно	31921	31001	10460	10287	2410	1073
		Државно	621	6381	38	4860	68	6057
		Укупно	32542	37382	10498	15147	2478	7130
		Неорг.	4454	-	4605	-	5109	-
		Укупно	36996	37382	15103	15147	7587	7130

Извор: Стратегија економског развоја руралног подручја града Ниша 2007-2010, 2006.

Табела 8 - Туристички промет

	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста		
	укупно	домаћи	страни	укупно	домаћи	страни	укупно	домаћи	страни
1995	88 503	82 452	6 051	345 415	332 111	13 304	3,9	4,0	2,2
1996	75 657	70 139	5 518	355 317	342 564	12 753	4,7	4,9	2,3
1997	65 457	58 549	6 908	279 763	268 419	11 344	4,3	4,6	1,6
1998	71 701	65 949	5 752	383 333	372 625	10 708	5,3	5,7	1,9
1999	53 571	50 594	2 977	318 685	312 572	6 113	5,9	6,2	2,1
2000	91 081	87 329	3 752	496 395	487 828	8 567	5,5	5,6	2,3
2001	72 994	66 965	6 029	372 997	362 155	10 842	5,1	5,4	1,8
2002	73 166	63 419	9 747	239 650	224 337	15 313	3,3	3,5	1,6
2003	63 079	50 512	12 567	220 203	200 095	20 108	3,5	4,0	1,6
2004	68 953	49 610	19 343	236 778	206 344	30 434	3,4	4,2	1,6
2005*	67 455	46 094	21 361	207 215	174 759	32 456	3,1	3,8	1,5
2006*	53 612	40 647	12 965	246 205	224 894	21 311	4,6	5,5	1,6

Извор: СГН - 2005, град Ниш, стр. 105.

* подаци Статистичког билтена града Ниша, 10 -12, 2006. Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине града Ниша, Одсек за статистику, стр 11, Ниш 2007.

Табела 9 - Запослени по секторима делатности у Граду Нишу

	Укупно	Привреда	Ван-привреда	Пољопривреда, шумарство и водопривреда	Вађење руда и камена	Прерађивачка индустрија	Производња електричне енергије, гаса и воде	Грађевинарство	Трговина на велико и мало, оправка
2000	-	53 240	17 568	797	-	26 550	-	3 183	8 090
2001	75 061	52 396	16 341	776	101	25 099	1 625	3 496	7 499
2002	71 455	48 092	16 310	611	105	22 533	1 594	3 252	6 815
2003	68 669	43 187	17 604	540	107	19 061	1 546	3 588	7 000
2004	77 047	49 377	18 438	664	106	20 108	1 539	4 171	10 472
2005	80 457	46 183	18 901	661	101	17 613	1 554	4 255	10 195
2006	78 354	-	-	643	92	15 880	1 507	4 255	9 871

(наставак)

Извор: Статистички билтен Града Ниша, 10-12, 2006, Управа за привреду, одрживи развој и

	Хотели и ресторани	Саобраћајскладиштење и везе	Финансијско посредовање	Послови са некретностима, изнајмљивање	Државна управа и социјално осигурање	Образовање	Здравствени и социјални рад	Друге комуналне, друштвене и личне услуге	Приватни предузетници, лица која самостално обављају делатности и запослени код њих
2000	2 146	7176	2734	2564	2322	6880	8366	-	-
2001	1 955	7553	1259	1854	1940	5303	8334	1943	6324
2002	1 836	7340	970	1780	2117	5293	8237	1917	7053
2003	1 672	6770	821	1658	2301	5364	8454	1908	7878
2004	1 650	7147	917	2384	2420	5714	8333	2194	9231
2005	1 597	7056	918	2126	2561	5774	8407	2266	15374
2006	1 376	6561	1022	2192	2658	5690	8046	2260	16301

заштиту животне средине, Ниш, 2006, стр. 16.

Табела 10 - Лица која траже запослење

	Укупно	Од тога: жене	Образовање					
			без квалификације	ПКВ и нижа	ВКВ и КВ	средња	виша	висока
2002	40 157	21 615	10 479	553	11 641	13 879	1 664	1 941
2003	44 956	24 046	11 588	511	12 887	15 532	1 933	2 505
2004	34 516	18 940	6 801	359	10 104	13 375	1 627	2 250
2005	34 337	19 111	7 265	376	10 032	12 978	1 642	2 044
2005 XII	34 337	19 111	7 265	376	10 032	12 978	1 642	2 044
2006 XII	37 177	20 662	8 197	414	10 649	13 612	1 835	2 470

Извор: Статистички билтен града Ниша, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Ниш, 2006, стр. 19.

Табела 11 - Лица која први пут траже запослење

	Укупно	Од тога: жене	Образовање					
			Без квалификације	ПКВ и нижа	ВКВ и КВ	средња	Виша	Висока
2002	20 691	12 498	5 922	199	5 184	7 875	641	872
2003	22 339	13 274	6 430	189	5 433	8 433	718	1 136
2004	16 807	9 699	3 471	119	4 553	6 991	659	1 014
2005	16 515	9 556	3 815	129	4 370	6 562	645	994
2005 XII	16 515	9 556	3 815	129	4 370	6 562	645	994
2006 XII	17 872	10 483	4 359	144	4 490	6 851	767	1 261

Извор: Статистички билтен града Ниша, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Ниш, 2006, стр. 20.

Табела 12 - Просечне зараде по запосленом (у дин.)

	Република Србија			Нишавски округ			Град Ниш		
	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда
2005 X	26.721	25.489	29.488	22.993	20.335	28.534	23.924	21.424	29.228
XI	27.378	25.862	30.786	23.052	20.289	28.799	23.903	21.421	29.165
XII	32.244	29.981	37.318	25.132	21.532	32.583	25.665	22.481	32.381
2006 X	32.668	30.989	36.245	26.778	23.057	33.926	27.727	24.227	34.605
XI	33.892	32.168	37.529	27.811	24.139	34.817	28.855	25.509	35.372
XII	41.294	36.733	50.824	34.632	26.693	49.693	35.288	27.910	49.611

Извор: Статистички билтен града Ниша, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Ниш, 2006, стр. 22.

Табела 13 - Просечне зараде по запосленом без пореза и доприноса (у дин.)

	Република Србија			Нишавски округ			Град Ниш		
	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда
2005 X	18.265	17.432	20.134	15.765	13.869	19.718	16.430	14.630	20.249
XI	18.697	17.685	20.971	15.746	13.864	19.661	16.339	14.648	19.925
XII	22.079	20.563	25.479	17.161	14.718	22.217	17.537	15.379	22.089
2006 X	22.340	21.221	24.724	18.294	15.803	23.081	18.954	16.622	23.535
XI	23.148	21.997	25.577	19.004	16.499	23.783	19.728	17.443	24.178
XII	28.267	25.197	34.682	23.606	18.358	33.562	24.031	19.183	33.443

Извор: Статистички билтен Града Ниша, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Ниш, 2006, стр. 22.

Табела 14 - Просечне зараде по запосленом без пореза и доприноса у граду Нишу по општинама (у дин.)

	Град Ниш			Општина Медијана			Општина Палилула		
	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда
2006 X	18.954	16.622	23.535	19.391	16.702	24.021	12.102	10.794	17.875
XI	19.728	17.443	24.178	20.111	17.304	24.889	12.750	11.720	17.235
XII	24.031	19.183	33.443	25.335	19.362	35.416	13.414	11.429	22.436
	Општина Пантелеј			Општина Црвени крст			Општина Нишка Бања		
	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда	укупно	привреда	ванпривреда
2006 X	9.496	2.666	21.018	26.942	28.520	23.249	17.274	7.286	27.543
XI	9.478	2.683	20.935	27.330	28.825	23.819	22.100	17.083	27.181
XII	11.729	3.182	25.510	29.927	30.383	28.863	30.654	27.202	34.374

Извор: Статистички билтен града Ниша, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Ниш, 2006, стр. 23.

Табела 15 - Спољнотрговинска размена региона привредне коморе Ниш за 2006. годину

Округ	Извоз	2006/05 (у %)	Увоз	2006/05 (у %)	Биланс
Нишки	116 778 420	150	284 756 004	156	-167 967 584
Пиротски	161 392 488	112	82 727 979	163	78 664 509
Топлички	13 593 612	126	10 091 801	114	3 501 811
Укупно	291 774 520	126	377 575 784	156	-85 801 264

Извор: Извештај о спољнотрговинској размени фирми са подручја РПК Ниш, РПК Ниш, 2006.

Табела 16 - Спољнотрговинска размена по општинама за 2006. годину

Општина	Извоз	Увоз	Биланс
Алексинач	18 176 133	7 325 903	10 850 230
Бабушница	7 546 226	5 845 337	1 700 889
Бела паланка	822 163	414 728	407 435
Блаце	1 748 869	752 723	996 146
Црвени крст	21 137 033	97 567 690	-76 430 657
Димитровград	69 868	1 129 372	-1 059 504
Дољевац	137 582	346 418	-208 836
Гацин хан	1 085 454	15 273 010	-14 187 556
Куршумлија	7 981 573	2 954 431	5 027 142
Медијана	61 108 265	127 675 562	-66 567 297
Мерошина	948 626	772 306	176 320
Нишка бања	319 748	2 138 967	-1 819 219
Палилула	5 905 902	23 748 631	-17 842 729
Пантелеј	2 328 128	7 202 502	-4 874 374
Пирот	152 954 231	75 338 542	77 615 689
Прокупље	2 862 426	5 332 021	-2 469 595
Ражањ	181 569	163 028	18 541
Сврљиг	6 408 606	3 314 293	3 094 313
Житорађа	52 118	280 320	-228 202
Укупно	291 774 520	377 575 784	-85 801 264

Извор: Извештај о спољнотрговинској размени фирми са подручја РПК Ниш, РПК Ниш, 2006.

Табела 17 - Увозне и извозне дестинације у 2006.

	Извоз		Увоз	
	Земља	Износ у \$	Земља	Износ у \$
1.	Француска	47 324 219	Немачка	40 075 628
2.	Немачка	44 605 691	Кина	39 544 979
3.	Велика Британија	33 591 166	Бугарска	27 035 243
4.	Италија	22 283 869	ЕУ	22 809 821
5.	Македонија	18 622 787	Турска	20 532 027
6.	Црна Гора	18 249 456	Италија	20 264 465
7.	Босна и Херцеговина	15 294 253	Македонија	15 591 502
8.	Холандија	12 600 160	Руска федерација	13 172 155
9.	Грчка	9 661 430	Малезија	12 765 752
10.	Словенија	8 942 128	Мађарска	11 940 031
11.	Остале земље	60 599 361	Остале земље	153 834 181

Извор: Извештај о спољнотрговинској размени фирми са подручја РПК Ниш, РПК Ниш, 2006.

Табела 18 - Основна средства у привреди по делатностима (по набавној вредности) у хиљ. дин

	Укупно	Делатности			
		Индустрија и рударство	Пољопривреда и рибарство	Шумарство	Водопривреда
1994	3 405 329	1 524 590	15 797	13 959	117 671
1995	7 542 676	3 023 692	63 837	14 451	260 709
1996	11 564 458	4 966 203	123 456	20 752	414 867
1997	13 244 972	5 026 791	124 126	21 752	415 153
1998	21 970 278	8 660 962	206 230	34 369	276 790
1999	35 891 373	13 705 510	330 869	346 089	985 690
2000	92 997 928	27 871 390	722 460	106 925	2 142 261
2001	147 117 390	54 661 708	991 777	159 938	2 970 029

(наставак)

	Делатности				
	Грађевинарство	Саобраћај и везе	Трговина	Угоститељство и туризам	остало
1994	57 888	1 229 382	262 572	55 311	128 159
1995	134 867	2 983 813	621 540	159 092	280 675
1996	199 474	3 942 657	1 015 988	239 733	641 328
1997	206 398	5 499 947	1 018 181	229 336	703 288
1998	404 671	9 261 741	1 594 330	373 609	1 157 576
1999	543 326	14 979 627	2 313 316	843 789	1 843 157
2000	1 121 503	49 845 492	5 082 585	1 905 479	4 199 833
2001	2 168 911	70 095 958	7 597 156	2 564 710	5 907 203

Извор: Статистички годишњак града Ниша за 2005. годину, стр. 81.

Табела 19 - Основна средства у привреди по делатностима – по набавној вредности у хиљ. дин

	Укупно	Пољопривреда, лов, шумарство, и водопривреда (сектор А)	Рибарство (сектор Б)	Вађење руда и камена (сектор В)	Прерађивачка индустрија (сектор Г)	Производња и снабдевање ел. енергијом,
2002	173 110 345	1 409 549	-	81 096	5 6451 831	15 913 109
2003	184 544 707	5 377 093	-	88 515	56 118 215	11 527 110
2004	...	...	...	...	...	...

(наставак)

	Грађевинарст во (сектор Ђ)	Трговина на велико и мало и оправка (сектор Е)	Хотели и ресторан и (сектор Ж)	Саобраћај, складиштењ е и везе (сектор З)	Активности с некретнинама , изнајмљивањ е (сектор Ј)	Здравствен и и социјални рад (сектор Љ)	Остале комуналне , личне и друштвене услуге (сектор М)
2002	2 765 597	10 956 193	2 900 407	81 365 374	844 086	422 705	398
2003	3 973 601	17 069 449	3 080 144	85 893 841	966 871	440 745	9 123
2004	...	...	...	...	...	...	...

Извор: Исто, стр. 82.

Табела 20 - Остварене инвестиције по делатностима у хиљ. дин

	Укупно	Производне делатности							Непроизводне делатности	
		Индустри- ја	пољоп. шумар. водопр.	грађевина рство	саобраћај и везе	трговина и угостит.	занатст.	остало	друштв. пол. заједн.	остало
1994	85 788	46 681	5 157	249	2 368	2 555	28	6 441	89	22 220
1995	132 756	60 682	779	428	18 128	6 777	288	14 987	969	29 718
1996	279 702	134 349	2 957	333	28 999	2 897	1 790	22 839	2 498	83 040
1997	314 661	141 769	317	9 883	33 851	3 738	217	9 141	989	114 756
1998	273 401	88 040	8 313	1 819	60 836	2 219	-	40 186	4 645	67 343
1999	607 117	146 398	2 914	2 988	209 718	9 471	13	74 628	4 016	156 971
2000	1 213 345	159 387	4 427	27 441	198 106	7 357	-	194 094	6 635	615 898
2001	2 085 731	773 965	2 816	43 139	396 123	23 677	-	338 776	110 506	396 729
2002	3 893 205	1 223 645	2 650	219 977	1 036 004	216 551	-	707 346	93 041	393 991

Извор: СГН 2005, град Ниш, 2006, стр. 115.

Табела 20а – Остварене инвестиције по делатностима (у хиљ.дин.)

	Укупно	Пољоп. Шумар. Водопр	Рибарство	Вађење руда и камена	Прерађивачка индустрија	Производња и снабдевање ел. енергијом, гасом и водом	Грађевина рство	Трговина на велико и мало и оправка
2003	5 154 472	28 358	-	-	1 042 773	895 939	723 786	51 601
2004	7 723 731	79 127	-	-	3 026 073	408 110	873 401	67 609

Табела 20а – Остварене инвестиције по делатностима (наставак) (у хиљ. дин.)

	Хотели и ресторани	Саобраћај, складиш- тење и везе	Финан- сијско посре- довање	Активно- сти у вези с некрет- ностима, изнајмљи- вање	Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигу- рање	Образо- вање	Здрав- ствени и социјални рад	Остале комуналне, друштвене и личне услуге
2003	833	1 547 760	112 819	460 715	65 286	62 319	115 812	46 471
2004	50	1 944 128	148 499	90 590	714 576	135 236	177 910	58 422

Извор: Извор: СГН 2005, град Ниш, 2006, стр. 116.

Табела 21 - Остварене инвестиције по карактеру изградње и техничкој структури у 000 дин

	Укупно	Карактер изградње			Техничка структура		
		нови капацитети	реконструк. модернизација, доградња и проширење	одржавање нивоа постојећих капацитета	грађевински радови	опрема са монтажом	остало
1995	132 756	67 449	36 915	28 392	66 094	47 679	18 983
1996	279 702	154 251	82 094	43 357	78 449	198 026	3 227
1997	314 661	137 552	158 571	18 538	161 511	149 803	3 347
1998	273 401	116 497	144 131	12 773	100 365	167 544	5 492
1999	607 117	146 828	421 851	38 438	326 405	259 148	21 564
2000	1 213 345	651 754	478 582	83 009	786 208	398 920	28 217
2001	2 085 731	1 174 647	743 972	167 112	900 799	1 133 215	51 717
2002	3 893 205	1 644 715	1 690 306	558 184	1 308 975	2 569 809	14 421
2003	5 154 472	2 983 793	1 397 307	773 372	2 260 095	2 692 876	201 501
2004	7 723 731	2 357 045	4 430 739	935 947	2 866 243	4 576 143	281 345
2005	8 178 396	2 350 585	5 036 247	791 564	4 628 312	3 119 734	430 350

Извор: Извор: СГН 2005, град Ниш, 2006, стр. 117.

Напомена: Подаци за 2005. годину прерачунати на основу података: Општине у Србији, Републички завод за статистику Србије, 2006. год., стр. 154-155.

Табела 22 – Незапослени према стручној спреми, полу и старости

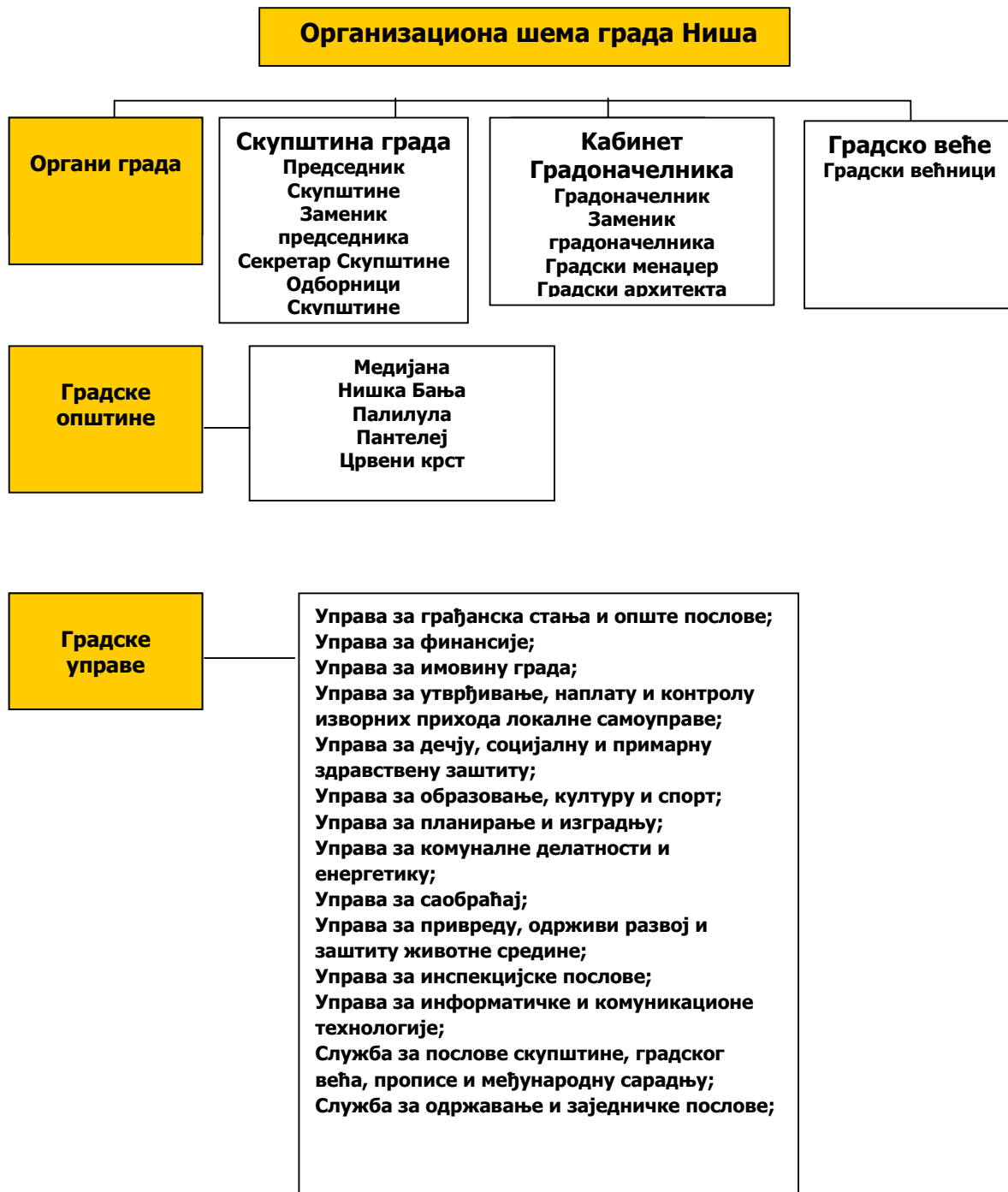
НЕЗАПОСЛЕНИ ПРЕМА СТРУЧНОЈ СПРЕМИ, ПОЛУ И СТАРОСТИ			UNEMPLOYED PERSONS BY QUALIFICATIONS, GENDER AND AGE										
СТАЊЕ НА КРАЈУ ДЕЦЕМБРА 2006.			SITUATION AT THE END OF DECEMBER 2006.										
СТАРОСТ AGE	Укупно TOTAL	Учешће %	Степен стручне спреме - Level of qualifications										
			I	II	III	IV	V	VI - 1	VI - 2	VII - 1	VII - 2	VIII	
Укупно TOTAL	52,006	100.0%	13,287	1,624	14,599	16,878	752	2,206	7	2,601	50	2	
Жена Women	28,443	100.0%	7,657	889	6,555	10,313	159	1,288	4	1,549	29	0	
до 18 година years	Укупно Total	785	1.5%	309	5	459	12	0	0	0	0	0	
	Жена Women	398	1.4%	196	4	191	7	0	0	0	0	0	
19 - 25 година years	Укупно Total	10,955	21.1%	1,811	118	3,852	4,626	82	273	3	190	0	0
	Жена Women	5,696	20.0%	1,032	53	1,605	2,636	40	196	2	132	0	0
26 - 30 година years	Укупно Total	8,686	16.7%	1,770	214	2,313	2,941	44	482	0	917	5	0
	Жена Women	5,012	17.6%	1,000	115	1,171	1,769	24	322	0	609	2	0
31 - 40 година years	Укупно Total	12,679	24.4%	3,141	542	3,206	4,435	143	542	1	649	19	1
	Жена Women	7,599	26.7%	1,855	315	1,662	2,896	49	368	1	438	15	0
41 - 50 година years	Укупно Total	11,067	21.3%	3,142	509	2,918	3,355	220	486	3	416	17	1
	Жена Women	6,283	22.1%	1,931	296	1,380	2,163	32	269	1	201	10	0
50 и више 50 and over	Укупно Total	7,834	15.1%	3,114	236	1,851	1,509	263	423	0	429	9	0
	Жена Women	3,455	12.1%	1,643	106	546	842	14	133	0	169	2	0

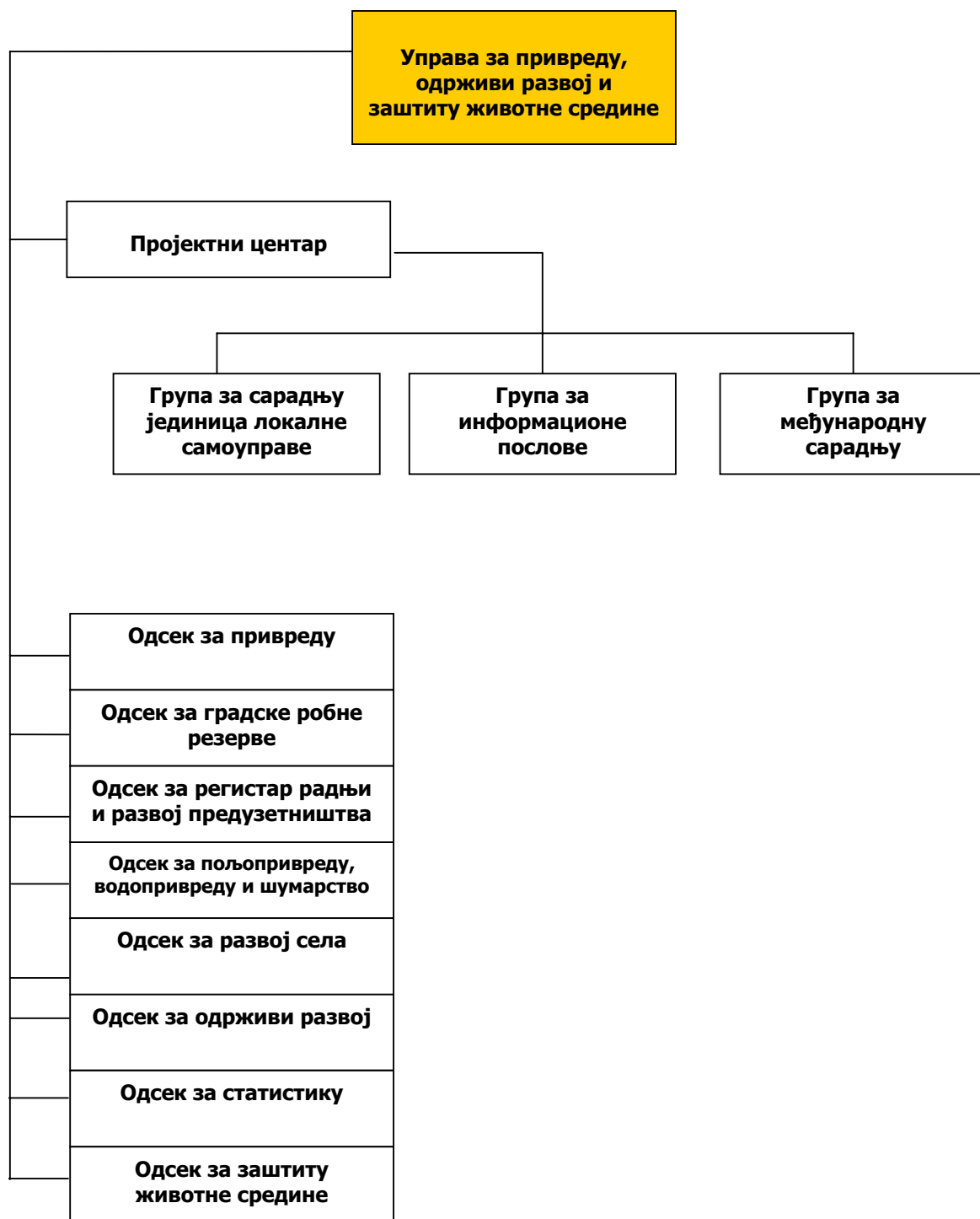
Табела 23: Преглед незапослености, пријављених и попуњених радних места према стручној спреми у 2006. години

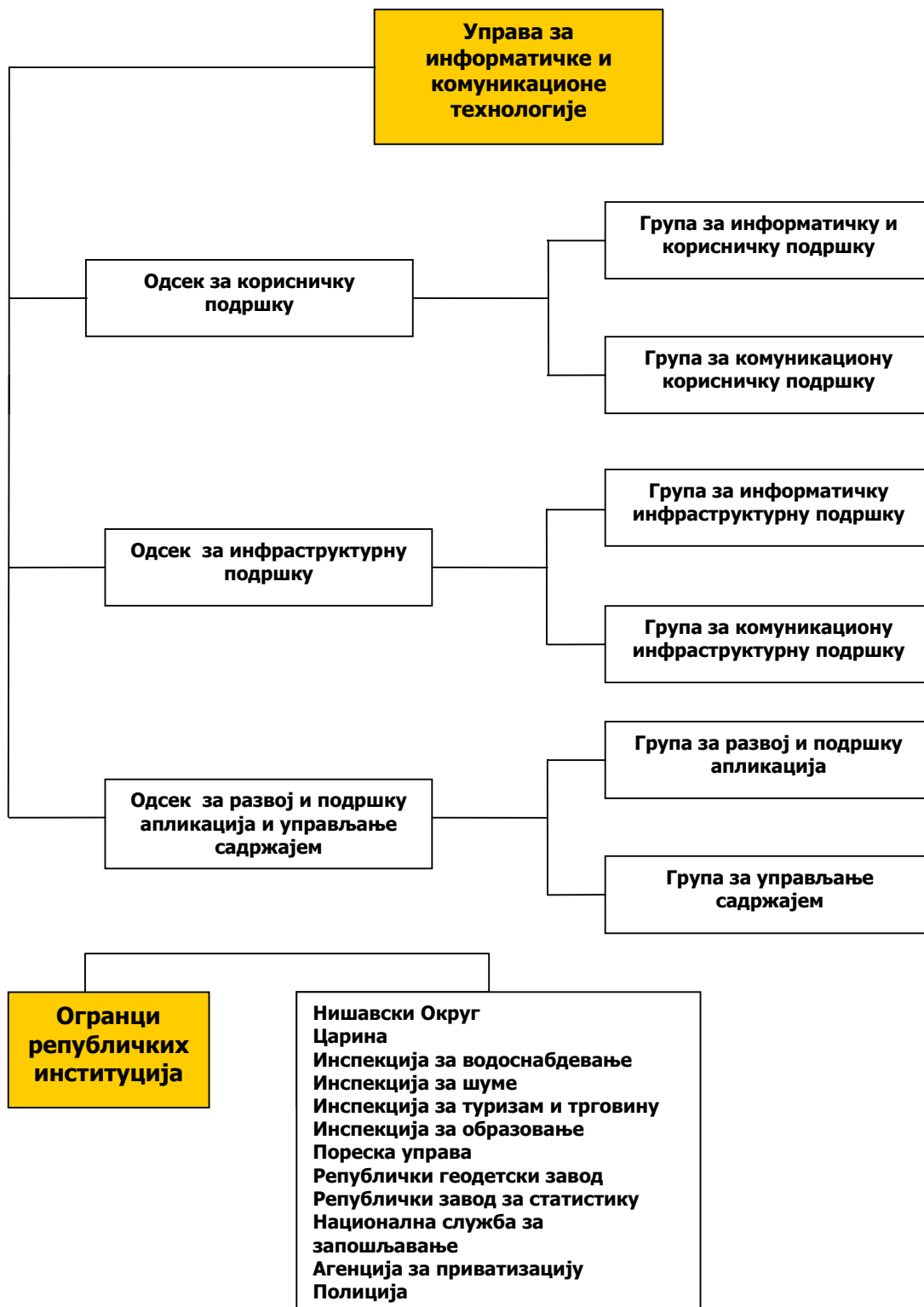
ПРЕГЛЕД НЕЗАПОСЛЕНОСТИ, ПРИЈАВЉЕНИХ И ПОПУЊЕНИХ РАДНИХ МЕСТА ПРЕМА СТРУЧНОЈ СПРЕМИ У 2006. ГОДИНИ

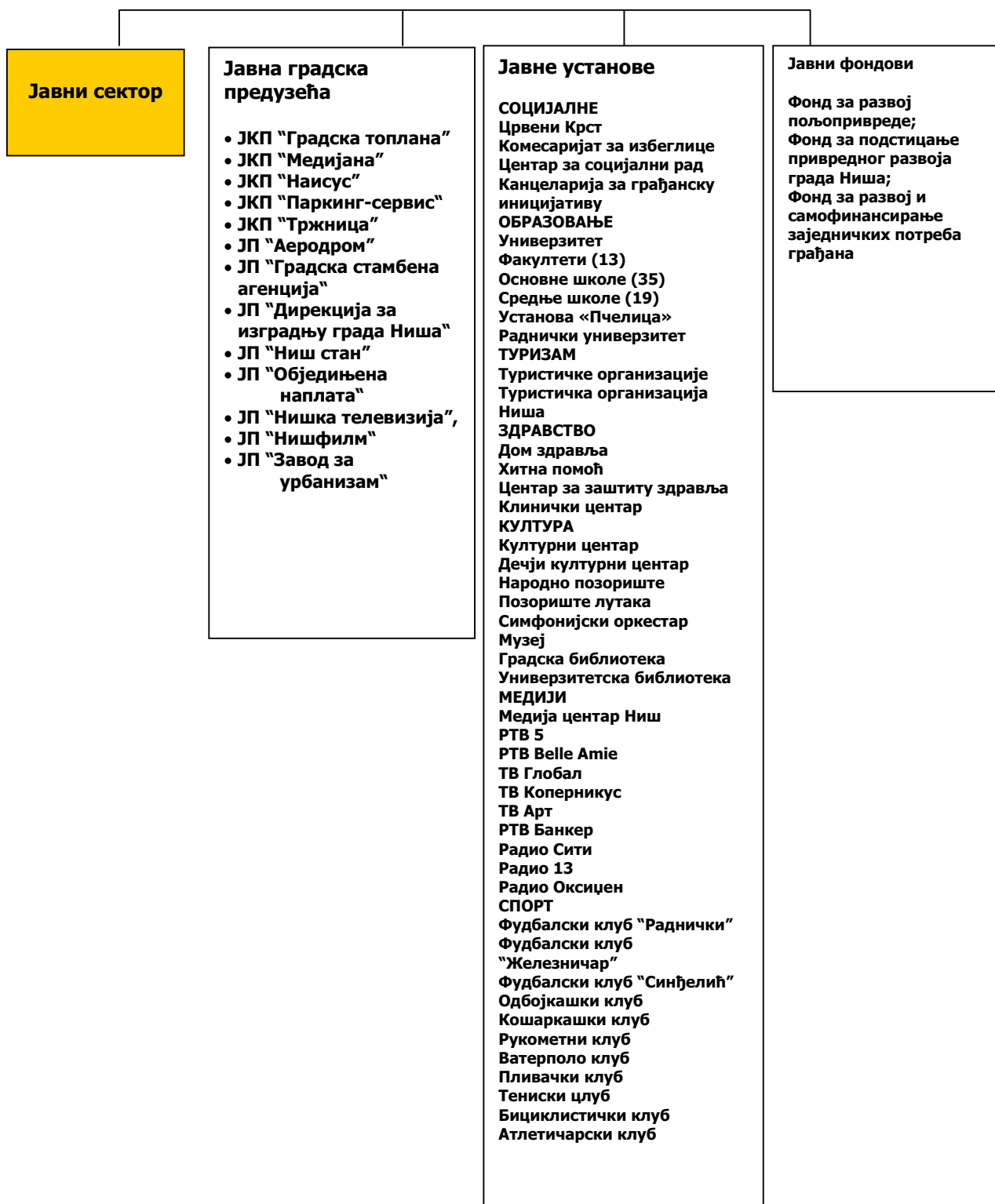
СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ	ПОСЛЕНА ЛИЦА ЊЕ 31.12.2006.-		УКУПНО			РАД НА ОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ			РАД НА НЕОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ		
	Укупно	Жене	Слободна радна места	Запошљава ње	% реализаци је	Слободна радна места	Запош љавањ е	% реали зације	Слобо дна радна места	Запош љавањ е	% реализаци је
I	13,287	7,657	9,223	8,896	96.5	6,395	6,139	96.0	2,828	2,757	97.5
II	1,624	889	1,254	1,168	93.1	590	569	96.4	664	599	90.2
III	14,599	6,555	9,975	9,763	97.9	5,443	5,424	99.7	4,532	4,339	95.7
IV	16,878	10,313	9,320	9,155	98.2	5,441	5,414	99.5	3,879	3,741	96.4
V	752	159	203	131	64.5	130	69	53.1	73	62	84.9
VI	2,213	1,292	1,214	1,188	97.9	765	767	100.3	449	421	93.8
VII/1	2,601	1,549	4,396	3,888	88.4	2,532	2,357	93.1	1,864	1,531	82.1
VII/2	50	29	114	52	45.6	66	34	51.5	48	18	37.5
VIII	2	0	63	22	34.9	29	13	44.8	34	9	26.5
НЕСТРУЧ НИ	14,911	8,546	10,477	10,064	96.1	6,985	6,708	96.0	3,492	3,356	96.1
СТРУЧН И	37,095	19,897	25,285	24,199	95.7	14,406	14,078	97.7	10,879	10,121	93.0
УКУПНО	52,006	28,443	35,762	34,263	95.8	21,391	20,786	97.2	14,371	13,477	93.8

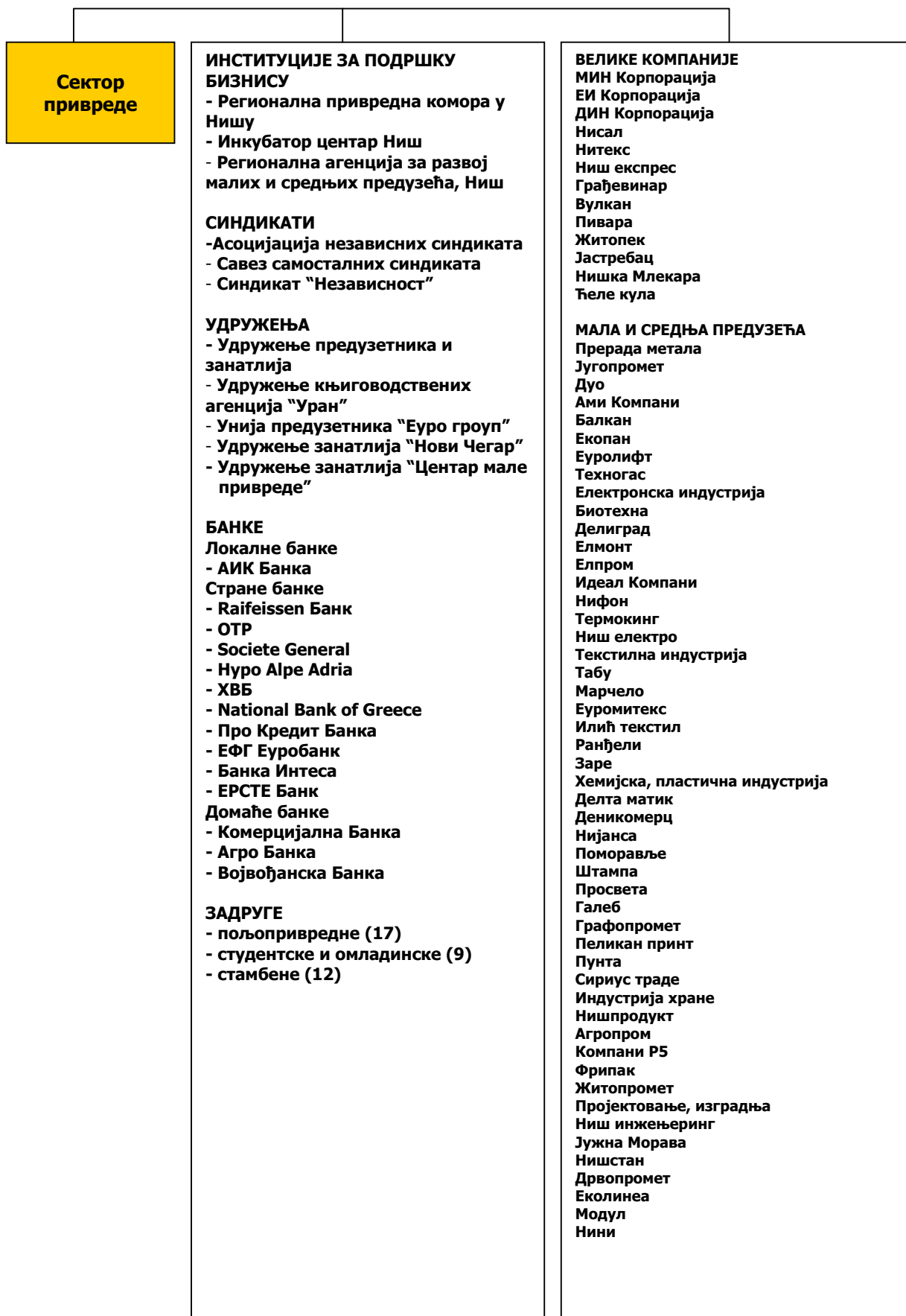
Анекс 2 – Организациона шема града Ниша

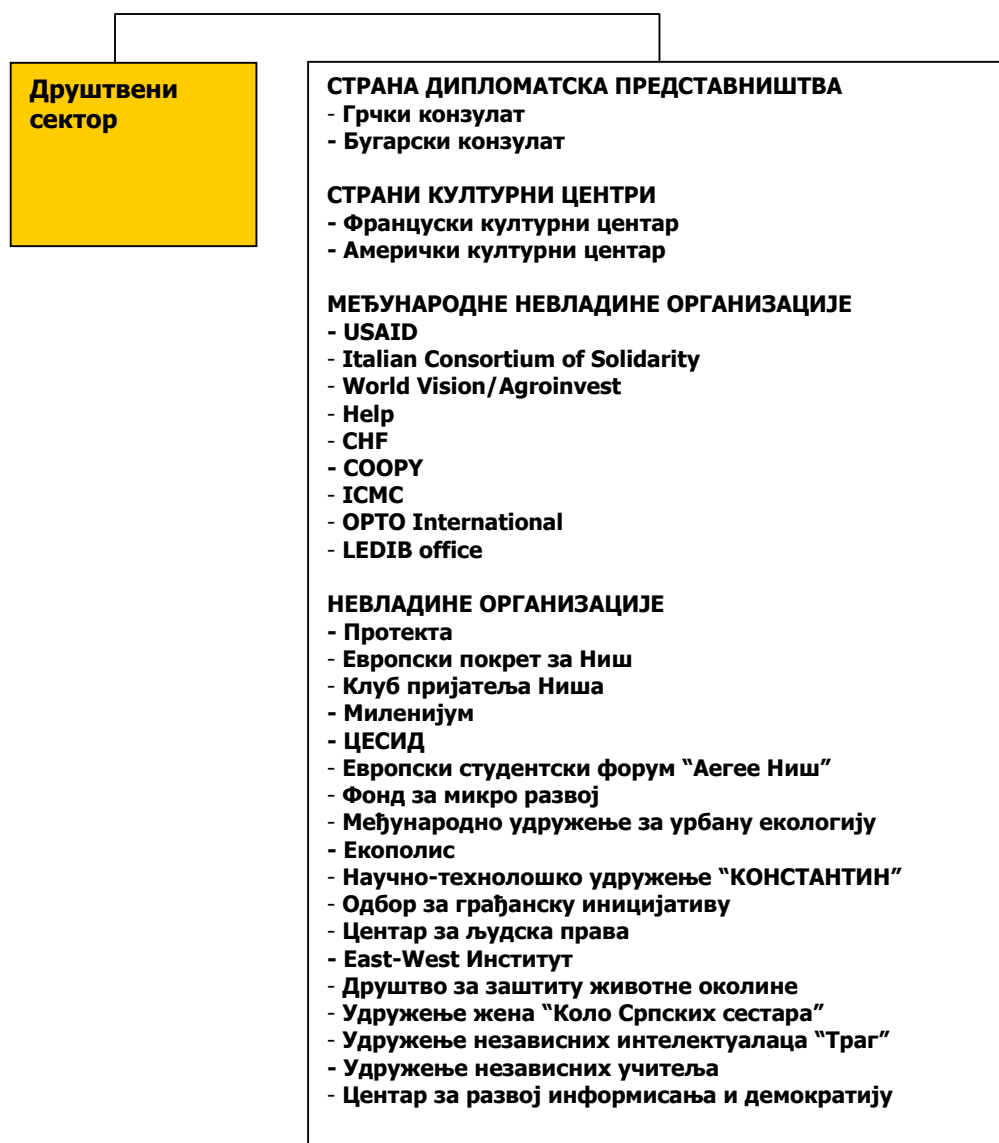

Анекс 3 – ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ВИЗИЈЕ

Визија развоја града Ниша наглашава да Ниш као град будућности и младости треба да постане магнет наде, који пружа могућност просперитета како садашњим, тако и будућим генерацијама.

Захваљујући свом изузетном геостратешком положају, Ниш је одувек био и биће раскрсница и чвориште путева који спајају државе и континенте. Међутим, Ниш није само место проласка путника намерника, већ природно стециште и место сусрета различитих људи, идеја, култура, те се мешавина таквих утицаја огледа у његовој богатој културно-историјској традицији. Добро очувани споменици из римског периода, будући да је Ниш родно место великог римског императора Константина, затим цркве из византијског периода, тврђава из периода владавине турске империје, све до споменика из периода српских устанака и ослободилачких ратова из новије историје, то доказују.

Ниш је град који негује своју баштину из прошлости, али који с оптимизмом гледа у своју будућност. У тој будућности, Ниш жели да постане економски, универзитетски, спортски и туристички лидер, не само југоисточне Србије, већ лидер еврорегиона југоисточне Европе, који природно спаја три велика центра – Ниш, Софију и Скопље. Његови природни потенцијали, близина туристички атрактивних дестинација, образовано становништво, с обзиром да је Ниш један од највећих универзитетских градова у Србији, индустријска традиција, то треба да омогуће.

Његов убрзани будући економски развој треба да се оствари уз очување природних, људских и осталих потенцијала, тако да наредним генерацијама оставимо у наследство град чији развој не угрожава животну средину и варијетете његових природних, људских и створених богатстава. Зато концепт одрживог развоја треба да буде у средишту пажње свих који се баве пројектовањем будућих подухвата, а град Ниш – центар одрживог развоја. Једино такав развој може обезбедити не само висок животни стандард његових грађана, већ уистину богат живот у економском, културолошком, социолошком, здравственом и сваком другом смислу – једном речју висок квалитет живота свих његових грађана.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ СЛОГАНА**Непресушни****Извор****Шанси**

Слоган одражава визију града Ниша као града будућности и магнета наде свих који живе или, у потрази за остварењем својих животних амбиција и снова, намеравају да живе у њему. Слоган одражава оптимизам у погледу просперитета будућег развоја Ниша и могућности да се сваки његов грађанин оствари у професионалном и сваком другом погледу. Град Ниш од сваког црпе оно најбоље и сваком пружа реалне могућности да ради, образује се, ствара и воли у жељи да градећи свој град гради и себе као појединца који стално напредује и остварује успех. Зато је свака искоришћена шанса и амбиција становника нашег града испуњење настојања да створимо боље место за живот будућих генерација

**Поруке са Округлог стола одржаног на Универзитету у Нишу
са представницима Студентског парламента 31.05.2007.год.**

Позиционирање Ниша – европског модерног града, препознатљивог и богатог

Шта нуди Ниш – по чему смо интересантни?

Студенти, генератори развоја (27.569 студената у Нишу, 13 факултета)

Како сачувати знање у Нишу?

Како подићи стандард студената?

Јединке појединачно чине систем јачим

Како повезати Универзитет и привреду?

Како обезбедити праксу за студенте, сарадњу са градом и међународну размену студената?

Како препознати најбоље? Центар за развој каријере, формирање Градске студентске канцеларије као перманентне институције

Променимо приступ – повежимо планирање са буџетом, имајмо реалан приступ

Променимо свест младих – за здраву свест, радне навике, неговање вредности, спортски дух

Променимо (не)поверење, (не)организованост, сиромаштво, (не)мотивисаност,
(Не)креативност *и покажимо резултате.*

Променимо свест, подигнимо ниво образовања и позитивно размишљајмо

Анекс 4 – Web site Стратегије

Главна страна Web site-а за Стратегију развоја града Ниша и План маркетинга- хипотезе о садржају

Site треба да има назив Стратегија развоја града Ниша на врху странице и три вертикалне колоне испод наслова.

Лева и десна колона представљају колоне са индексацијом (у даљем тексту: **„Индекс колона“**), док је централна колона у виду екрана који се мења и у који се смешта евиденција о постојећим активностима као што су: активности Урбаног инфо центра, вести, фотографије преузете из материјала за комуникацију које представљају резултате напретка пројеката (Град деце, изложбе, итд).

Једна од колона са индексацијом садржи презентацију Стратегије (и треба да буде видљиво и јасно означена употребом одговарајуће боје); друга колона треба да буде посвећена промоцији постојећих вредности територије града у складу са Планом маркетинга. Важно је напоменути да ови називи могу у будућности да садрже различите елементе, у складу са тим како напредује процес.

Индекс- колона функционише као секција са везама (линковима) помоћу којих се мења садржај на главном- централном екрану. Она треба да буде хоризонтално издељена у делове односно табле, на следећи начин:

а) Индекс колона и Стратешки план

1. Табла за презентацију Стратегије Ниша- када се једном кликне на ову таблу, на главном-централном екрану треба да се појави следећи садржај:

- Одлука Скупштине у Нишу о процесу израде Стратешког плана и веза ка оригиналном документу,
- Опис у виду краћег низа фотографија (тзв. слајд шоу) са везом ка свим документима и могућношћу да се преузму.

2. Опис процеса учешћа грађана и стејкохолдера - доводи на главни екран опис различитих корака процеса (корак1, корак 2, корак 3,.....). Активирање сваког од ових корака доводи до описа активности у оквиру корака и њихових резултата. Екран који описује активност поред описа треба да садржи документе и фотографије које је могуће видети (преузети) као што су: 1) припремљена документа, 2) радионице, 3) учесници, 4) фотографије снимљене током рада, 5) слајдови везани за одговарајућу активност и друго.

3. Визија - треба да доведе на главни екран опис овог догађаја и резултате, са посебним нагласком на ситуације у којима су деца и млади дали свој допринос. Када се активира ово поље такође је потребно приказати и резултате процеса.

4. Правац – овај део је посвећен опису идентификованих праваца развоја акција до којих се дошло у току рада на Стратегији развоја.

5. Акције – овај део је углавном посвећен опису акција и треба да садржи поред спроведених активности и информацију о напредовању и резултатима пројеката.

6. Табела главних партнера – ова секција треба да на главном екрану прикаже кратке садржајне презентације о партнерима који су били укључени у процес (град Ниш, UN-HABITAT, ERVET, стејкхолдере који су били укључени) као и везе према њиховим web site-овима.

7. Вести – новости и вести о Стратегији и свему релевантном за процес (званичне понуде, информације о прибављеним средствима, итд).

8. Новине/ билтен – треба предвидети могућност да могу да се читају са екрана.

Додатни наслови треба да садрже информације о важнијим институцијама у Србији и Европи и податке о адресама њихових сајтова.

6) Индекс колона о шансама на територији Ниша

Овај део функционише као алат за маркетинг који је посвећен промоцији већ постојећих вредности територије града, у складу са описом како је дато у Стратегији. Сви текстови треба да су усклађени у маркетиншком смислу и да су пропраћени одговарајућим фотографијама.

1. Презентација – После сумирања постојећих вредности територије Ниша, треба да следи географски положај која омогућује корисницима да сазнају где се Ниш налази гледано у оквирима региона, Србије, Европе.

2. Град раскрсница путних праваца и саобраћајне инфраструктуре - кратак опис материјалне инфраструктуре (саобраћај људи, роба и добара) и нематеријалне (телематска мрежа, ИТ). Ове информације треба да буду пропраћене статистичким подацима и мапама у електронској форми односно, уколико је то могуће - интерактивним мапама.

3. Град индустријске традиције – овај део ће укључити описе производних система и шанси у оквиру пословне сфере (производња, агроиндустрија предузетништво, секторски кластери, мултинационалне компаније, итд.)

4. Ниш- Универзитетски град, позитивна слика треба да буде наглашена путем информација о различитим областима образовања, областима у којима се одвијају стручне специјализације и користи које од тога може да оствари привредни развој.

Анекс 5 – Други извори финансирања, донаторски програми и/или пројекти

Неки примери донаторске помоћи Србији кроз међународне програме сарадње:

а) Норвешка помоћ Србији

Помоћ Србији је концентрисана око следећих главних сектора:

- Унапређење и изградња институција (нпр. реформа централног, одбрамбеног и безбедносног сектора, реформа полиције, правосудна и образовна реформа)
- Економски развој (пољопривреда, подршка МСП-има, укључујући студентска предузећа, енергетска ефикасност)
- Инфраструктура (еколошки и пројекти везани за водене ресурсе, енергетска ефикасност, амбулантни сервис)
- Демократске иницијативе (медији, дијалози, подршка пројектима фокусираним на жене)
- Хуманитарне иницијативе (избеглице и ИРЛ)
- Континуирана подршка плану за југ Србије

Укупна помоћ Норвешке Србији у 2006. години износила је 21 милион евра.

б) SIDA – Шведска агенција за међународни развој и сарадњу

Области деловања у Србији су:

- Демократија и добро управљање
- Поштовање људских права (SIDA финансира велике програме реконструкције за избеглице)
- Равноправност
- Економски раст
- Одрживо коришћење природе и окружења

Развојна сарадња SIDA-е са Србијом и Црном Гором у 2006. износила је 32.6 милиона евра.

с) Швајцарска међународна кооперација у Србији

Подручја деловања:

- Локалне управе

- Подршка општинама да постану одрживе, аутономне, ефективне и одговорне
- Побољшање капацитета грађана да учествују у обликовању будућности својих општина
- Оснаживање локалних стејкхолдера и побољшање њихових капацитета за друштвени дијалог
- Јавна инфраструктура и услуге
- Образовање
- Развој приватног сектора
- Регионални програми

Укупан буџет предвиђен за 2007. је 12.5 милиона фр, за 2008. – 12.35 милиона фр и за 2009. – 2.35 фр.

д) Јапанска економска кооперација у Србији

Укупан износ јапанске економске помоћи Србији, до данас, је износио 66.92 милиона долара. Помоћ је спроведена у три линије активности:

1. Помоћ у грантовима и техничкој сарадњи (62.72 милиона USD)
2. Фонд за развој политике и људских ресурса (3 милиона USD)
3. Културна помоћ (1.06 милиона USD + 75 милиона JPY).

е) Данска агенција за развој- ЛЕДИБ (Локални економски развој на Балкану)

Програм садржи две компоненте:

1. Стварање повољног пословног окружења
  - за подршку пословним организацијама (DKK 27 мил)
  - за промоцију дијалога јавног и приватног сектора (DKK 8 мил)
2. Развој малих и средњих предузећа
  - развој кластера (DKK 37 мил)
  - за подршку развоју служби за пословни развој (DKK 18 мил)
  - за подршку финансирању МСП-а – кроз кредите (DKK 32 мил)

Тренутно се програм спроводи само у Србији са укупним буџетом од DKK 75 мил (10 мил. еура). ЛЕДИБ програм ће се усмерити на грађевински и текстилни сектор Нишавског округа.

Анекс 6 – Програми и пројекти

Правац 1: Територија, инфраструктура и окружење

Општи циљ:

Инфраструктурни и одрживи развој територије у сагласности са капацитетима окружења: коришћење геостратешког и саобраћајног положаја Ниша у европском, националном и регионалном оквиру и унапређење доступности урбаних садржаја на целокупној територији града

Специфични циљеви		Акције	Програм / Пројекти	Ко	Како	Када
1. Уравнотежен просторни и демографски развој градског, приградског и сеоског подручја	1.1	Израда ППГН, новог ГП и планова ДР за читаву територију градског подручја	- Израда Просторног плана града Ниша - Израда Генералног плана града Ниша - Пројекат развоја система одрживог коришћења земљишта	- Надлежни органи града - Јединица за развој - ЈП Завод за урбанизам	Буџет града	2008.
	1.2	Подршка обезбеђивању просторних и техничких услова за развој нишког Универзитета	- Обезбеђивање простора за оснивање пољопривредног факултета - Обезбеђивање простора за рад и развој факултета уметности - Простор и пројекат Универзитетског кампуса (Касарна „Стеван Синђелић“) - Простор и пројекат за Универзитетски спортски центар („Ровче“)	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Влада РС - Универзитет - Министарство економије и регионалног развоја	2008.
	1.3	Промовисање просторне децентрализације града/општина формирањем центара заједнице села и подизање квалитета живота на сеоском подручју	- Израда планова општег уређења центара заједнице села - Пројектовање и развој сеоских комуналних рејона - Пројектовање и изградња саобраћајница и комуналне инфраструктуре - Комасација	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Министарство пољопривреде - Министарство туризма - Донације	2008.
2. Унапређење заштите животне средине укључујући решавање проблема загађења пре свега у области чврстог	2.1	Успостављање и развој система интегралног одрживог управљања отпадом и санација градске депоније	- Стратешки и акциони оквир за управљање отпадом – регион - Санација депоније - Развој система раздвојеног сакупљања отпада - Програм реструктурирања ЈКП	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Мин. заштите жив. средине - Министарство економије и рег. развоја	2008.

отпада и отпадних вода			Програм обуке и јачања капацитета ЈКП		- ЈКП - Дона. средства	
	2.2	Обезбеђивање потребних количина здраве и квалитетне воде за пиће-развој система водоснабдевања	- Завршетак магистралног водоводног прстена - Четврта висинска зона водоснабдевања - Студија дугорочног обезбеђења здраве и квалитетне воде за пиће	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Министарство за инфраструктуру - Буџет града - ЈКП - Кредити - Дон. средства	2008.
	2.3	Успостављање и развој система за каналисање, прикупљање и третман отпадних вода	- Пројекат постројења за третман отпадних вода - Пројектовање и извођење најзначајнијих градских колектора отпадних вода - Развој и пројектовање система атмосферске канализације	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Министарство за инфраструктуру - Буџет града - ЈКП - Кредити - Дон. средства	2008.
	2.4	Развој интегралног и комплементарног система гасификација и топлификацији територије града Ниша	- Дефинисање зона топлификације и гасификације - Изградња гасне котларнице „Мајаковског“ и завршетак топлане „Апеловац“ - Наставак изградње секундарне гасоводне мреже	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Министарство енергетике - ЈКП - Донаторска средства - Средства грађана	2008.
	2.5	Проширење и развој јавних зелених површина	- Програм уређења блоковског зеленила - Пројекат уређења зеленила у приобаљу Нишаве и Габровачке реке - Пројекти уређења излетишта Бубањ, Чегар, Каменички вис..	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Дон. средства - Градске општине - Учешће грађана - ЈП Србија воде	2008.
3. Валоризација, одрживи развој и унапређење природних вредности и културне баштине	3.1	Формирање катастра и зонирање значајних природних и културних вредности на територији града	- База података културне баштине - Програм промоције заштићених природних добара (Сићевачка и Јелашничка клисура, Церјанска пећина)	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Завод за заштиту спом. културе - Завод за заштиту природе - Буџет града - Донаторска средства	2008.

	3.2	Израда Програма коришћења природних вредности	- Програм одрживог коришћења лековитог биља и шумских плодова - Програм развоја алтернативне туристичке понуде	- Надлежни органи и орг. града. - Јединица за развој	- Туристичка орг. Ниша - Завод за заштиту природе - Буџет града - Дон.средства	2008.
	3.3	Промоција археолошког и културног наслеђа	- Уређење археолошког парка „Медијана“ - Пројекат археолошких истраживања и уређења Нишке трврђаве	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Туристичка орг. Ниша - Завод за заштиту сп.културе - Народни музеј - Буџет града - Донаторска ср.	2008.
4. Квалитативни развој ИКТ инфраструктуре	4.1	Унапређење базне инфраструктуре и повећање брзине протока информација	- Пројекат техничког опремања органа и организација и повезивања у јединствени информациони систем града Ниша - Обука за имплементацију ИКТ у свим секторима	- Надлежни органи и орг.града. - Јединица за развој	- Буџет града - Донаторска средства	
	4.2	Развој и имплементација модела изврсности за ИКТ и имплементација ИКТ-а у свим секторима	Обука за имплементацију ИКТ у свим секторима	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Привредна комора - Донаторска средства	2008.
5. Унапређење система мирујућег, динамичког саобраћаја и јавног превоза	5.1	Измештање железничке пруге Ниш-Софија у северни коридор ауто-пута	- План детаљне регулације - Генерални пројекат измештања пруге и откуп земљишта	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- НИП - Европска банка - ЈП Железница Србије	2008.
	5.2	Стварање кружног саобраћајног прстена око града	Израда студије саобраћајног система	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Министарство инфраструктуре - ЈП Путеви Србије - Донаторска средства	2008.

	5.3.	Повећање капацитета и техничке опремљености аеродрома	- Систем светлосног обележавања - Систем интегралне заштите - Реконструкција терминала и техничког блока	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- НИП - Буџет града - Донаторска средства - Приватно јавно партнерство - Министарство инфраструктуре	2008.
	5.4	Унапређење система паркирања и гаражирања возила	Пројектовање и изградња јавних гаража	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Приватно јавно партнерство - Дон. средства	2008.
6. Еколошко и технолошко унапређење постојећих индустријских-пословних зона и центара	6.1	Развој система мониторинга индустријских зона	Програм јединственог градског система мониторинга	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- Буџет града - Дон. средства	2008.
	6.2	Гасификација индустријских зона	Изградња гасоводне мреже у индустријским зонама	- Надлежни органи и организације града. - Јединица за развој	- НИП - Југорос гас - Донаторска средства - Приватно јавно партнерство	2008.

Правац 2: Развој економије и пословања**Општи циљ:**

Стварање повољног пословног амбијента за инвестиције, развој предузетништва, повећање запослености и јачање конкурентности нишке привреде; јачање иницијатива територијалног маркетинга у функцији побољшања имиџа града као привредног центра

Специфични циљ		АКЦИЈЕ	Програм/ Пројекти	Ко	Како	Када
1. Успостављање и промовисање модела финансијске и институционалне подршке за развој предузетништва (МСП и Пољопривредна газдинства)	1.1	Успостављање развојног фонда Града за финансирање развоја предузетништва	- Формирање фонда за развој предузетништва - ЛЕДИБ пројекат кредитне подршке МСП	Скупштина Града	Град	Први квартал 2008
	1.2	Креирање мреже институција за развој предузетништва и подршка умрежавању МСП	- Пружање квалитетних и поузданих информација из свих области које се тичу оснивања предузећа - ЛЕДИБ пројекат изградње капацитета БДС и стварање две врсте нових БДС - ЛЕДИБ пројекат Кластери МСП у текстилном и грађевинском сектору	Управа за привреду РАНМСП	Град, Министарство за економију ИПА	2008
	1.3	Развој бизнис инкубатор центара	Јачање капацитета бизнис инкубатор центара и реализација БИЦ без зидова	РАНМСП и БИЦ	Министарство економије Град	2008
	1.4	Програми подршке и промоције развоја сточарства, воћарства и виноградарства и производња здраве хране	- Унапређење примарне пољопривредне производње - Унапређење стручног знања и организованости пољопривредника - Унапређење пољопривредне производње, прераде и пласмана пољопривредних производа	Управа за привреду... Фонд за развој пољопривреде	Град ИПА	2008
2. Јачање регионалног и	2.1	Развој слободне индустријске зоне	Слободна индустријска зона	НИП	НИП	2008-2012

локалног економског развоја	2.2	Развој логистичког пула				
	2.3	Изградња сајмишта, велетржнице и нових пијачних простора	- Изградња модерне покривене пијаце, надградња пијаце „Бошко Буха“ - Изградња велетржнице код Доњег Међурова - Сајмиште	ЈП Тржница НИП	ЈП Тржница Град НИП	2008-2010.
	2.4	Развој продуктне берзе				
	2.5	Унапређење инфраструктуре постојећих индустријских зона и локација ради привлачења braunfield инвестиција				
	2.6	Подршка програмима за повећања конкурентности града Ниша у домену СДИ (страних директних инвестиција) - ради привлачења Greenfield инвестиција	- Планска припрема и инфраструктурно опремање земљишта у радној зони Запад - Конференција потенцијалних инвеститора и маркетиншка промоција могућности улагања у град	ЈП Дирекција за изградњу града Управа за привреду	Град Град	2008_ 2008
3. Унапређење туристичке понуде града Ниша	3.1	Програм развоја туризма заснован на природним, културним и смештајним капацитетима Града (бањски, здравствени, транзитни, конгресни еко и етно туризам)	- Инфраструктурно опремање бање Топило - Промоција и даља улагања у Церјанску пећину - Развој туризма на планини Селичевица - Промоција и даља улагања у споменички комплекс Чегар и Ћеле кула - СРЦ „Женева“, простор „Лозни калем“ (Конгресни центар, хотел), етно село на Коритнику са жичаром	ЈП Дирекција за изградњу града Градске општине НИП	Град НИП	2008 2008-2012.
	3.2	Одређивање посебних зона, сектора туристичке понуде и успостављање садржаја за тематска путовања (пут	- Унапређење пласмана туристичке понуде града и реализације пројеката из области туризма - Постављање туристичке	ТОН ЈП Дирекција за изградњу града	Град ИПА	2008

		природе, пут роштиља, пут кроз историју и сл.) самостално и у сарадњи са суседним општинама	- сигнализације - Стварање услова за подстицај развоја сеоског туризма	-		
	3.3	Брендирање града Ниша као атрактивне туристичке дестинације и јачање иницијатива за територијални маркетинг у овој области (промоција догађаја, манифестација, локалитета и других знаменитости).	- Осмишљавање и организовање промоције и презентације туристичке понуде и потенцијала Града Ниша - Организација туристичко-културних манифестација у функцији обогаћивања туристичке понуде града - Презентација и одржавање споменичког наслеђа Ниша	Управа за привреду... ТОН Регионална Привредна комора ТОН НКЦ Удружење занатлија	Град ИПА Град	2008 2008
4. Подршка повезивању Универзитета и привреде у циљу унапређења економског развоја	4.1	Развој центара изврсности				
	4.2	Развој индустријских и технолошких паркова	Технолошки парк и кластери - шанса за убрзани развој и запошљавање	Министарства Универзитет Град	Република	2008-2012.
	4.3	Програми подршке фирмама из области ИКТ и развој инфраструктуре за оснивање научно-технолошких инкубатора	- Формирање кластера за ИКТ - Сајам фирми ИКТ	Управа за ИКТ, Управа за привреду	Град	2008.
5. Промоција предузетништва, самозапошљавања и подршка иницијативама појединаца	5.1	Програми подизања конкурентности људских ресурса кроз програме сталног образовања, специјализације, дошколовавања, доквалификације и преквалификације	- Стручно оспособљавање и преквалификација незапослених и технолошких вишкова радника за поновно запослење - Програми обуке за предузетништво и израду бизнис планова - Стручно оспособљавање и	НСЗ Опште удружење занатлија Регионална агенција за МСП	НСЗ Град Министарство за рад и запошљавање ИПА	2008

			преквалификација незапослених и технолошких вишкова за обављање радова и за познатог послодавца			
	5.2	Формирање мреже транзиционих центара (центара за професионалну оријентацију и посредовање)	Помоћ у активном тражењу посла преко Клуба за тражење посла	НСЗ	НСЗ, Град Министарство за рад и запошљавање	2008
	5.3	Програми start up кредита за подршку почетницима у бизнису и за samozapošljavanje	Формирање Националног фонда почетног капитала	Републичка министарства	Републичка министарства	2008

ПРАВАЦ 3 Друштвени развој**Општи циљ:**

Створити подстицајну и безбедну друштвену средину у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем, дружењем и личним развојем.

Циљеви		Акције	Програми/пројекти	Ко	Како	Када
1. Опште повећање безбедности и смањење ризика по живот и здравље, имовину, социјалну сигурност и становање	1.1	Промоција здравог начина живота – изложбе, перформанси, манифестације; Превентивни систематски преглед становништва (мамографија, преглед грлића материце, тестирање и вакцинација ХП вируса ...)	• Превентивни здравствени прегледи • Мобилни лекар-кућна медицинска нега • Школска олимпијада-промоција здравог начина живота	1. Дом здравља, школе, предузећа 2. Дом здравља, НВО и међународне организације 3. Спортски савез, Управа за образовање, култ. и спорт, одељење Мин. просвете у Нишу и НВО	1. Локална управа и Министарство здравља 2. Локална управа, Мин. здравља и донације 3. Лок. самоуправа, Мин. просвете и спорта, држава и донације	1. буџет 2008. 2. буџет 2008 3. буџет 2008. надаље
	1.2	Пројектовање локалног система социјалне заштите који уз постојеће институције укључује и појединце, приватни сектор и НВО;	• Сигурна кућа (жене и деца) • Центар за медијацију-превентивни програми за децу у ризику • Програми за треће доба	1. Центар за соц. рад, НВО 2. Цент. за соц рад, НВО 3. Геронтолошки центар, центар за соц. рад, НВО-Коло српских сестара	1. Локална самоуправа, донације, међународне инвестиције бизнис сектор 2. међународне инвестиције, бизнис сектор 3. Лок. самоуправа, бизнис сектор, буџет града, међународне донације, партиципација корисника	1. У току и надаље 2. Од 2008. надаље 3. Од 2008. надаље
	1.3	Промоција иницијатива фокусираних на ублажавање последица незапослености	• Социјално предузеће-маргинализоване групе • "Job" клуб (клуб за тражење послова)	1. НВО, Нац. служба за запошљавање 2. Национална служба за запошљавање и НГО 3. Нац служба за	1. донације и национални програми 2. Министарство економије и	1. од 2008. надаље 2. од 2008. на

			- Транзициони центри (вишкови радне снаге) - ЦИПС центар за професионално саветовање (млади – упућивање за будућа занимања) - Изградња нових вртића и обнова старих који нису у употреби	запошљавање, послодавац и локална управа 4. Министарство образовања и Национална служба запошљавања 5. Локална самоуправа и "Пчелица"	регионалног развоја, Национална служба за запошљавање и донације 3. Локална самоуправа, донације и фондови и партиципација послодаваца 4. Међународни и локални извори, државни фондови 5. Локална самоуправа, донације, НИП	даље 3. од 2008. на даље 4. од 2008. надаље. 5. Од 2008. на даље.
	1.4	Мере посвећене унапређењу система безбедности на основама градске Стратегије безбедности	- Безбедност у саобраћају (боља сигнализација, хендикепирани у саобраћају и едукација становништва) - Безбедност у стамбеним и јавним објектима (лифтовска постројења, ремонти, ...)	1. Савет за безбедност, МУП, НГО 2. Ниш стан, ГСА Скупштина града, комунална инспекција	Министарство, локална самоуправа, донације, локална самоуправа, бизнис сектор, партиципација	1. Од 2008. надаље 2. од 2008. надаље
	1.5	Решавање проблема становања у складу са стратегијом становања (програм становања за сиромашне и угрожене друштвене групе; развој институција и механизма за управљање програмом становања; унапређење и регулисање тржишта станова за издавање, исл)	Пројекат изградње социјалних станова	1. град	локални ниво, држава и Међународни монетарни фонд	1. дугорочни
2. Стварање услова за индивидуални развој и личну афирмацију	2.1	Промоција подршке развоју образовања становништва	- Пројекат стварања Универзитетског кампуса - Стварање центара изврности	1. Универзитет и град, Министарство, 2. град и Универзитет	1. Министарство, донације, бизнис сектор 2. локална самоуправа, бизнис	1. дугорочни 2. од 2008. надаље

					сектор	
	2.2	Обогаћивање културне понуде, промоција Ниша као културног центра. Подршка стваралаштву појединаца и неформалних уметничких група; Адаптација старих простора за културне делатности; Истраживање, заштита и презентација непокретних културних добара; Формирање градских културних центара у селима;	• “Медијана”- археолошко налазиште(истраживање, промоција) • Сеоска олимпијада • Ревитализација села као еко-етно село- туристичку атракцију • Обезбеђивање средстава и простора за истакнуте аматере и неформалне уметничке групе, музејски простор, библиотеку,...	1. Општина, град, Завод за заштиту споменика 2. општине, град, 3. град и НВО 4. НВО, град	1. Општина, град, држава, донације 2. Министарство, донације 3. Министарство и донације и бизнис сектор 4. Донације	1. од 2008. надаље, дугорочни и 2. од 2008. надаље, средњерочни 3. средње рочни 4. дугорочни
	2.3	Развој спорта и физичке културе Усаглашавање и формулисање стратегије развоја спорта у граду; Изградња и опремање спортских објеката; Креирање спортског бренда града Ниша	• Развој универзитетског спорта(спортски објекти затвореног карактера) • Градски стадион • Рестаурација постојећих и изградња нових спортских објеката	1. Република и Универзитет 2. град 3. држава, град	1. Република и град 2. град, донације, бизнис сектор 3. град, Република, донације, бизнис сектор	1. од 2008. надаље, средњерочни 2. средње рочни, 2008. надаље. од 2008. дугорочни и
3. Стварање услова за богат и садржајан друштвени живот	3.1	Уређење простора за рекреацију (бициклистичке, трим, ролер, скејт.....стазе поред Нишаве);	• Унапређење простора за рекреацију	1. ЈКП Медијана и град	1. Град, Република, Министарство	1. од 2008. надаље, средњерочни
	3.2	Уређење и опремање места за сусрете и дружење на отвореном (паркови, излетишта, шеталишта, игралишта на отвореном)	• “Бубањ”-излетиште	1. ЈКП-Медијана, град, војска, извиђачи и НВО	1. донације, министарство, град	1. Кратко рочни

	3.3	Изградња, уређење и опремање савремених забавних паркова (забавни, аква-паркови)	„Аква парк“	бизнис сектор, град	бизнис сектор, донације(банке)	средњерочни, од 2008.
	3.4	Формирање и опремање друштвених центара (community centres)	Реконструкција зграда месних заједница			
	3.5	Оснивање и опремање објеката за забаву (естрадни концерти, дансинг сале и сл.)	Дискотеке и клубови	бизнис сектор	бизнис сектор	од 2008. надаље, средњерочни
4. Јачање заједнице кроз укључивање свих грађана, јачање солидарности и развијање идентитета „грађанин Ниша“	4.1	Административна и правна помоћ појединцима и организацијама које обављају делатности од јавног интереса	Развијање бесплатне правне помоћи по општинама	општине, град	општине, град	средњерочни, од 2008. надаље
	4.2	Подршка социјалном предузетништву – унапређивање локалних услова путем локално финансираних пројеката	Подршка социјалном предузетништву	град, НВО	донације и Министарство за запошљавање,НИП	средњерочни, од 2008.,на даље
	4.3	Умрежавање НВО, локалне самоуправе и приватних фирми у циљу задовољавања потреба из надлежности града	Институализација партнерстава јавног и приватног сектора	општине, град,НВО	град,општине,НВО, донације	краткорочни,од 2008.
	4.4	Програми подстицања и оспособљавања грађана за учешће у одлучивању и решавању локалних проблема	"Зелена столица" (учешће свих сегмената друштва у процесу одлучивања)	град	град	дугорочни,од 2008. надаље.

ПРАВАЦ 4 Управљање**Општи циљ:**

Јачање вертикалне/хоризонталне управе и учешћа грађана/стејкхолдера, имплементација ефикасног система инструмената за планирање политика, мониторинг и евалуацију

Циљеви		Акције	Програми/Пројекти	Ко	Како	Када
1. Интеграција институција и надлежности и сарадња са општинама и регионима	1.1	Иницијативе за децентрализацију административног седишта фондова за развој недовољно развијених подручја и развој Ниша као центра Фонда за развој југоисточне Србије				
	1.2	Децентрализација управе	- Формирање Центра за подршку рада скупштине; - Формирање месних заједница	Скупштина града (СГ); Градске управе (ГУ)	15.000 Е учешће Града у финансирању Пројекта	2008
	1.3	Иницијатива за измену локалних аката (статут, градске одлуке,...)		СГ		
	1.4	Акциони планови за проблеме који укључују сарадњу локалних и централних власти и грађана (безбеднији град, ванпијачна продаја, насиље у школама ... у које би били укључени заинтересовани грађани кроз различите форме грађанских иницијатива и самоорганозовања)	- Израда студије са проценом безбедности у стамбеним зградама и јавним објектима; - Обука радника локалне самоуправе за рад са удружењима грађана;	Градonaчелник Савет за безбедност	ЕУР 5000	2008
2. Рационализација алата за територијалну анализу (базе	2.1	Успостављање и развој јединственог/информационог система града (за потребе управљања територијом	- ГИС; - ТИС; - Едукација кадрова за рад у ГИС-у, ТИС-у;	Центар за информациони систем		

података, ГИС)		(земљиште, саобраћај, туристичка понуда, ...)				
3. Реформа локалне самоуправе, јавних служби и привредних институција и њихова координација ради повећања атрактивности територије за инвестиције	3.1	Смањивање дажбина и пореза у циљу повећања атрактивности територије за инвестиције	Убрзавање процеса приватизације кроз мере у надлежности локалне самоуправе кроз ослобађање обавеза за локалне накнаде			
	3.2	Повећање ефикасности у издавању дозвола за одпочињање предузетничких активности				
	3.3	Формирање центра јединствених услуга - "Све на једном месту"				
4. Унапређење рада јавних служби за планирање и управљање развојем територије	4.1	Оснивање посебне јединице локалне управе за локални развој (задужена за имплементацију стратегије)	Оснивање посебне јединице за локални развој	СГ	ЕУР 12000	
	4.2	Промовисање јавно-приватних партнерстава	- Унапређење партнерских односа: -јавног, приватног и невладиног сектора -са партнерима који учествују у локалном развоју, -са другим локалним заједницама у Републици -са грађанима; - Реструктурирање тј, трансформација и реорганизација јавних предузећа;			
5. Реформа система локалне самоуправе и развој институционалних капацитета	5.1	Рационализација и увођење менаџмент процеса у градску управу				
	5.2	Реорганизација и оптимизација система јавне управе, кроз	Адаптација и реконструкција фасаде зграде Скупштине града;			

		побољшање материјалних и техничких услова и перманентну едукацију радника и праћење њиховог рада (награде, кажњавање, јачање отпорности према корупцији)	• Изградња вишенаменске сале (за односе са јавношћу и др.); • Припрема и едукација запослених за прихватање праксе и стандарда у ЕУ			
	5.3	Увођење е-управе	• Модернизација рада ураве у складу са праксом рада у ЕУ -увођење електронске општине, -набавка савремене опреме и система комуникација,			
	5.4	Институционализација укључивања грађана у процес управљања (у форми јавне расправе, НВО, студентских и других представника у Савету за развој и др.)	• Формирање месних заједница као органа локалне самоуправе, у којима грађани непосредно учествују у власти; • Стварање услова за афирмацију и унапређење рада друштвених организација и удружења грађана, као партнера локалне самоуправе			

Допуне Анекса 6. , предложене кроз процес јавног увида и стручне расправе на Нацрт документа:

- Специфични циљ *1.1. Уравнотежен просторни и демографски развој градског, приградског и сеоског подручја, Акције 1.1.3. Промовисање просторне децентрализације града/општина формирањем центара заједнице села и подизање квалитета живота на сеоском подручју*, допуњава се програмима и пројектима: уређење изворишта и корита топле воде и других водотока, сређивање бране и купалишног простора "Јаз" у Просеку, сређивање појаса око реке Нишаве и Габровачке реке.
- Специфични циљ *1.3. Валоризација, одрживи развој и унапређење природних вредности и културне баштине, Акције 1.3.3. Промоција археолошког и културног наслеђа*, допуњава се пројектом "Тврђава- Град културе".
- Специфични циљ *2.4. Унапређење туристичке понуде града Ниша, Акције 4.1. Подршка програмима развоја туризма заснованим на природним, културним и смештајним капацитетима града (бањски, здравствени, транзитни, конгресни, еко, етно, ловни туризам)*, допуњава се програмима и пројектима: Уређење простора "Лозног калема" и изградња конгресног центра, хотела, аква парка, изградња етно села на Коритнику и жичаре која би повезивала Нишку Бању са етно селом, уређење бање Топило у северном делу подручја града, уређење пећине Церјанка, ради омугућавања посета и туристичке експлоатације, развој туризма на Селичевици.
- Специфични циљ *3.1. Опште повећање безбедности и смањење ризика по живот и здравље, социјалну сигурност и становање, Акције 3.1.2. Пројектовање локалног система социјалне заштите који уз постојеће институције укључује и појединце, приватни сектор и НВО*, допуњава се програмима подршке деци и младима у превазилажењу развојних проблема, у превазилажењу разних кризних ситуација, програмима помоћи деци ометеној у развоју кроз петодневни боравак, програмима подршке старим, инвалидним и свим осталим маргинализованим групама, (деца у скитњи, жртве насиља, породице корисници МОП и друго).
- Специфични циљ *3.1. Опште повећање безбедности и смањење ризика по живот и здравље, социјалну сигурност и становање, Акције 3.1.3. Промоција иницијатива фокусираних на ублажавање последица незапослености*, допуњава се Центром за развој каријере за студенте и програмима запошљавања за најбоље студенте нишких факултета.
- Специфични циљ *3.1. Акције 3.1.4. Мере посвећене унапређењу система безбедности на основама градске Стратегије безбедности*, допуњава се програмима за сузбијање вршњачког насиља.
- Специфични циљ *3.2. Стварање услова за индивидуални развој и личну афирмацију, Акције 3.2.1. Промоција подршке развоју образовања становништва*, допуњава се програмима: изградње вртића у центру града, програмом подршке код отежане адаптације деце на школу, хранитељску породицу, програмима који јачају мотивацију за учењем и напредовањем.
- Специфични циљ *3.3. Стварање услова за богат и садржајан друштвени живот Акције 3.3.2. Уређење и опремање места за сусрете и дружење на отвореном*, допуњава се Пројектом Уклањање архитектонских баријера, усклађивање регулативе са ЕУ стандардима- "Ниш град без архитектонских баријера".
- Специфични циљ *3.3. Акције 3.3.4. Формирање и опремање друштвених центара*, допуњава се програмима подршке родитељима.

Допуне чине саставни део овог документа.

АНЕКС 7-ПРОЈЕКТИ ПОДНЕТИ НАЦИОНАЛНОМ ИНВЕСТИЦИОНОМ ПЛАНУ ЗА ФИНАСИРАЊЕ

КАПИТАЛНИ ПРОЈЕКТИ ЗА НАЦИОНАЛНИ ИНВЕСТИЦИОНИ ПЛАН НИШ, СЕПТЕМБАР 2007.

Р. бр.	Назив пројекта	Укупна вредност пројекта (дин)	Финансира се из НИП (дин)		Финансира се из буџета Града Ниша (дин)	Учешће корисника у пројекту (дин)	Период реализације (месеци)	Предлагач
1.	Ада Женева	2.651.462.510,00	2008.	391.651.000,00	0,00	1.073.800.000,00 Страни капитал	36	Градска општина Нишка Бања
			2009.	889.398.464,00				
			2010.	286.613.046,00				
			Σ	1.567.662.510,00				
2.	Конверзија, реконструкција и развој Аеродрома Ниш	1.748.791.686,00	439.523.982,00		147.415.287,00 Већ уложено 83.025.000,00 Очекује се у 2008.	511.928.100,00 Већ уложено 566.899.317,00 Очекује се у 2008.	9	Јавно предузеће „Аеродром“ Ниш
3.	Изградња Сајмишта	1.167.682.000,00	758.993.300,00		232.536.400,00	175.152.300,00 Учешће приватног капитала	48	Град Ниш
4.	Измештање пруге Ниш-Нишка Бања	1.994.980.000,00	2008.	406.980.000,00	0,00	0,00	36	Јавно предузеће „Железнице Србије“
			2009.	908.000.000,00				
			2010.	680.000.000,00				
			Σ	1.994.980.000,00				
5.	Радна зона "Ниш-Запад"	807.791.758,00	807.791.758,00		0,00	0,00	24	Град Ниш
УКУПНО		8.370.707.954,00	5.568.951.550,00		315.561.400,00	1.815.851.617,00		

**ПРОЈЕКТИ
ЗА НАЦИОНАЛНИ ИНВЕСТИЦИОНИ ПЛАН
НИШ, СЕПТЕМБАР 2007.**

<i>Р. бр.</i>	<i>Назив пројекта</i>	<i>Укупна вредност пројекта (дин)</i>	<i>Финансира се из НИП (дин)</i>		<i>Финансира се из буџета Града Ниша (дин)</i>	<i>Учешће корисника у пројекту (дин)</i>	<i>Период реализације</i>	<i>Предлагач</i>
6.	Санација депоније "Бубањ" у Нишу	186.000.000,00	2008.	88.000.000,00	20.000.000,00 Средства се већ користе у 2007. години		36 месеци	ЈКП "Медиана"
			2009.	39.000.000,00				
			2010.	39.000.000,00				
			Σ	166.000.000,00				
7.	Изградња музеја	538.450.756,00	2008.	209.935.000,00	118.580.756,00 Већ дато учешће	0	36 месеци	Народни музеј
			2009.	104.967.500,00				
			2010.	104.967.500,00				
			Σ	419.870.000,00				
8.	Конверзија на гас котларнице ЧАИР	18.000.000,00	12.000.000		3.570.000,00	2.430.000,00	8 месеци	ЈКП „Топлана“
9.	Конверзија на гас котларнице СОМБОРСКА	15.000.000,00	10.000.000,00		2.900.000,00	2.100.000,00	8 месеци	ЈКП „Топлана“
10.	Топловод „Мајаковски“	30.000.000,00	20.000.000,00		6.850.000,00	3.150.000,00	8 месеци	ЈКП „Топлана“
11.	Наставак реконструкције биоскопа "Вилин град"	41.111.172,00	22.990.000,00		0	18.121.172,00 Министарство културе	7 месеци	Јавно предузеће за приказивање филмова

12.	Санација фасаде зграде Скупштине града	49.917.828,00	33.278.552,00	16.639.276,00	0	8 месеци	Град Ниш – Служба за одржавање и заједничке послове
13.	Грејање санитарне и базенске воде	21.250.000,00	14.160.000,00	6.640.000,00	450.000,00	13 месеци	Установа Спортски центар "Чаир" Ниш
14.	Догревање, климатизација и санитарна воде хале	18.990.000,00	12.650.000,00	5.890.000,00	450.000,00	16 месеци	Установа Спортски центар "Чаир" Ниш
15.	Супституција топлотних губитака у Чаиру	3.240.000,00	2.160.000,00	890.000,00	190.000,00	9 месеци	Установа Спортски центар "Чаир" Ниш
16.	Адаптација простора дома "Душко Радовић"	6.200.000,00	4.154.000,00	2.046.000,00	0	3 месеца	Дом "Душко Радовић"
17.	Реконструкција и доградња дејче установе „Лане“	21.000.000,00	14.000.700,00	6.999.300,00	0	12 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
18.	Завршетак радова на комбинованој дејчој установи у нас. Дуваниште III у Нишу	22.000.000,00	14.667.400,00	7.332.600,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
19.	Завршетак радова на комбинованој дејчој установи у Нишкој Бањи	22.000.000,00	14.667.400,00	7.332.600,00	0	12 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
20.	Изградња основне школе у Горњем Комрену	19.000.000,00	12.667.300,00	6.332.700,00	0	9 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
21.	Завршетак изградње основне школе у Паси Пољани	29.500.000,00	19.667.650,00	9.832.350,00	0	9 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
22.	Завршетак изградње основне школе у Поповцу	15.000.000,00	10.000.500,00	4.995.500,00	0	9 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
23.	МК "Бранко Мишић Каменко" - гасификација	55.000.000,00	36.668.500,00	18.331.500,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша

24.	МК "Моша Пијаде" - гасификација	45.000.000,00	30.001.500,00	14.998.500,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
25.	МК "Ратко Павловић" – завршетак гасификације	20.000.000,00	13.334.000,00	6.666.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
26.	Насеље Брзи Брод - гасификација	52.500.000,00	35.001.750,00	17.498.250,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
27.	Насеље Доња Врежина - гасификација	80.000.000,00	53.336.000,00	26.664.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
28.	Насеље Никола Тесла - гасификација	73.750.000,00	49.169.125,00	24.580.875,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
29.	Општина Нишка Бања - гасификација	75.000.000,00	50.002.500,00	24.997.500,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
30.	Атмосферски колектор Булевар Медијана - југ	38.000.000,00	25.334.600,00	12.665.400,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
31.	Атмосферски колектор од Новог Села до Нишаве	106.000.000,00	70.670.200,00	35.329.800,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
32.	Атмосферски колектор од пута за Доње Међурово до Нишаве	134.000.000,00	89.337.800,00	44.662.200,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
33.	Фекални колектор од Новог Села до Нишаве	42.000.000,00	28.001.400,00	13.998.600,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
34.	Фекални колектор од пута за Доње Међурово до централног колектора	93.000.000,00	62.003.100,00	30.996.900,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
35.	Фекални колектор од Ул. Димитрија Туцовића до централног колектора	73.000.000,00	48.669.100,00	24.330.900,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша

36.	"Хумски" фекални колектор	76.000.000,00	50.669.200,00	25.308.000,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
37.	Растеретни колектор у Ул. Нишавској - завршетак	28.000.000,00	18.667.600,00	9.332.400,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
38.	Формирање Радне зоне "Доње Међурово" са инфраструктуром у Нишу	132.000.000,00	88.004.400,00	43.995.600,00	0	7 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
39.	Изградња Булеvara Ивана Милутиновића	67.000.000,00	44.668.900,00	22.331.100,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
40.	Изградња Булеvara Медијана	246.000.000,00	164.008.200,00	81.991.800,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
41.	Изградња коловоза и тротоара Ул. Петра Аранђеловића, деоница од Ул. Бубањски хероји до Ул. Димитрија Туцовића	160.000.000,00	106.672.000,00	53.328.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
42.	Реконструкција коловоза Бул. Зорана Ђинђића	65.000.000,00	43.335.500,00	21.664.500,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
43.	Завршетак изградње моста код Лалинца и прилазних саобраћајница	60.000.000,00	40.002.000,00	19.998.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
44.	Изградња железничког надвожњака на прузи Ниш-Скопље код Новог Села	80.000.000,00	53.336.000,00	26.664.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
45.	Регионални пут Р214 од Новог Села до аутопута	50.000.000,00	33.335.000,00	16.665.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша

46.	Изградња коловоза и тротоара на Сомборском булевару	290.000.000,00	193.343.000,00	96.657.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
47.	Реконструкција Ул. Топличких партизанских одреда	110.000.000,00	73.337.000,00	36.663.000,00	0	10 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
48.	Регулација реке Нишаве	40.000.000,00	26.668.000,00	13.332.000,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
49.	Доње Међурово – канализациона мрежа	35.000.000,00	23.333.500,00	11.665.500,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
50.	Доње Влазе – водоводна мрежа	8.100.000,00	5.400.270,00	2.699.730,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
51.	Доњи Матејевац – канализациона мрежа	47.000.000,00	31.334.900,00	15.665.100,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
52.	Габровац – канализациона мрежа	46.000.000,00	30.668.200,00	15.331.800,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
53.	Габровац – водоводна мрежа	39.300.000,00	26.201.310,00	13.098.690,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
54.	Горње Међурово – канализациона мрежа	39.000.000,00	26.201.310,00	12.998.700,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
55.	Горњи Комрен – канализациона мрежа	36.000.000,00	24.001.200,00	11.998.800,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
56.	Горњи Матејевац – канализациона мрежа	62.000.000,00	41.335.400,00	20.664.600,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
57.	Хум – канализациона мрежа	41.000.000,00	27.334.700,00	13.665.300,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
58.	Хум – водоводна мрежа	17.000.000,00	11.333.900,00	5.666.100,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша

59.	Јелашница – водоводна мрежа	16.000.000,00	10.667.200,00	5.332.800,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
60.	Каменица – канализациона мрежа	51.000.000,00	34.001.700,00	16.998.300,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
61.	Насеље Ледена стена – испод пруге – канализациона мрежа	11.000.000,00	7.333.700,00	3.666.300,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
62.	Насеље Виногради – канализациона мрежа	24.000.000,00	16.000.800,00	7.999.200,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
63.	Пасјача – водоводна мрежа	13.000.000,00	8.667.100,00	4.443.900,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
64.	Поповац – канализациона мрежа	49.000.000,00	32.668.300,00	16.331.700,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
65.	Село Бубањ – канализациона мрежа	17.000.000,00	11.333.900,00	5.666.100,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
66.	Суви До – водоводна мрежа	30.300.000,00	20.201.010,00	10.098.990,00	0	8 месеци	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша
67.	Реконструкција пута Лалинске Појате-Дудулајце	22.147.652,00	14.765.840,00	7.381.812,00	0	10 месеци	ГО Палилула
68.	Дневни боравак за дементне особе	12.379.853,00	8.252.410,00	4.127.443,00	0	13 месеци	Геронтолошки центар Ниш
69.	Наставак реконструкција објекта НКЦ	45.229.622,00	18.000.000,00	12.441.040,00	14.788.582,00 Компанија Филип Морис	7 месеци	Установа Нишки културни центар
70.	Реконструкција Спортско рекреативног центра "Кула"	16.987.500,00	11.325.000,00	5.662.500,00	0	8 месеци	Град Ниш
71.	Набавка музичких инструмената	5.300.000,00	3.530.000,00	1.770.000,00	0	3 месеца	Нишки симфонијски оркестар

72.	Доградња објекта Гимназије и Дома	37.789.338,00	25.167.670,00		12.259.721,00 361.917,00 Већ уплаћено	0	9 месеци	Гимназија „Светозар Марковић“
73.	Изградња станова за субвенционисано становање	245.000.000,00	2008	128.000.000,00	0	85.000.000,00	14 месеци	ЈП Градска стамбена агенција
			2009	32.000.000,00				
			Σ	160.000.000,00				
74.	Изградња саобраћајних објеката и опреме	9.807.195,00	6.538.395,00		3.268.800,00	0	7 месеци	Град Ниш – Управа за саобраћај
75.	Бања Топило, туристички комплекс "Ајца"	129.941.972,00	86.632.312,73		19.686.418,00 већ уплаћено 11.945.883,46	8.000.000,00 лично учешће грађана	24 месеца	Град Ниш – Градска општина Црвени Крст
76.	Изградња инфраструктуре - Хум, Рујник, Паљина	78.212.129,30	52.144.026,60		0	3.694.000,00 Већ уложено 4.000.000,00 ГО Ц.Крст 7.000.000,00 Војска Србије 8.000.000,00 Допринос грађана МК Хум 3.000.000,00 ЈКП " Наисус"	12 месеци	Град Ниш – Градска општина Црвени Крст
77.	Туристичко рекреативни комплекс "Бојанине воде"	98.495.000,00	65.666.617,00		32.828.383,00	0	12 месеци	Град Ниш
78.	Централни систем пречишћавања отпадних вода	4.756.000.000,00	4.756.000.000,00		0	0	36 месеци	ЈКП за водовод и канализацију "Наисус"

79.	Водоводни систем Селова	2008	229.600.000,00	5.084.000.000,00	0	0	72 месеца	ЈКП за водовод и канализацију "Наисус"
		2009	1.459.600.000,00					
		2010	1.968.000.000,00					
		2011	951.200.000,00					
		2012	475.600.000,00					
		Σ	5.084.000.000,00					
80.	Цевовод магистралног прстена Виник - Бубањ	2008	335.160.000,00	371.696.160,00	185.903.840,00	0	22 месеца	ЈКП за водовод и канализацију "Наисус"
		2009	222.440.000,00					
		Σ	557.600.000,00					
81.	Основна мрежа колектора канализације Ниша	2008	590.802.000,00	559.184.924,00	111.903.000,00	167.772.000,00 European Investment Bank (EIB)	24 месеца	ЈКП за водовод и канализацију "Наисус"
		2009	248.058.000,00					
		Σ	838.860.000,00					
82.	Резервоарски капацитети Бубањ	120.000,00	120.000.000,00	559.184.924,00	111.903.000,00	167.772.000,00 European Investment Bank (EIB)	24 месеца	ЈКП за водовод и канализацију "Наисус"
		0,00						
		0,00						
82.	Резервоарски капацитети Бубањ		57.974.000,00	38.651.266,00	0	0	12 месеци	ЈКП за водовод и канализацију "Наисус"
83.	Мраморско брдо – санација водоводних објеката		66.795.000,00	44.525.000,00	19.322.734,00	0	4 месеца	ЈКП за водовод и канализацију "Наисус"
84.	Медикотерапија „Чаир“ Ниш		55.105.291,00	36.738.291,00	22.270.000,00	0	16 месеци	Дом здравља Ниш
85.	Здравствена станица „Бранко Бјеговић“ Ниш		8.878.820,00	5.919.509,00	18.367.000,00	0	20 месеци	Дом здравља Ниш
86.	Адаптација Стоматолошке клинике у Нишу		65.797.200,00	13.083.397,00	2.959.311,00	0	7 месеци	Клиника за стоматологију Ниш
87.	Доградња клинике за стоматологију				27.921.028,00	24.796.525,00	3 месеца	Клиника за стоматологију Ниш
					1.491.422.088,46			

UN-HABITAT

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Министарство за инфраструктуру

SIRP Settlement and Integration of Refugees Programme in Serbia